

Working Papers

ISS

**Instytut Studiów Społecznych
Uniwersytet Warszawski**

**Institute for Social Studies
University of Warsaw**

*

Seria: PRACE MIGRACYJNE, nr 22

**Przerzut migrantów
do lub przez terytorium
Polski**

Katarzyna Głąbicka

Luty 1999

ISS is affiliated with the Institute for Social Research at the University of Michigan, Ann Arbor, MI

Ośrodek Badań nad Migracjami
Instytut Studiów Społecznych UW
Stawki 5/7
00-183 Warszawa
Tel: 48+22+8315153
Fax: 48+22+8314933
Internet: ISSINFO@SAMBA.ISS.UW.EDU.PL

Seria: PRACE MIGRACYJNE, nr 22

Przerzut migrantów do lub przez terytorium Polski

K. Głąbicka

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Informacje o badaniu nt. przerzutu migrantów do lub przez terytorium Polski	4
2.1. Cel badania	5
2.2. Etapy badania	6
2.2.1. Etap I	6
2.2.2. Etap II	10
2.2.3. Etap III	12
2.2.4. Etap IV	15
3. Wyniki badań	18
3.1. Przerzut migrantów do lub przez Polskę w percepcji instytucji szczebla ogólnokrajowego	18
3.1.2. Organy administracji państwowej mające pośredni kontakt z przerzutem migrantów	21
3.1.3. Główny Inspektorat Celny	22
3.1.4. Organizacje pozarządowe	24
3.1.5. Przewoźnicy – Polskie Linie Lotnicze “LOT”	26
3.1.6. Ambasady i przedstawicielstwa dyplomatyczne	27
3.1.7. Ośrodki recepcyjne i deportacyjne	28
3.1.8. Oddziały straży granicznej	28
3.1.9. Policja	30
3.1.10. Wydziały kontroli legalności zatrudnienia	31
3.2. Przerzut migrantów do lub przez Polskę w percepcji badanych migrantów	32
3.2.1. Charakterystyka badanej grupy migrantów	33
3.2.2. Przyczyny opuszczenia kraju	34
3.2.3. Kontakty z organizacją przerzutową i wyjazd z kraju	36
3.2.4. Cena za usługę	37
3.2.5. Opis podróży	38
3.2.6. Sposób zatrzymania i traktowania	41
3.2.7. Sytuacja aktualna i plany na przyszłość	42
3.2.8. Postrzeganie Polski przez migrantów	43
3.2.9. Kwestia reemigracji	44
3.2.10. Rola krajów pochodzenia i krajów docelowych w nielegalnej migracji	45
3.2.11. Skutki migracji dla jednostki, rodziny i społeczeństwa	46
4. Konkluzje	48
4.1. Definicja przerzutu migrantów	48
4.2. Skala i dynamika zjawiska	48
4.3. Przyczyny zjawiska	49
4.4. Osoby przerzucane	49
4.5. Organizacja przerzutu	49
4.6. Formy przerzutu	50
4.7. Trasy przerzutu	51
4.8. Adekwatność prawa	51
4.9. Znaczenie dla Polski	51
4.10. Znaczenie dla migranta	52
4.11. Słabe strony podmiotów państwowych mających związek z przerzutem migrantów	53
4.12. Zwalczanie zjawiska	54
Bibliografia	55
ANEKS STATYSTYCZNY	56

1. Wprowadzenie

Zjawisko przetrzutu migrantów ma długą historię i można się z nim było spotkać niemal zawsze i niemal wszędzie tam, gdzie z jednej strony znajdowali się chętni do odbycia wędrówki, i gdzie z drugiej strony wobec tych osób państwo docelowe próbowało szczelnie zamykać swoje granice lub gdy państwo ich pochodzenia drastycznie ograniczało swobodę podróży zagranicznych swoich obywateli. Zjawisko to przybierało nawet w różnych okresach skalę masową.

Przerzut migrantów przez granice państwowe i terytoria krajów tranzytowych stał się istotnym i, jak się dość powszechnie uważa, nasilającym się zjawiskiem w dziedzinie międzynarodowych przepływów ludności. Można sądzić, że dotyczy to również w niemałym stopniu Polski.

Problem ten stał się przedmiotem wzmożonego zainteresowania organizacji międzynarodowych, np. Unii Europejskiej, Rady Europy, Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) oraz Międzynarodowego Ośrodka Rozwoju Polityki Migracyjnej (ICMPD). W ramach tzw. Grupy Budapesztańskiej w 1997r. zlecono (przedstawicielom Belgii i Polski) opracowanie zarysu pożądanej legislacji pomocnej w zwalczaniu przetrzutu migrantów i przeciwdziałaniu niekorzystnym skutkom tego zjawiska.

Jednakże dotychczas znaczenie zjawiska przetrzutu migrantów nie wydaje się należycie doceniane w poszczególnych krajach. Wspecjalizowane organy państwa zajmują się tą kwestią, jeśli w ogóle to czynią, niezwykle doraźnie i incydentalnie. Badacze zaś dosłownie ją ignorują. Z drugiej strony, środki masowego przekazu poświęcają uwagę najbardziej spektakularnym wydarzeniom lub oddają się ogólniejszym spekulacjom na temat przetrzutu migrantów. Potrzeba systematycznego rozpoznania tego zjawiska i niezbędnych do tego studiów empirycznych i teoretycznych wydaje się więc niekwestionowana. Zadania tego podjął się zespół Ośrodka Badań nad Migracjami Instytutu Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, który przez cały 1998 r. realizował badanie na temat przetrzutu migrantów do lub przez terytorium Polski.

2. Informacje o badaniu nt. przetrzutu migrantów do lub przez terytorium Polski

Realizację referowanego w tym raporcie badania rozpoczęto w styczniu 1998r. od zaprojektowania jego kolejnych etapów i przygotowania instrumentów niezbędnych do uzyskania pierwotnych danych empirycznych. Dokonano tego na podstawie wstępnej analizy dostępnych materiałów opisujących zjawiska związane z nielegalną migracją w Polsce, opracowań o charakterze ogólnym dotyczących tego zjawiska, jakie powstały za granicą oraz wytycznych metodycznych przygotowanych wspólnie z prof. J. Saltem z Uniwersytetu w Londynie, dr F. Laczko z Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji oraz kolegami z zespołu ukraińskiego i węgierskiego, którzy na swoim terenie realizowali podobny projekt badawczy. Przyjęto założenie, że podstawowym rodzajem danych pierwotnych będą informacje uzyskane na podstawie pogłębionych wywiadów (poddanych strukturze określonego scenariusza), przeprowadzonych w kręgu instytucji stykających się ze zjawiskiem przetrzutu i w kręgu środowisk migrantów uczestniczących w tym zjawisku.

Badanie nt. przerzutu migrantów do lub przez terytorium Polski zostało przeprowadzone za pomocą serii wywiadów: 58 wywiadów z reprezentantami instytucji zajmujących się polityką migracyjną lub stykających się pośrednio i bezpośrednio z przerzutem migrantów oraz sondażu przeprowadzonego na dwóch próbach celowych migrantów przebywających w Polsce obejmujących łącznie 86 osób. Badanie zostało wykonane przez zespół Ośrodka Badań nad Migracjami Instytutu Studiów Społecznych UW. Kierownikiem badania był prof. dr hab. Marek Okólski, a koordynatorem dr Katarzyna Głąbicka. Do realizacji badania zostały zaproszone następujące osoby: dr Teresa Halik, dr Nisha Malhan, Rusłan Antoniewski, Monika Browarczyk, Izabela Hawrylik, Irena Kałużyńska, Ewa Kępińska, Piotr Koryś, Karol Kuhl, Aleksandra Sawicka i Yahie H. A. Yusef.

Podczas prac przygotowawczych przyjęto następującą definicję przerzutu:

Przerzut migrantów jest to działalność w skali międzynarodowej polegająca na ułatwianiu migracji:

- za pomocą pośredników, przewodników, kurierów lub innych agentów,
- w formie zachowań lub działań w “złej wierze” lub nielegalnych,
- związana z transakcją kupna-sprzedaży usługi “ułatwienia” lub “pomocy”.

Poza tym przyjęto dwie perspektywy postrzegania tego zjawiska:

- Biznes międzynarodowy, w którym ruch ludzi przebiega jak ruch towarów ponieważ towarzyszą mu wielostadialne transakcje towarowo-pieniężne;
- Proceder kryminalny, w którym migranci są wykorzystywani lub pozbawieni swoich praw w zamian za przyrzeczenie ułatwienia migracji.

2.1. Cel badania

Celem badania był m.in. opis mechanizmu przerzutu, struktury sieci migracyjnych wykorzystywanych do przerzutu oraz cech geograficznych, demograficznych i ekonomicznych tego zjawiska.

Badanie miało charakter eksploracyjny i pilotażowy. Jedno ze świadomych, leżących u jego podłoża założeń mówiło o braku usystematyzowanej wiedzy na temat przerzutu migrantów w Polsce. Celem badania był możliwie wszechstronny i pogłębiony opis tego zjawiska, a także weryfikacja następujących hipotez badawczych:

1/ Przerzut migrantów stanowi zjawisko rynkowe, choć niewątpliwie wysoce specyficzne; przez co rozumiemy, że zbieżność wysokiego efektywnego popytu na usługi przerzutu z dużą ich podażą stwarza korzystne warunki dla biznesu; to ostatnie zaś w dużym stopniu wyznacza ramy i zasady organizacyjne przerzutu;

2/ Przerzut migrantów jako zjawisko masowe wynika z zablokowania kanałów legalnego i wpół-legalnego przepływu migrantów z Południa na Północ, w sytuacji narastania w tej ostatniej części świata – i tak już ogromnej – nadwyżki wysoce mobilnej siły roboczej;

3/ Ewolucja polityki migracyjnej krajów przyjmujących wpływa na rozwój zjawiska przerzutu migrantów, którzy poprzez szukanie luk w ustawodawstwie krajów przyjmujących, umożliwiającą pozostanie na Zachodzie, wybierają tę drogę migracji;

4/ Za pośrednictwem nielegalnej migracji ściągają się członków danej grupy etnicznej do pracy.

2.2. Etapy badania

Prace zostały podzielone na cztery następujące po sobie etapy, których sekwencja wiedzy od uzyskiwania wiedzy ogólnej ku coraz bardziej uszczegółowionej. Takie podejście zakłada ustalanie szczegółowej strategii działań w ramach każdego kolejnego etapu po zakończeniu etapu poprzedniego.

Etap I obejmował wywiady z kompetentnymi informatorami reprezentującymi instytucje operujące na szczeblu ogólnokrajowym lub międzynarodowym.

Istotą etapu II były wywiady z przedstawicielami instytucji funkcjonujących na obszarach pogranicza oraz pracownikami ośrodków dla cudzoziemców.

Etap III zakładał przeprowadzenie wywiadów z migrantami, którzy znajdują się na terytorium Polski i zostali przechwyceni przez polskie władze w trakcie przerzutu.

Etap IV polegał na penetracji wybranych, szczególnie “widocznych” w perspektywie przerzutu dokonującego się do Polski lub przez Polskę, grup etnicznych; na przeprowadzeniu wywiadów zarówno wśród migrantów, jak i reprezentantów tych grup etnicznych, liderów ich organizacji, stowarzyszeń i związków wyznaniowych.

Etapy badania z podziałem na podmioty i tematykę wywiadów prezentuje tabela 1.

2.2.1. Etap I

Etap pierwszy badania składał się z serii wywiadów z przedstawicielami instytucjami szczebla centralnego mającymi do czynienia ze zjawiskiem przerzutu migrantów do lub przez terytorium Polski.

Były to następujące grupy instytucji:

- centralne organy administracji państwa – Komenda Główna Straży Granicznej, Komenda Główna Policji, Główny Inspektorat Celny, odpowiednie ministerstwa jak: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ministerstwo Sprawiedliwości, Krajowy Urząd Pracy (KUP), Urząd Ochrony Państwa (UOP),
- Parlament,
- naczelne organy sądownicze i prokuratorskie,
- organizacje międzynarodowe (w tym pozarządowe) działające w Polsce, tj. Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji (b. Interpol), UNHCR, Amnesty International, La Strada, Helsińska Fundacja Praw Człowieka,
- organizacje pozarządowe krajowe tj. Polski Komitet Pomocy Społecznej (PKPS), Polski Czerwony Krzyż (PCK), Polska Akcja Humanitarna (PAH), Caritas,
- przewoźnicy - LOT.

Lista problemów odpowiednich dla wywiadów z wyróżnionymi grupami instytucji była następująca:

- 1/ Postrzeganie problemu przez daną instytucję.
- 2/ Definicja przerzutu migrantów w percepcji respondenta.
- 3/ Nawiązanie do krajowego ustawodawstwa; czy kwestia przerzutu migrantów w ogóle pojawia się; jeśli tak to w jakim sensie (aspekcie).
- 4/ Jakie instytucje w Polsce zajmują się tym zjawiskiem.
- 5/ Czy w ramach instytucji respondenta istnieje komórka zajmująca się tym problemem.
- 6/ Znaczenie zjawiska dla instytucji.
- 7/ Znaczenie zjawiska w skali kraju lub regionu (pogranicza).
- 8/ Charakterystyka problemu (dookreślenie zjawiska).

9/ Przyczyny przerzutu:

- dlaczego właśnie “ci” migranci (perspektywa migranta);
- dlaczego właśnie “te” siatki (perspektywa siatki);
- dlaczego właśnie przez lub do Polski (perspektywa Polski).

10/ Przebieg (co wiadomo o przerzucie, skala, struktura, stopień organizacji i stopień umiędzynarodowienia, sposoby działania i kierunki geograficzne itd.).

11/ Charakterystyka imigrantów (pochodzenie etniczne, cechy społeczne), organizacji lub osób zajmujących się przerzutem.

12/ Korzyści ekonomiczne (organizacji zajmującej się przerzutem) z tego procederu (kto je czerpie); jakie są kanały przepływu zysków.

13/ Skutki zjawiska dla migrantów – korzyści i zagrożenia.

14/ Skutki zjawiska dla Polski i obywateli RP.

15/ Ocena zjawiska.

16/ Doświadczenia instytucji.

17/ Podstawowe źródła informacji.

18/ Informacje na temat przerzutu zbierane lub wykorzystywane przez instytucję (źródło, rodzaj, częstotliwość).

19/ Cel zbierania, zastosowania (operacyjne, dla dokumentacji, statystyk, analiz, oceny, prognoz).

20/ Wymiana i przepływ informacji pomiędzy urzędami wewnątrz kraju.

21/ Kontakty międzynarodowe.

22/ Zwalczanie zjawiska (polityka, przeciwdziałanie, zwalczanie, stan aktualny a stan pożądany – zamierzone działania w najbliższej przyszłości /dana organizacja *versus* państwo w ogóle).

23/ Cele i założenia (np. wydatki na ten cel, osoby zaangażowane w przeciwdziałanie przerzutowi) państwa związane z tym zjawiskiem.

24/ Prawo i jego zastosowanie w praktyce (problem azylu, status imigranta etc.).

25/ Działania podejmowane przez państwo i jego agendy (kontrola graniczna, przestępczość, mafia, prawa człowieka, rynek pracy).

26/ Ocena działań państwa. Czy działania te powinny być bardziej efektywne i skuteczne.

27/ Problem ofiar zjawiska (migrantów).

28/ Miejsce organizacji (instytucji) w działaniach państwa.

29/ Działania podejmowane przez instytucję.

30/ Struktura.

31/ Środki przeznaczane na ten cel.

32/ Konkretny przejaw działania.

33/ Współpraca z innymi instytucjami, krajowymi i międzynarodowymi.

34/ Sukcesy, niepowodzenia, doświadczenia ogólne.

35/ Pytania szczegółowe w zależności od przebiegu wywiadu.

Łącznie w tych instytucjach zrealizowano 36 wywiadów, natomiast (z powodu odmów) nie udało się zrealizować 4 wywiadów. Czas trwania wywiadów był bardzo różnicowany i zawierał się w przedziale 45–90 min.

Jednym z efektów tego etapu było uzyskanie wiedzy będącej podstawą do wyboru obszarów pogranicza, na terenie których zrealizowano etap II badania oraz skonkretyzowania zagadnień badawczych właściwych dla tego etapu.

Tabela 1. Etapy badania z podziałem na podmioty i tematykę wywiadów

Etap	Podmioty	Tematyka
Etap 1	Wywiady z kompetentnymi informatorami reprezentującymi instytucje operujące na szczeblu ogólnokrajowym lub międzynarodowym	Postrzeżenie problemu przez daną instytucję Charakterystyka problemu Podstawowe źródła informacji Zwalczanie zjawiska (stan aktualny a stan pożądaný) Działania podejmowane przez instytucję
Etap 2	Wywiady z przedstawicielami instytucji funkcjonujących na obszarach pogranicza	Postrzeżenie problemu przez daną instytucję Organizacja przerzutu imigrantów przez polską granicę Główne środki zwalczania przerzutu imigrantów Stopień wykrywalności zjawiska Pytania o imigrantów Współpraca ze służbami granicznymi innych państw Przekupstwo i korupcja
Etap 3	Wywiady z migrantami, którzy znajdują się na terytorium Polski i zostali przechwyceni przez polskie władze w trakcie przerzutu	Ogólne informacje na temat danej osoby Motyw emigracji Jak przebiegała organizacja wyjazdu z kraju ojczystego Przebieg podróży od momentu opuszczenia domu aż po moment zatrzymania Doświadczenie innych osób Traktowanie przez polskie służby graniczne Kwestia powrotu do domu Ponowna próba wyjazdu na Zachód Eksploatacja migrantów przez organizacje przerzutowe Polecenie innym skorzystanie z tej drogi przerzutu
Etap 4	Wywiady zarówno wśród migrantów, jak i reprezentantów grup etnicznych, liderów ich organizacji, stowarzyszeń i związków wyznaniowych	Kontekst społeczny w społeczności pochodzenia Losy ludzi deportowanych z powrotem do kraju pochodzenia? Kontekst regionalny, etniczny, religijny, polityczny Predyspozycje psychiczne danych osób do podjęcia decyzji o migracji Selektywność migrantów docierających do kraju przeznaczenia Rola państwa wysyłającego w stymulacji migracji Skutki migracji Rola sieci migranckich Ewolucja migracji z danego terytorium – historyczny aspekt migracji w przeszłości danego państwa Kwestia wyboru nielegalnej drogi migracji

Źródło: ISS UW, Warszawa 1998

Tabela 2. Lista respondentów I etapu badań

Rodzaj instytucji	Nazwa instytucji	Ilość przeprowadzonych wywiadów
Centralne organy administracji państwowej	Krajowy Urząd Pracy	(1)
	- Departament Kontroli Legalności Zatrudnienia	1
	Komenda Główna Straży Granicznej	(5)
	-Zarząd Ochrony Granicy Państwowej	2
	-Biuro Kontroli Ruchu Granicznego	3
	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	(1)
	-Departament Konsularny i Uchodźstwa	1
	Komenda Główna Policji	(3)
	-Biuro Prewencji	1
	-Wydział do Walki ze Zorganizowaną Przestępczością	2
	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	(4)
	-Departament ds. Migracji i Uchodźstwa	1
	-Departament Spraw Obywatelskich	1
	-Wydział ds. Uchodźców i Azylantów	1
	-Wydział Postępowania Uchodźczego i Azylowego	1
	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej	(1)
	-Departament Harmonizacji Prawa	1
Urząd Ochrony Państwa	1	
Ministerstwo Sprawiedliwości	(2)	
-Biuro ds. Przestępczości Zorganizowanej	1	
-Biuro Prezydialne Prokuratury Krajowej	1	
Organizacje pozarządowe	Amnesty International	1
	Caritas	1
	Helsińska Fundacja Praw Człowieka	1
	La Strada	1
	Ośrodek Kultury Podkowa Leśna	1
	Polska Akcja Humanitarna	1
	Polski Czerwony Krzyż	1
	Polski Komitet Pomocy Społecznej	1
Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce	1	
Międzynarodowe organizacje pozarządowe	Przedstawiciel Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR)	1
	Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji (b. Interpol)	1
Przedstawicielstwa dyplomatyczne	Ambasada Niemiec	2
	Ambasada Indii	1
	Ambasada Ukrainy	1
	Ambasada Rumunii	1
Parlament	Komisja Praw Człowieka i Praworządności	1
Urzędy celne	Główny Inspektorat Celny	1
Przewoźnicy	PLL LOT	1

Źródło: ISS UW, Warszawa 1998

2.2.2. Etap II

Etap drugi obejmował wywiady z terenowymi aktorami instytucjonalnymi, w tym między innymi wśród instytucji działających w strefie przygranicznej.

Ostatecznie wyselekcjonowano następujące obszary realizacji wywiadów: Międzynarodowy Port Lotniczy “Okęcie” w Warszawie oraz 5 oddziałów straży granicznej - 3 są zlokalizowane wzdłuż wschodniej granicy Polski (Białystok, Chełm, Przemyśl), a 2 wzdłuż granicy zachodniej (Szczecin, Lubąń). Dodatkowo zrealizowano wywiady w ośrodkach dla cudzoziemców (Lesznowola, Dembak) oraz w Ośrodku Szkoleniowym Straży Granicznej w Kętrzynie. W tym etapie badań przeprowadzono rozmowy z lokalną policją, prokuraturą, lokalnymi organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą uchodźcom, wydziałami kontroli legalności zatrudnienia.

W 5 ośrodkach na wschodnim i zachodnim pograniczu informatorami były kompetentne osoby z oddziałów straży granicznej, urzędów celnych, urzędów wojewódzkich, policji, sądów i prokuratury oraz organów kontroli legalności zatrudnienia. W dwóch przypadkach odbyto wywiady w aresztach deportacyjnych straży granicznej.

Tabela 3. Lista respondentów - etap II

Rodzaj instytucji	Nazwa instytucji	Ilość przeprowadzonych wywiadów
Terenowe Oddziały Straży Granicznej	Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej	3
	Łużycki Oddział Straży Granicznej	2
	Nadbużański Oddział Straży Granicznej	2
	Podlaski Oddział Straży Granicznej	1
	Pomorski Oddział Straży Granicznej	3
	Straż Graniczna – Warszawa-Okęcie	1
	Ośrodek Szkoleniowy Straży Granicznej w Kętrzynie	2
Ośrodki dla cudzoziemców	Areszt deportacyjny w Szczecinie	1
	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców – Lesznowola	1
	Ośrodek recepcyjny dla Uchodźców w Dembaku	1
Policja	Komenda Wojewódzka Policji w Przemyślu	1
	Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku	1
Sądy	Prokuratura Rejonowa w Białymstoku	1
Wydziały Kontroli Legalności Zatrudnienia	Wydział Kontroli Legalności Zatrudnienia w Białymstoku	1
	Wydział Kontroli Legalności Zatrudnienia w Warszawie	1

Źródło: ISS UW, Warszawa 1998

W kwestii dotyczącej problematyki terenowej przyjęto następujące ustalenia dla poszczególnych kategorii rozmówców:

Oficerowie Straży Granicznej i Celnicy

- 1/ Rozmowa nt. doświadczeń ze zjawiskiem przerzutu imigrantów
  - zachowanie służb na granicach,
  - opinie nt. częstotliwości i skali tego zjawiska.
- 2/ Organizacja przerzutu imigrantów przez polską granicę
  - narodowość i kraje pochodzenia przetrucanych osób,
  - skład etniczny tej grupy,
  - metody działania, drogi przerzutu,
  - ilość zaangażowanych ludzi w ten proceder,
- 3/ Główne środki zwalczania przerzutu imigrantów
  - metody działania Straży Granicznej i Celnej dotyczące zwalczania i niedopuszczania do przerzutu przez granicę polską,
  - doświadczenie funkcjonariuszy,
  - grupy do tego przeznaczone,
  - efektywność działania,
  - jak się wykrywa przemytników, jakie są procedury w stosunku do nich.
- 4/ Stopień wykrywalności zjawiska
  - ilość wykrywanych i niewykrywanych przerzutów (w %),
  - metody Straży Granicznej i Celnej dotyczące zwalczania i niedopuszczania do przerzutu przez granicę,
  - porównanie procedury z innymi granicami (wschodnią i zachodnią),
  - ilość czasu przeznaczona na zapobieganie przerzutom imigrantów, jakimi metodami.
- 5/ Pytania o imigrantów
  - jak się zachowują w momencie złapania,
  - w jaki sposób są przemycani,
  - powiązania ze światem przestępczym,
  - jakie grupy są przemycane,
  - jakie można zaobserwować formy przerzutów imigrantów,
  - skuteczność wydaleń niepożądanych cudzoziemców,
  - powtórne przypadki złapania,
  - losy złapanych nielegalnych migrantów (w epizodach),
  - ustalanie tożsamości złapanego migranta.
- 6/ Współpraca
  - jak wygląda współpraca ze służbami granicznymi innych krajów,
  - jak wygląda współpraca z policją, administracją lokalną w kwestii zwalczania nielegalnego przerzutu migrantów.
- 7/ Przekupstwo i korupcja
  - czy zdarzały się przypadki, że funkcjonariusze byli zwolnieni ze służby, ponieważ współpracowali z siatkami przerzutowymi.

Służba bezpieczeństwa na lotnisku

- Opinie nt. częstotliwości zjawiska przetrzutu imigrantów,
- Organizacja przetrzutu imigrantów,
- Ilość osób zaangażowanych w przetrzut,
- Metody postępowania grup przetrzucających (np. organizacja transportu, fałszowanie dokumentów, nadużycia tranzytowe, niszczenie dokumentów),
- Kierunki i drogi przetrzutu,
- Ilość wykrywanych i niewykrywanych przetrzutów imigrantów.

Ośrodki deportacyjne (areszty), Ośrodki recepcyjne

- W jaki sposób migranci trafili do danego ośrodka, przeciętny czas pobytu w ośrodku,
- Informacje statystyczne dotyczące narodowości i kraju pochodzenia zatrzymanych imigrantów,
- Co się dalej stało z imigrantami, którzy opuścili dane ośrodki,
- Współpraca z innymi organami i organizacjami pozarządowymi,
- Wybór przyjmowanych imigrantów.

Na zakończenie zadawano pytanie o możliwość przeprowadzenia wywiadów z przetrzucanymi imigrantami w kolejnym etapie badań.

Ogółem w etapie tym przeprowadzono 22 wywiadów. Na podstawie ich treści można wyciągnąć konkluzje uwzględniające następujące problemy: skala i charakterystyka zjawiska, sposób przetrzutu na terytorium Polski, przetrzut na Zachód, organizacja przetrzutu, trasy przetrzutowe, adaptacyjność przetrzutu działań administracji poszczególnych państw tranzytowych i docelowych, wykrywalność przetrzutu osób, formy przeciwdziałania przetrzutu na obszarach granicznych, rola społeczności lokalnych w rozwoju zjawiska przetrzutu migrantów, związek przetrzutu z innego rodzaju przestępczością.

2.2.3. Etap III

Po zakończeniu przeprowadzania wywiadów wśród instytucji szczebla międzynarodowego, ogólnokrajowego i lokalnego należących do obszarów pogranicza rozpoczęła się realizacja 3 etapu badań, podczas którego przeprowadzono wywiady z 72 migrantami.

W etapie tym zostali poddani wywiadam migranci, którzy znajdują się na terytorium Polski i zostali przechwyceni przez polskie władze w trakcie przetrzutu lub zgłosili się dobrowolnie na policję lub do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa MSWiA. Badania zostały zrealizowane w 5 typach ośrodków:

- w ośrodku recepcyjnym dla uchodźców w Dembaku i Smoszewie podległym bezpośrednio Departamentowi ds. Migracji i Uchodźstwa MSWiA ;
- w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców w Lesznowoli podległym Komendzie Głównej Policji;
- w areszcie deportacyjnym Pomorskiego Oddziału Straży Granicznej w Szczecinie;
- w areszcie deportacyjnym policji w Warszawie;
- w ośrodkach organizacji pozarządowych (w tym dla osób, którzy otrzymali negatywną decyzję w sprawie przyznania statusu uchodźcy).

Wywiady były prowadzone w dwóch formach:

- pojedynczej (badacz – migrant);
- grupowej (badacz – 2–4 migrantów).

Tabela 4. Lista przeprowadzonych wywiadów z migrantami – według kraju pochodzenia i formy wywiadu

Kraj pochodzenia	Liczba badanych migrantów	Forma wywiadu
Afganistan	11	4 x indywidualny 2 x grupowy
Armenia	5	2 x grupowy
Bangladesz	1	1 x indywidualny
b. Jugosławia	3	1 x grupowy
Chiny	7	3 x grupowy
Gwinea	1	1 x indywidualny
Indie	5	5 x indywidualny
Irak	4	1 x grupowy 1 x indywidualny
Kamerun	2	2 x indywidualny
Liberia	1	1 x indywidualny
Nepal	2	2 x indywidualny
Nigeria	1	1 x indywidualny
Pakistan	7	1 x indywidualny 2 x grupowy
Rumunia	2	2 x indywidualny
Somalia	5	1 x grupowy 2 x indywidualny
Sri Lanka	5	3 x indywidualny 1 x grupowy
Sudan	1	1 x indywidualny
Wietnam	9	3 x grupowy
Ogółem	72	29 x indywidualny 15 x grupowy

Źródło: ISS UW, Warszawa 1998

Ogółem przeprowadzono 44 wywiady z 72 migrantami, z tego 29 wywiadów indywidualnych i 15 grupowych.

Podczas przeprowadzania wywiadu badacz zmierzał do uzyskania odpowiedzi na następujące zagadnienia:

1/ Ogólne informacje na temat danej osoby (wiek, pochodzenie, miejsce zamieszkania, rodzina, czy migruje sam czy z kimś z rodziny, znajomych, czym się zajmował w kraju ojczystym, jaką szkołę skończył, jaki ma zawód, gdzie mieszka jego rodzina (w ojczyźnie czy w Europie Zachodniej); w przypadku Europy Zachodniej; w jakim kraju, od kiedy, co tam robią, kto z rodziny został w kraju rodzinnym, czy zna kogoś kto w ten sam sposób wyemigrował na Zachód i mu się udało (rodzina, znajomi, obcy, czy miał z nimi kontakt), w jaki sposób wyemigrował);

2/ Motyw emigracji (jaka jest sytuacja społeczna w kraju rodzinnym, jakie są wzajemne stosunki między ludźmi, jaka jest sytuacja polityczna w kraju rodzinnym, czy są starcia na tle politycznym, prześladowania polityczne, jaka jest sytuacja gospodarcza w kraju rodzinnym, czy łatwo znaleźć pracę, jaka była sytuacja osobista migranta w kraju rodzinnym, gdzie pracował, czy dużo zarabiał, jak żyją ludzie w kraju rodzinnym, co bezpośrednio spowodowało, że powziął decyzję o migracji, czy wielu ludzi, których zna marzy o opuszczeniu kraju i życiu w spokojnym kraju i dobrobycie, do jakiego kraju chciał docelowo się przedostać, jakie są możliwości dotarcia do tego kraju, co wiedział o tym kraju i od kogo, gdzie chciałby mieszkać, czy z rodziną, dlaczego);

3/ Jak przebiegała organizacja wyjazdu z kraju ojczystego (skąd się dowiedział o możliwości wyjazdu – usłyszał od znajomych, przeczytał ogłoszenie w prasie, na ulicy, został namówiony itp.), jak nawiązał kontakt (sam – czy przyjechał do jego miejscowości jakiś pośrednik, który namawiał na wyjazd), czy słyszał historie osób, którym już się udało rozpocząć nowe życie, kto opowiadał o możliwości wyjazdu (znajomi czy obcy), w jaki sposób miała przebiegać jego podróż, o czym wiedział przed wyjazdem z domu czy był namawiany i zachęcany do wyjazdu, kto organizował wyjazd z kraju, jakie formalności załatwiał w kraju ojczystym, kto pomagał w załatwianiu wyjazdu, co miał obiecane przy podpisywaniu kontraktu, jaki był koszt wyjazdu, co ta suma gwarantowała);

4/ Przebieg podróży od momentu opuszczenia domu aż po moment zatrzymania (ile czasu byli w podróży, z kim podróżowali, jakie nacje, czy ze swojego kraju wyjechał legalnie, którą drogą jechali, do jakiego miejsca jest to podróż legalna, a od jakiego miejsca są przetrucani i muszą się ukrywać, jak byli traktowani przez osoby ich przetrucające, jak wyglądały kontakty z osobami organizującymi przetrzut, czym podróżowali, gdzie mieszkali, czy dostawali jeść, ile razy dziennie, jak się porozumiewali, czy byli poinstruowani jak się zachowywać w trakcie podróży, co jaki czas zmieniali się ich opiekunowie, czy było ciężko w trakcie podróży, kiedy było najgorzej, czy po raz drugi zdecydowaliby się na taką podróż, czy pozwoliliby na taką podróż bliskiej osobie, czy rodzinie i znajomym poleciliby taki sam sposób emigracji);

5/ Doświadczenie innych osób (czy wiele znajomych osób mają na zachodzie Europy, w jaki sposób te osoby tam wyemigrowały, jaka była przyczyna, czy mieli problemy, jaki jest ich status obecnie, jak teraz żyją, czy pracują, czy są zadowolone, Jakie mają doświadczenia z pobytu w Polsce, jacy są Polacy, jakie mieli kontakty z Polakami w Polsce, czy im się nasz kraj podoba (przyroda, architektura), czy łatwo w Polsce znaleźć pracę, czy szukali w Polsce pracy, gdzie, kiedy, czy chcieliby zostać w Polsce na dłużej, co by chcieli tu robić, czy wiedzą jak zalegalizować swój pobyt w Polsce, jakie formalności muszą załatwić i jakie są możliwości i kryteria uzyskania azylu lub statusu uchodźcy);

6/ Traktowanie przez polskie służby (w jakich okolicznościach zostali zatrzymani, jaka jest ich obecna sytuacja, jak sądzą co z nimi będzie, jakie są ich marzenia);

7/ Możliwość powrotu do domu, co się z nimi wtedy stanie, co będą robić, czy w ogóle mogą wracać i mają gdzie i do czego i kogo;

8/ Ponowna próba wyjazdu na Zachód;

9/ Kwestia wykorzystywania przez grupy przerzutowe (np. czy byli namawiani do jakichś przestępstw lub pracy, czy musieli dodatkowo płacić w trakcie podróży czy kobiety były skłaniane do prostytucji, przemyt narkotyków, czy mieli coś przewieźć lub przenieść przez granicę).

2.2.4. Etap IV

Ostatni etap badań polegał na penetracji wybranych, szczególnie widocznych w perspektywie przerzutu dokonującego się do Polski lub przez Polskę grup etnicznych, na przeprowadzeniu wywiadów zarówno wśród liderów wybranych grup narodowościowych, jak i innych reprezentantów tych grup etnicznych.

Celem ostatniego etapu badań była weryfikacja zebranych danych podczas przeprowadzania wywiadów z przerzucanymi migrantami. Generalnym celem było dotarcie i przeprowadzenie rozmów z członkami grup etnicznych przebywających dłuższy czas w Polsce i posiadających dużą wiedzę na temat migracji swoich rodaków.

Wnikliwej analizie zostały poddane dwie czysto narodowe grupy: Wietnamczycy i Ormianie oraz jedna grupa regionalna: obywatele państw Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu.

Poczyniono również starania o wyodrębnienie organizacji lub nieformalnych grup z półwyspu Indyjskiego. Jednakże z uwagi na fakt, że te grupy narodowościowe traktują Polskę jako kraj tranzytowy w dalszej podróży na Zachód, nie zakładają w Polsce żadnych stowarzyszeń i organizacji. Tak więc przeprowadzenie wywiadów z przedstawicielami grup narodowościowych z tego regionu świata okazało się niemożliwe.

Respondentami w tym etapie byli:

- liderzy społeczności etnicznych (formalni lub nieformalni),
- pracodawcy (lub, ogólniej, "ludzie biznesu") z kręgu badanych grup,
- osoby prywatne z kręgu badanych grup cieszące się autorytetem wśród migrantów,
- osoby zajmujące pozycje kluczowe ("stykowe") w instytucjach, z którymi migranci należący do wybranych grup utrzymują naturalny kontakt,
- osoby profesjonalnie zajmujące się obserwacją (lub animacją) tych grup,
- wybrani członkowie tych grup o szczególnych walorach lub predyspozycjach intelektualnych.

Ogółem w tym etapie przeprowadzono 14 wywiadów.

Celem IV etapu było uzyskanie wiedzy na następujące tematy:

Podstawowe problemy:

1/ Kontekst społeczny w społeczności pochodzenia, w tym stopień akceptacji (afirmacji, stymulacji, presji, dezaprobaty, itp.) wobec emigracji oraz powrotu (dobrowolnego oraz wymuszonego); bodziec migracji w kraju ojczystym – czy jest atmosfera "wypychania" "ludzi na Zachód Europy, czy jest to sprawa prestiżowa w określonych środowiskach;

2/ Co dzieje się z ludźmi deportowanymi z powrotem do kraju pochodzenia; Jak zostają przyjęci przez społeczności lokalne; Czy możliwa jest reemigracja; Czy po dłuższym pobycie za granicą reemigranci są postrzegani jako ludzie sukcesu czy porażki;

3/ Kontekst regionalny, etniczny, religijny, polityczny itp. w kraju pochodzenia (np. w jakim stopniu decyzje o migracji są dobrowolne i podejmowane autonomicznie w ramach gospodarstwa domowego/rodziny lub społeczności lokalnej, a w jakim są wymuszone przez ów "kontekst");

4/ Predyspozycje psychiczne danych osób do podjęcia decyzji o migracji – kim są migranci, z jakich środowisk pochodzą, jakie mają problemy w swoim kraju, kto migruje: bogaci czy biedni, ze wsi czy z miasta, aktywni czy bezradni, Dlaczego jedne jednostki decydują się i wyjeżdżają na emigrację, a inni (z tymi samymi problemami) pozostają w ojczyźnie;

5/ Selektowność migrantów docierających do kraju przeznaczenia nie w pełni legalnie (lub gotowych do podjęcia związanej z tym migracji) na tle selektowności migrantów całkowicie legalnych, zwłaszcza ich szczególne cechy osobowościowe (czy można je stwierdzić i na ile); czy ci pierwsi są w jakimś sensie bardziej zdeterminowani niż inni w postanowieniu dotarcia do kraju przeznaczenia;

6/ Rola państwa wysyłającego w stymulacji migracji; kto pomaga wyjechać za granicę; z jakich regionów pochodzą ci ludzie; czy miejscowi oficjele i urzędnicy pomagają; dlaczego, w jakiej formie;

7/ Czy dla krajów pochodzenia emigracja ludności rodzimej stanowi stratę, ubytek najlepszych jednostek, czy też stanowi odciążenie; jak postrzegają tamte władze to zjawisko i udział swoich obywateli w nielegalnej migracji;

8/ Rola sieci migranckich w Polsce lub innych krajach (zwłaszcza docelowych), w tym rola osiadłych/zalegalizowanych migrantów, np. czy istnieje instytucja "głównego źródła finansującego i sterującego" w przypadku danego procesu migracyjnego; jeśli tak, to czy jest nią raczej społeczność pochodzenia czy też sieć/osoba w kraju docelowym;

9/ Koherencja grupowa (etniczna, religijna, narodowa, regionalna, itp.) migrantów w różnych fazach wędrówki, zwłaszcza w okoliczności zagrożenia; stabilność relacji "wspólnotowości", w zależności od fazy, miejsca i stopnia trudności migracji;

10/ Jak ewoluowały migracje z danego terytorium – historyczny aspekt migracji w przeszłości danego państwa (czy były np. kolonią), od kiedy rozwój wyjazdów, czym powodowanych;

11/ Pozytywy i negatywy tej migracji dla jednostki; jaką przyszłość i szanse rozwoju mają migranci w kraju imigracji; czy osiągają awans zawodowy i wyższy standard życia; czy nielegalna migracja ma wpływ na dalsze życie migrantów; czy zostawia ślady w psychice migrujących osób; czy zmienia się na emigracji sposób myślenia i życia nielegalnych migrantów; jakie były wyobrażenia o przyszłym życiu w kraju pochodzenia, a jaka się okazała rzeczywistość; czy migranci przeżywają rozczarowania, chwile załamania, czy też są zadowoleni;

12/ Dlaczego migranci muszą podróżować nielegalnie; czy nie ma żadnych form legalnego wyjazdu za granicę; czy nie ma wyjazdów turystycznych z danego kraju; czy nie jest możliwe legalne dołączenie do bliskiej rodziny mieszkającej na Zachodzie Europy.

Problemy szczegółowe

1/ Zajęcia migrantów w krajach tranzytowych, zwłaszcza w b. ZSRR; jak wygląda okres oczekiwania na terytorium b. ZSRR; dlaczego przetrucani migranci spędzają tam od kilku dni do kilku miesięcy;

2/ Rzeczywisty stopień niedoinformowania (trasa, topografia/geografia, przepisy prawa i ewentualne sankcje, koszt, siatki przetrutowe i ich poszczególni przedstawiciele, itp.);

3/ Weryfikacja uzyskanych dotąd danych o cenie przetrutu, nadużyciach w świadczeniu usług w ramach uzgodnionej wstępnie ceny i zmianach ceny w trakcie migracji. oraz o źródle pochodzenia środków na sfinansowanie migracji i sposobach spłacenia ewentualnej pożyczki; kto płaci za przetrut; migranci sami lub ich rodziny w kraju pochodzenia, czy znajomi, krewni przebywający już na emigracji; źródło pieniędzy na przetrut, skąd pochodzą; w jaki sposób mają w przyszłości oddać/odpracować cały dług;

4/ Trwałość pobytu migrantów w Polsce, zwłaszcza tych, dla których Polska stała się (choćby tylko tymczasowo i przypadkowo lub nawet przymusowo) krajem docelowym i czynniki determinujące; jaki jest stosunek emigrantów do naturalizowania się i zawierania małżeństw z obywatelami państw docelowych;

5/ "Rekrutacja" migrantów w kraju pochodzenia i organizacja grup przetrutowych tam lub podczas tranzytu;

6/ Jak są traktowani podczas podróży; czy są łamane ich prawa; czy są ofiarami organizacji przetrutowych; traktowanie migrantów w zależności od formy i wysokości zapłaty;

7/ Kwestia transferu dochodów migrantów po pomyślnym odbyciu wędrówki;

8/ Kwestia oparcia i pomoc w pierwszych trudnych dniach na emigracji; kto pomaga: rodzina, znajomi, czy całe społeczności; jak egzystują nielegalni migranci na początku pobytu w kraju imigracyjnym; jak wygląda ich życie; jak wyglądają więzy w kraju docelowym: rodzinne, przyjacielskie, narodowościowe.

***

W kolejnych dwóch rozdziałach zostaną omówione wyniki przeprowadzonych badań nt. przetrutu migrantów do lub przez terytorium Polski postrzegane z jednej strony przez aktorów instytucjonalnych, a z drugiej strony przez samych migrantów korzystających z tej formy migracji.

3. Wyniki badań

3.1. Przerzut migrantów do lub przez Polskę w percepcji instytucji szczebla ogólnokrajowego

W niniejszym rozdziale zostaną zaprezentowane informacje zebrane podczas przeprowadzania wywiadów pogłębionych z respondentami reprezentującymi instytucje administracji państwowej szczebla centralnego, jak i lokalnego, przedstawicielstwa dyplomatyczne, organizacje pozarządowe krajowe i międzynarodowe, a także przewoźników jak i ośrodki, w których przebywają cudzoziemcy.

Z uwagi na różnorodne postrzeganie problemu przerzutu migrantów, jak również różny stopień znajomości tego zjawiska i stykania się z nim w pracy zawodowej poszczególnych respondentów poniżej zostały zaprezentowane informacje i wypowiedzi respondentów z podziałem na poszczególne grupy instytucji.

3.1.1 Organy administracji państwowej bezpośrednio mające do czynienia z przerzutem migrantów do lub przez terytorium Polski

W instytucjach, w których zostały przeprowadzone wywiady termin "przerzut migrantów" nie jest rozumiany jednoznacznie; jest on rozumiany z jednej strony jako zjawisko związane z całokształtem nielegalnej migracji (np. próby indywidualnego, spontanicznego lub żywiołowego przekraczania granicy niemiecko-polskiej przez Romów, obywateli Rumunii), z drugiej strony uważano, iż występuje ono, gdy nielegalne przekraczanie granicy odbywa się z pomocą osób trzecich. Przypuszcza się, że nielegalna migracja jest przestępstwem zorganizowanym, z którego popełniający je czerpią ogromne zyski. Świadczy o tym następująca opinia: *"To jest swoisty proceder handlowy, który polega na tym, że ktoś oferuje cudzoziemcom za określoną kwotę pieniędzy zapewnić mu wjazd na terytorium Polski bez żadnych konsekwencji z tego wynikających. To może nosić pozory legalnego, prawda? Na tym polega ten mechanizm. To jest zjawisko ekonomiczne, polegające na tym, że za dużą kwotę pieniędzy obywatel biednego teoretycznie państwa znajdzie się na terytorium najczęściej Europy Zachodniej"*.

Jednakże przedstawiona respondentom w trakcie wywiadu definicja używana w referowanym tu badaniu nie wzbudziła żadnych zastrzeżeń.

Zdaniem respondentów, ustawodawstwo polskie nie odnosi się wprost do zjawiska przerzutu. Nowelizacja Kodeksu karnego¹ przewiduje sankcje karne wobec osób trudniących się przerzutem ludzi przez granicę (obecnie, w świetle prawa, przerzut jako taki nie jest karalny). Respondenci nie dostrzegli odniesień do tego zjawiska w nowej ustawie o cudzoziemcach, pomimo że np. ustawa ta wprowadza sankcje wobec przewoźników za niedopatrzanie kontroli dokumentów podróжных. Również w podziale kompetencji między organami państwa zajmującymi się sprawami migrantów lub obcokrajowców zagadnienia przerzutu nie są wyróżnione.

---

¹ Weszła w życie w połowie 1998, ale w trakcie przeprowadzania wywiadów jeszcze nie obowiązywała.

Nielegalne przekroczenie granicy jest przestępstwem regulowanym przez Kodeks karny, natomiast nielegalne przebywanie cudzoziemca w Polsce regulują decyzje administracyjne. Zdaniem respondentów istnieje ścisły związek między przerzutem imigrantów a uchodźstwem czego doświadcza Departament ds. Migracji i Uchodźstwa MSWiA. O status uchodźcy na terytorium RP często wnioskuje cudzoziemcy, którzy nielegalnie przekroczyli granicę Polski lub zostali zatrzymani w trakcie przerzutu na terytorium Polski.

Przy przemyśle ludzi trudna jest procedura dowodowa, ponieważ ani w interesie przerzucających ani przerzucanych nie jest wyjawienie prawdy. Przy przerzutach dokumenty nielegalnych imigrantów (jeśli w ogóle istnieją) są przewożone przez inne osoby. Cudzoziemcy złapani w Polsce bez dokumentów twierdzą, że paszporty z polskimi wizami zostały im ukradzione razem z pieniędzmi przeznaczonymi na pobyt w Polsce. Narzucają przez to dodatkowe czynności policji, mając nadzieję, że jeśli nie udowodni im się nielegalnego przekroczenia granicy, to łatwiej otrzymają status uchodźcy. Dowodzi tego następująca wypowiedź: *”My mamy często zresztą do czynienia z takim zjawiskiem, że po prostu my wiemy, że zgłasza się do nas ujawniona wewnątrz kraju grupa, która była przemykana, która jest dobrze poinstruowana, że wie, że takie są procedury, że trzeba wejść np. w procedurę o nadaniu statusu uchodźcy. Ona nie grozi wydaleniem. To jest ta gwarancja bezpieczeństwa. Nie mają żadnego dokumentu tożsamości”*.

Część cudzoziemców wkrótce po złożeniu wniosku o azyl, opuszcza ośrodki dla azylantów i ukrywa się gdzieś na terenie Polski próbując w tym czasie ponownie przedostać się na Zachód: *”Często zdarza się, że cudzoziemcy z ośrodka recepcyjnego w Lesznie są zatrzymywani ponownie na granicy. Ośrodek ten nie jest zamknięty, jest tylko nadzorowany, ludzie tam przebywający są wolni i nie można ich trzymać pod zamknięciem. Oni wychodzą i potem ich spotykamy na granicy. Na koszt państwa trzeba ich deportować, tylko jest problem dokąd, jak nie mają dokumentów. I to jest problem, ale ludzie Ci wcześniej czy później będą próbować po raz kolejny się przedostawać na Zachód”*.

W niewielkim stopniu (przynajmniej w świetle aktualnej wiedzy) z przerzutem stykają się natomiast jednostki zajmujące się przyznawaniem prawa do stałego pobytu w Polsce lub rozpatrywaniem odwołań od decyzji wojewodów w tej sprawie (zdarza się tak, gdy np. w czasie trwania odpowiedniej procedury okazuje się, że zainteresowany cudzoziemiec jest uwikłany w działalność siatki przerzutowej).

Z przeprowadzonych wywiadów dowiedzieliśmy się, że istnieją dwie typowe trasy przerzutu migrantów: szlak wschodnioeuropejski prowadzący z kraju pochodzenia przez b. ZSRR, Polskę, do Europy Zachodniej i szlak południowoeuropejski zaczynający się w Istantule, a kończący na przekroczeniu granicy polsko-niemieckiej i dotarciu do Berlina.

Kanał przerzutowy przez Europę Południową jest trudniejszy do pokonania (więcej granic, dokładniejsza kontrola), stąd najwięcej imigrantów próbuje szlaku wschodnioeuropejskiego.

Zorganizowane grupy międzynarodowe wyposażone są w najlepszy sprzęt i samochody. Osoby zajmujące się przerzutem to najczęściej Rosjanie, Białorusini i Polacy, często w przerzucie uczestniczą przedstawiciele tych narodowości, przez których kraje wiedzie dana trasa przerzutu. Bardzo często pomaga im ludność miejscowa. Pierwszy kontakt kandydatów na imigrantów z ludźmi zajmującymi się przerzutem może następować w kraju wysyłającym (przerzucający Rosjanie prowadzą prawdziwy marketing i reklamują swoją działalność przyjeżdżając do Indii i bezpośrednio namawiając do takiego wyjazdu). Grupy zajmujące się przerzutem są międzynarodowymi grupami przestępczymi, o wysokim stopniu organizacji, które prowadzą również inne działania przestępcze, jak np. przerzut narkotyków czy niebezpiecznych substancji promieniotwórczych.

Zdaniem tej grupy respondentów fazy organizacji przetrzutu migrantów są następujące:

- 1/ Rekrutacja w danym kraju chętnych do migracji;
- 2/ Przerzut migrantów do Moskwy lub Istambułu;
- 3/ Przeszkolenie migrantów jak się mają zachowywać w dalszej drodze i na wypadek wypadki;
- 4/ Przejazd do Mińska, Wilna, Kijowa lub Pragi;
- 5/ Przejazd i przekroczenie granicy polskiej;
- 6/ Dotarcie do Warszawy;
- 7/ Przejazd do granicy zachodniej;
- 8/ Przerzut na Zachód.

Sami uchodźcy lub osoby ubiegające się o taki status są przy tym niekiedy prawdopodobnie zamieszane w organizowanie przetrzutu (pomoc); jedną z poszlak są przypadki częstych podróży (wahadłowego kursowania) zalegalizowanych uchodźców między Polską a krajem, który uchodźca był rzekomo zmuszony opuścić lub między Polską a niektórymi krajami zachodnimi.

Respondenci sugerowali, że istnieje ustalony cennik usług przetrzutu osób z kraju pochodzenia do wybranego kraju imigracji; cena waha się, w zależności od jakości usług, od 1000 USD do 8000 USD. Główne narodowości przetrzucanych to: Lankijczycy, Afgańczycy, Pakistańczycy, obywatele Bangladeszu, Hindusi, Chińczycy, Wietnamczycy.

Zdaniem instytucji mających bezpośredni kontakt z tym procederem, zwalczanie nielegalnego przetrzutu migrantów jest problemem istotnym ze względu na jego skalę, jak również z powodu zagrożenia jakie niesie ze sobą dla bezpieczeństwa Polski. Najistotniejsze zadanie przy zwalczaniu nielegalnej imigracji to uszczelnienie wschodniej granicy.

Zdaniem respondentów zdarzają się sytuacje, że nielegalni migranci są oszukiwani przez przewoźników, porzucani w Polsce i przekonywani, że dotarli do Niemiec. Potwierdza to wypowiedź: *”Ostatnio była taka sytuacja, że przetrzucanych migrantów z Bangladeszu dowieziono do Warszawy, tu zostali załadowani do ciężarówek, następnie kierowca jeździł tą ciężarówką przez pół dnia wokół Warszawy i wieczorem wysadził ich pod mostem nad Wisłą mówiąc, że są już w Niemczech”*.

W Polsce brak jest wyodrębnionej komórki i wyspecjalizowanej organizacji, która zajmowałaby się zwalczaniem przetrzutu osób do lub przez terytorium Polski (np. wszyscy pracownicy policji zajmujący się tym procederem robią to jako zajęcie dodatkowe). Również w Interpolu² brak jest oddzielnej komórki zajmującej się przeciwdziałaniem temu zjawisku. Interpol interesuje się głównie międzynarodowymi grupami przestępczymi zajmującymi się przetrzutem czy wyzyskiem, a nie osobami przetrzucanymi, które w większości migrują nielegalnie z powodów ekonomicznych i nie pochodzą ze środowisk przestępczych.

Zdaniem respondentów, w Polsce powinno się uniemożliwić tworzenie dużych skupisk obcych nacji, gdyż przyciągałyby one zorganizowane grupy przestępcze ze swoich krajów.

Przyczyną narastania zjawiska nielegalnego przekraczania granicy jest brak kontroli wschodniej granicy przez państwa sąsiadujące z Polską, a także występowanie zjawiska przekupstwa i korupcji polskich i sąsiednich służb ochrony granicy.

Respondenci zgodnie potwierdzają, że dotychczas Polska jest krajem tranzytowym, a nie krajem docelowym dla większości nielegalnych imigrantów.

---

² Obecnie Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji.

Prawdopodobnie w miarę wzrostu stopy życiowej atrakcyjność Polski jako miejsca na osiedlenie wzrośnie, zwłaszcza w perspektywie naszego członkostwa w strukturach UE. Obecnie Polska jest często krajem docelowym z konieczności.

Pomimo zorganizowanego charakteru tego zjawiska i jego nielegalnego lub kryminogennego charakteru, w zasadzie żadna instytucja państwa nie uznaje go za pierwszoplanowe, statutowe zadanie, a wiele z nich, z pozoru desygnowanych do odpowiednich działań, nie podejmuje ich zupełnie. Świadczy o powyższym następujący cytat: *“To jest jak gdyby ewidentny mankament, dziura organizacyjna w całym tym systemie cudzoziemskim w Polsce, ponieważ po pierwsze, na szczeblu Komendy Głównej Policji nie ma żadnej komórki, która by się zajmowała problematyką wydeleń cudzoziemców, mimo, że ten obowiązek na policji spoczywa. Jest tam dwóch panów, którzy oprócz ogromnej gamy zadań, prawda, m.in. zajmują się tymi sprawami. Natomiast tam nie ma żadnej komórki, która by się tym zajmowała. Z tego co ja wiem, no to UOP raczej się specjalnie tym zagadnieniem nie interesuje. Być może jakieś tam przypadki”*.

W świetle treści przeprowadzonych wywiadów można sformułować diagnozę dotyczącą indolencji administracji państwowej wobec kwestii przerzutu migrantów: wynika ona z generalnej słabości państwa w okresie transformacji. Poza tym żadna z instytucji nie postrzega przerzutu migrantów jako przestępczości zorganizowanej. Znamiona takiej przestępczości ma ona dopiero wówczas, gdy powiązana jest np. z przemytem narkotyków.

3.1.2. Organy administracji państwowej mające pośredni kontakt z przerzutem migrantów

Zdaniem organów administracji państwowej mających pośredni kontakt z przerzutem migrantów, obowiązujące w naszym kraju przepisy prawne posiadają różne luki prawne, które stwarzają możliwość nielegalnego przerzutu migrantów przez terytorium Polski. Dlatego zjawisko przerzutu jest związane z ustawodawstwem migracyjnym krajów tranzytowych i docelowych imigrantów.

Samo zaistnienie zjawiska jest uwarunkowane istnieniem popytu i podaży. Są tacy, którzy chcieliby wyjechać ze swojego kraju, ale natykają się na różne problemy (np. trudności w opuszczeniu własnego kraju). Wybór drogi lądowej wynika przede wszystkim ze zwiększonej kontroli przy podróży samolotem, bo w grę nie może wchodzić cena biletu ze względu na równie wysokie koszty przy korzystaniu z usług organizacji przerzutowej. Ta ostatnia działa jak przedsiębiorstwo. Jej głównym celem jest zysk. Zajmuje się danym typem działalności bo jest to opłacalne. Gdyby proceder ułatwiania przemieszczania się pomiędzy krajami nie przynosił zysku, organizacja porzuciłaby tę działalność. Pod tym względem jest elastyczna. Przerzut ludzi jest podstawowym zajęciem organizacji, na tyle dochodowym, że nie ma sensu ryzykować z czym innym. Powiązanie przerzutu z inną działalnością przestępczą może być wynikiem korzystania podczas trasy z usług innych organizacji, lepiej orientujących się w terenie oraz z tworzenia całej infrastruktury na potrzeby przerzutu, np. fałszowanie dokumentów. Fałszywe dokumenty mogą być wykorzystywane już na etapie nakłaniania do skorzystania z usług organizacji przerzutowej, np. przy roztaczaniu iluzji, że w kraju docelowym czeka na migranta miejsce pracy.

Struktura organizacji przerzutowej opiera się na tym, że jej członkowie na poszczególnych szczeblach niewiele wiedzą o innych. Zmniejsza to ryzyko wpadki. Przerzut odbywa się etapami. W każdym z nich występuje inny pośrednik (lub grupa pośredników), który najlepiej gdyby nic nie wiedział o osobach działających przed nim i po nim. Jest to wymuszona przez każdą organizację przestępczą konieczność. Dlatego aresztowanie jednego pośrednika niewiele daje.

Zdaniem tej grupy respondentów, udział Polaków jako kurierów czy pośredników w przerzucie migrantów jest sporadyczny i dotyczy zwykle ułatwiania przekraczania granicy

zachodniej Polski. Zagrożenia jakie stwarzają nielegalni migranci to przede wszystkim konkurencja na rynku pracy, ale często się tak zdarza, że nie mogą się zatrudnić nawet na czarno. W związku z tym podejmują działania niezgodne z prawem, wchodząc w mniej lub bardziej niebezpieczne układy przestępcze. Być może są potencjalną grupą, z której rekrutowane są osoby do organizacji zajmującej się przetrzuciem.

Respondenci uważają, że Polska jest krajem tranzytowym. Jako kraj docelowy jest traktowana przede wszystkim przez obywateli krajów b. ZSRR.

W przypadku podejmowania nielegalnego zatrudnienia w Polsce była sugestia, że przetrzucani migranci muszą pracować w Polsce, żeby zarobić tu na swoje utrzymanie lub dalszą podróż na Zachód. Zatrudniani są przede wszystkim na budowach, w rolnictwie i dziewiarstwie. Prezentuje to poniższa wypowiedź: *”Organizatorzy pobierając opłatę wliczają w nią koszty minimalnego utrzymania: nocleg, minimalne wyżywienie, a gdzie jest możliwość, to jeszcze zachęcają ich do pracy, nielegalnej pracy, ażeby przebywając gdzieś dłużej zarobili na swój pobyt. I często jeśli są to obywatele państw azjatycko-wschodnich, to kobiety mają możliwość szycia. To jest tylko taka praca, którą można wykonywać w nocy np. kobiety w nocy szyją odzież, którą sprzedaje się na bazarze”*.

Nielegalnie w Polsce pracują głównie Białorusini, Ukraińcy, Rosjanie, rzadziej Chińczycy, Wietnamczycy czy Ormianie, przede wszystkim w Warszawie, Łodzi, dużych ośrodkach przemysłowych i województwach nadgranicznych. Część z tych osób przedostała się do Polski nielegalnie.

Praca podejmowana jest poprzez kontakty wcześniejsze lub na giełdach pracy.

W trakcie wywiadu poszczególne resorty bardzo wyraźnie rozdzielały sprawy należące do kompetencji różnych instytucji, np. MSZ, MSWiA itd., oraz wyjaśniano, że nie istnieje na razie specjalna jednostka administracyjna państwa zajmująca się tą kwestią. Na przykład współpraca międzynarodowa MSZ w tej sprawie ogranicza się głównie do kontaktów z ambasadami poszczególnych państw; obowiązuje raczej zasada kontaktów poziomych (np. bezpośrednia współpraca MSWiA Polski i Niemiec).

Zdaniem respondentów przyczyny imigracji w 99% są ekonomiczne.

W kontekście przyszłego członkostwa Polski w Unii Europejskiej za najważniejszy akt uznano Układ z Schengen, który będzie automatycznie obowiązywał Polskę i pozostałe kraje UE. Reguluje on współpracę na poziomie międzynarodowym, wspólną ochronę granicy zewnętrznej, przeciwdziałania nielegalnej migracji. Oto przykład wypowiedzi: *“W założeniach z Schengen jest taka zasada, że całkowicie są zniesione granice wewnętrzne, jest tylko granica zewnętrzna państw UE, którą za kilka lat my będziemy. Obecnie kwestie te regulowane są na poziomie poszczególnych państw. Nie ma wspólnej polityki europejskiej dotyczącej zwalczania nielegalnej migracji. Będzie ona ustalana na szczeblu wspólnotowym dopiero po ratyfikacji Traktatu z Amsterdamu, gdy sprawy z zakresu spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości przejdą do filaru I, czyli regulacji na szczeblu wspólnotowym. Ustalono jednakże listę krajów trzecich, których obywatele mają obowiązek posiadania wizy przy przekraczaniu granic zewnętrznych UE. Na tej liście jest np. Ukraina. To znaczy, że obywatele Ukrainy muszą posiadać wizę w momencie przekroczenia granicy zewnętrznej państw, a więc i UE. Z Polską Ukraina ma podpisany ruch bezwizowy. Gdy my będziemy w Unii, to nasza granica będzie tą zewnętrzną. No i trzeba będzie się do tych uregulowań dostosować”*.

3.1.3. Główny Inspektorat Celny

Główny Inspektorat Celny (GIC) od 1 stycznia 1998r. jest instytucją niezależną od Głównego Urzędu Ceł. Podlega bezpośrednio Ministrowi Finansów. Zadaniem GIC jest weryfikacja rzetelności i poprawności obrotu towarów na polskim obszarze celnym.

Zajmuje się legalnością pochodzenia towarów w obrocie krajowym. Generalnie ludzie, a więc i migranci instytucję tę interesują tylko jako dysponenci towarów.

Inspektorat Celny nie zajmuje się ruchem osobowym. Funkcjonariusze celni nie podejmują działań, które mają na celu ujawnienie nielegalnej migracji. Świadczy o tym wypowiedź: *”Ponieważ celnicy służbowo nie są zainteresowani nielegalnymi osobami, nie prowadzi się żadnych danych dotyczących ujawnionych przez celników przypadków przetrzutu osób pod osłoną towarów. Ludzie na granicy to jest domena Straży Granicznej. Nawet te ujawnione przez celników przypadki przetrzutu migrantów nie są nigdzie odnotowywane i rejestrowane, ponieważ ludzie są przekazywani z ręki do ręki (celnicy przekazują od razu straży granicznej)”*. Jak z powyższej wypowiedzi wynika urzędy celne współpracują ze Strażą Graniczną. Dokumentację i statystyki dotyczące nielegalnego przekraczania granicy prowadzi tylko Straż Graniczna, urzędnicy celni natomiast nie prowadzą tego typu informacji.

Lepsze od celników rozeznanie ma policja pełniąca służbę w strefie nadgranicznej. Jeżeli policja zatrzyma przetrzucanych migrantów, to również przekazuje ich służbom granicznym.

Celnicy nie sprawdzają dokumentów pod względem ich zafalszowania, co potwierdza wypowiedź respondenta: *”Celnik sprawdza zapotrzebowanie na dostarczenie przewożonego towaru, fakturę, list przewozowy, dokumenty firmy jako odbiorcy towaru, transakcję między firmami, wykazane ceny towarów w dokumentacji, od których zależy wysokość cła, czy nie są zaniżone – i to celnika najbardziej interesuje”*.

Przerzucanie migrantów w transporcie międzynarodowym jest ostatnio sporadyczne, ponieważ jest to ryzykowne – zrobienie skrytki jest kosztowne, występuje zagrożenie życia transportowanych, gdyż mają mały dopływ powietrza, trzeba robić przystanki w podróży, chociażby z przyczyn fizjologicznych, jazda jest utrudniona i można ”wpaść”.

Proceder ten jest jednostkowy i jest to działalność przewoźnika (lub często zatrudnionego kierowcy) na własną rękę.

W przypadku przemytu ludzi w samochodach ciężarowych, towar jest niewielki i jest to tylko kamuflaż, a doświadczeni celnicy od razu potrafią to wykryć. To mogą być firmy przestępcze tylko tym się trudniące.

Zorganizowanie tych grup zdaniem respondenta zaczyna się od porozumienia między zorganizowaną grupą i chętnymi migrantami, którzy chcą się dostać do wymarzonego raj, co potwierdza opinia respondenta: *”Grupy działają bardzo precyzyjnie, wszystko jest zsynchronizowane w czasie – kolejne etapy przetrzutu, dyskrecja przewozu, przeładunku, rozładunku ludzi, muszą być już wcześniej przygotowane kryjówki, ludzie kontaktowi. W to są zaangażowane całe ekipy, działają na podstawie porozumienia, podziału ról i zysków z tego przetrzutu.”*

Zdaniem respondenta, nie zdarzają się próby przekupywania przez duże firmy. Międzynarodowe przewozy to działalność koncesjonowana. Ryzykiem dla nich jest utrata koncesji na ruch międzynarodowy.

Łatwo jest otrzymać koncesję na przewozy międzynarodowe, które wydaje Ministerstwo Transportu. Wśród wydanych koncesji przeważają firmy jednoosobowe.

Są sytuacje, że celnik przychodzi do załadowanego towaru i sprawdza ładunek w kraju wywozu i tam zakłada plomby celne, które zdejmuje się dopiero w miejscu przeznaczenia towaru. W tych transportach – nie sprawdzanych na kolejnych granicach – najłatwiej przewozić nielegalnie ludzi (łatwość podrobienia plomb celnych lub pomoc w tym celnika). Respondent przyznał, że zdarza się korupcja wśród urzędników celnych.

3.1.4. Organizacje pozarządowe

Zdaniem organizacji pozarządowych, przerzut migrantów jest to tylko jeszcze jeden ze sposobów przemieszczania się migrantów. Migranci są postrzegani przez organizacje przede wszystkim jako ofiary sytuacji we własnym kraju – politycznej, ekonomicznej, religijnej. Migrując, bez względu na to w jaki sposób, mają prawo do ubiegania się o status uchodźcy. Natomiast osobną kwestią jest fakt, iż wśród migrantów mogą się znaleźć potencjalni uchodźcy, którzy są prawdziwym przedmiotem zainteresowania organizacji pozarządowych. W związku z taką optyką migranta i migracji, nie wyodrębnia się wyraźnie zjawiska przerzutu, a definicja używana w niniejszym badaniu wzbudza wątpliwości np. "zgrzytem" jest użyty w definicji ISS termin w "złej wierze" gdyż zakłada on funkcjonowanie również zorganizowanych przerzutów uchodźców, które dochodzą do skutku z pobudek ideowych (a więc "w dobrej wierze"). Definicja przerzutu migrantów zawiera, zdaniem respondenta, wszystkie komponenty definicji dotyczącej handlu kobietami.

Organizacje pozarządowe uważają, że istnieją liczne słabości nowej ustawy o cudzoziemcach i brak jednolitej jej wykładni. Oto przykład wypowiedzi pracownika jednej z organizacji pozarządowych: *"My do tej pory, myślę, że wszyscy z tą ustawą mają więcej kłopotów niż korzyści, ponieważ ustawa nie jest wyposażona w odpowiednią ilość aktów wykonawczych do niej i w związku z tym są kłopoty z jej stosowaniem. Dokładnie z jej interpretacją. Tam gdzie stosuje się rozmaite interpretacje zawsze istnieje możliwość pomyłki, kwestionowania, czy nieporozumienia"*.

Pracownicy organizacji pozarządowych krytykują praktykę działania polskich urzędów, o czym świadczy niniejsza wypowiedź: *"Myśmy próbowali nawiązać współpracę z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oferując naszą pomoc, w sposób taki bardziej zorganizowany, ale te próby od ubiegłego roku nie zostały zakończone żadną formalną umową. W związku z tym nasza pomoc migrantom ma charakter incydentalny i chyba nie do końca formalny – a szkoda"*.

Zdaniem respondentów, zdarza się, że czasem migranci są traktowani jak "nie-ludzie". Organizacji generalnie nie interesuje sam przebieg przerzutu migrantów. Obiektem zainteresowania są raczej jego skutki – osoby, które z powodu przerzutu znalazły się w Polsce. Dystansują się od dokonywania jakichkolwiek podziałów migrantów. Silnie podkreślają swoją rolę obrońcy praw migrantów. Uderzający jest jednoznaczny sprzeciw wobec ograniczenia prawa migranta do występowania o status uchodźcy. Podyktowany on jest, jak się wydaje stosunkiem do przerzucanych, którzy jawią się jako potrójne ofiary: sytuacji deprivacji we własnym kraju; sytuacji podporządkowania się działaniom organizatorów przerzutu; sytuacji zdania się na nie respektujących ich praw urzędników imigracyjnych. Podstawowym zadaniem niektórych organizacji, poza opieką nad ofiarami przerzutu, jest uświadamianie społeczeństwa wiedzy o istnieniu procedury sprzedaży kobiet w celu uprawiania prostytucji i w związku z tym konieczności podjęcia różnych środków ostrożności przy wyjeździe za granicę w celach zarobkowych (telefon zaufania, media, kampanie rozgłaszające istnienie problemu). Informacje, które posiadają organizacje to wiedza o praktycznym działaniu prawa, o ofiarach przerzutu, formach pomocy i o innych organizacjach i instytucjach zajmujących się tym problemem. Podstawową przyczyną

narastania tego zjawiska przez terytorium Polski jest otwarcie granic po 1989 r., a głównie zjednoczenie Niemiec oraz chęć polepszenia sytuacji finansowej migranta. Organizacje pozarządowe współpracują między sobą (krajowe organizacje zajmujące się tym problemem tworzą coś na kształt sieci, w której wymieniane są informacje) a także z instytucjami administracji państwowej, co potwierdza wypowiedź: *“Jesteśmy w stałym kontakcie z Departamentem Migracji i Uchodźstwa MSWiA, Strażą Graniczną, szczególnie z tą jej częścią, która zajmuje się uchodźcami, z niektórymi aresztami deportacyjnymi czy z ośrodkiem dla cudzoziemców w Lesznowoli, z Biurem Wysokiego Komisarza do spraw Uchodźców, z wszystkimi pozostałymi fundacjami i organizacjami, które w Polsce uchodźcami się zajmują, z wieloma z zagranicy, które się zajmują problematyką migracji i uchodźstwa”*.

Każda z organizacji pozarządowych ma kontakt z 30 do 80 nowymi osobami na miesiąc (średnio 50), ale to raczej niewiele mówi o skali zjawiska. Działalność generalnie polega na pomocy medycznej, żywnościowej, ew. finansowej (ta ostatnia tylko dla ubiegających się o azyl i nie skonfliktowanych z prawem!). Zdaniem organizacji pozarządowych następuje spadek liczby osób przybywających z b. ZSRR, natomiast wzrost nielegalnych przybyszów z Azji – Pakistanu, Indii, Bangladeszu, Sri Lanki. W grupie przerzucanych migrantów na ogół znajduje się jedna osoba o przynajmniej podstawowej znajomości języka angielskiego. Zdaniem respondentów, coraz więcej migrantów próbuje się osiedlić w Polsce.

W krajowych organizacjach pozarządowych czasami występuje konflikt interesów: komu pomagać – polskiem bezdomnym czy migrantom? Organizacje nie partycypują bezpośrednio w działaniach na rzecz zwalczania bądź ograniczania zjawiska przerzutu. Ich zdaniem tym powinno zająć się państwo.

Również dla tej grupy respondentów Polska jest nadal przede wszystkim terytorium tranzytowym dla przerzucanych migrantów. Sytuacja ta prowadzi do nieuniknionych konsekwencji w sferze społecznej, ekonomicznej i kulturowej. Brak jest jednak jeszcze miarodajnych danych pozwalających na dokonanie poważnych analiz.

Osobną kwestią, zdaniem organizacji, jest zjawisko, które formalnie nie jest udokumentowane, ale które ma bardzo istotny związek z organizacją przerzutów. Są to podróże bezpośrednich organizatorów przerzutów, których “nie łapie się”, ale wie się o ich istnieniu”. Pośrednicy na tym etapie to osoby, które być może nie myślą o tym co robią w kategoriach przestępstwa, ale w kategoriach small-bussinesu. Rozgłaszają informacje o możliwości pracy a ich podstawową pobudką jest polepszenie swojej sytuacji finansowej. Ich rola jest bardzo istotna, szczególnie jeżeli brać pod uwagę, że mogą to być osoby znane potencjalnemu migrantowi – znajomy sąsiada, kuzynka, co zwiększa zaufanie dla całego przedsięwzięcia.

3.1.5. Przewoźnicy – Polskie Linie Lotnicze “LOT”

Respondent rozumie przerzut jako działanie pewnej zorganizowanej grupy ludzi, przypominającej struktury mafijne, zajmującej się nielegalnym przewożeniem ludzi z kraju do kraju.

Zdaniem respondenta, zjawisko przerzutu jest niezwykle zmienne w czasie. Zarówno zmieniają się narodowości osób, chcących nielegalnie wjechać do jakiegoś kraju, trasy które ci ludzie są przetrucani oraz metody przerzutu. Jedyne co się nie zmienia to kraje docelowe, którymi są najbogatsze państwa mające rozwiniętą sferę pomocy socjalnej (USA, Kanada, Szwecja). Potwierdza to niniejsza wypowiedź: *“migranci to ‘nadwyżka demograficzna’ z biednych krajów, ludzie, którzy w 90% z przyczyn ekonomicznych, imigrują do najbogatszych państw. Jadą tam zwykle z nastawieniem, że będą korzystać z rozwiniętej w tych krajach opieki społecznej. 10% nielegalnych migrantów stanowią uchodźcy z krajów, gdzie mają miejsce konflikty zbrojne, prześladowania polityczne lub religijne. Zmienia się pochodzenie migrantów. Rzadko już pojawiają się obywatele Sri Lanki, Hindusi, Pakistańczycy, Somalijczycy. Najczęściej obecnie są to: Albańczycy, Macedończycy, Rumuni.*

Teraz port lotniczy na Okęciu jest poza głównym nurtem przerzutu, chociaż kiedyś bardzo dużo nielegalnych imigrantów przybywało drogą powietrzną”.

Grupy zajmujące się przerzutem czerpią z tego ogromne zyski – średni koszt przerzutu to 15 tys. USD od osoby. Jeżeli chodzi o nasz region to działają tu głównie siatki międzynarodowe. Istnieją też siatki etniczne, na przykład somalijska przewożąca Somalijczyków do krajów skandynawskich, czy chińska przetrucająca Chińczyków do USA.

Zmniejszenie napływu nielegalnych imigrantów związane jest z podjętymi przez LOT działaniami obejmującymi szczegółową kontrolę dokumentów. Oto przykład wypowiedzi: *”Obecnie w skali roku łapie się ok. 500 osób, z czego osoby z fałszywymi dokumentami stanowią 1/15. Reszta to ludzie z niekompletnymi dokumentami. LOT jako przewoźnik wprowadził procedury ułatwiające wykrycie nielegalnych migrantów (tj. zatrudnienie specjalistów od kontroli dokumentów, liczne szkolenia, współpraca w zakresie przepływu informacji z innymi liniami lotniczymi oraz organizacjami transportowymi, nowy sprzęt do kontroli dokumentów). Poza tym dla LOT-u nielegalni imigranci stanowią duży problem finansowy wpływający z wysokich opłat karnych za przewóz takich osób, konieczności utrzymania złapanych osób do najbliższego lotu powrotnego oraz koszty biletów powrotnych”.* Poza tym na terenie portu lotniczego kontrolą legalności przekraczania granicy zajmuje się równocześnie kilka różnych organizacji: Straż Graniczna, LOT, LOT Ground Services, co także zmniejsza ryzyko przekupstwa.

Obecnie przystankami pośrednimi w Europie Środkowo-Wschodniej, jeżeli chodzi o przerzut drogą lądową, stały się Rumunia, Bułgaria, Czechy (Praga). Trasy przerzutu są zwykle dwuodcinkowe. Pierwszy etap to podróż do kraju “neutralnego”, potem stamtąd do docelowego (rejsy bezpośrednie są bardzo uważnie pilnowane).

W opinii respondenta z problemem przerzutu migrantów mają do czynienia: Polski Czerwony Krzyż, MSWiA, Straż Graniczna. LOT współpracuje ściśle ze Strażą Graniczną.

3.1.6. Ambasady i przedstawicielstwa dyplomatyczne

Zdaniem pracowników przedstawicielstw zagranicznych państw drugich, przerzut migrantów jest strukturalnym zjawiskiem międzynarodowym, a Polska – jako kraj buforowy, o bardzo długiej i stosunkowo słabo infrastrukturalnie rozwiniętej granicy, stanowi jego istotne ogniwo. Polska, będąc ważnym krajem tranzytowym w przerzucie migrantów, należy zarazem coraz wyraźniej do grona krajów docelowych. W przypadku migrantów z Wietnamu i – w mniejszym stopniu – Rumunii jest obecnie najważniejszym z nich.

Respondenci postrzegali przerzut migrantów jako zjawisko dynamiczne o cechach adaptacyjnych, szybko i skutecznie reagujące na zmiany otoczenia. Więcej ludzi przekracza granicę wiosną i latem. Potwierdzono również dwie typowe trasy przerzutowe: szlak wschodnioeuropejski (przez terytorium b. ZSRR) oraz południowy. Osoby organizujące przerzut znają polskie realia i wiedzą, że w soboty, niedziele i święta instytucje państwowe (Policja, Straż Graniczna, prokuratura, sądy) działają mniej prężnie. Według respondentów większość przerzucanych migrantów kieruje się docelowo do Republiki Federalnej Niemiec. Niemcy są dlatego wybierane na kraj docelowy, ponieważ znane są ze swoich liberalnych przepisów azylowych. Zdaniem tej grupy respondentów, większość migrantów podejmuje decyzję o migracji z przyczyn ekonomicznych.

Przedstawicielstwa, których kraje stanowią cel przerzucanych migrantów posiadają wiedzę na temat tego zjawiska. Natomiast przedstawicielstwa państw, których obywatele są przerzucani nie interesują się tym problemem. Ich działania ograniczają się do obowiązków konsularnych np. potwierdzenia tożsamości swoich obywateli, wydanie im dokumentów podróży na powrót do kraju.

Procedura ustalania tożsamości przedstawicielstw jest następująca:

- przeprowadzenie wywiadu z osobą podającą się za obywatela danego państwa,
- przesłanie danych migranta do kraju ojczystego, celem potwierdzenia tożsamości danej osoby,
- po potwierdzeniu tożsamości wystawienie dokumentu podróży umożliwiającego powrót do ojczyzny.

Zdaniem respondentów, deportowany do kraju ojczystego migrant nie jest traktowany jak przestępca i nie prowadzi się wobec niego postępowania karnego.

Przedstawiciele placówek dyplomatycznych zwrócili uwagę na fakt, że w organizowaniu tego międzynarodowego biznesu niebagatelną rolę odgrywają również gangi chińskie.

Respondenci mają świadomość zagrożeń na przyszłość ze strony nielegalnych i przerzucanych migrantów. Stąd, od 3 lat obserwuje się zwiększanie nakładów finansowych na zapobieganie temu zjawisku oraz budowanie współpracy granicznej ze służbami sąsiadujących krajów, np. współpraca polsko-niemiecka.

3.1.7. Ośrodki recepcyjne i deportacyjne

Zdaniem pracowników ośrodków, w których przebywają min. migranci zatrzymani z powodu nielegalnego przekroczenia granicy, przerzut migrantów jest międzynarodowym biznesem, który ujawnia się zarówno na granicy, jak i wewnątrz kraju. Wpływ na podejmowanie przez ludzi decyzji o migracji ma tworzony w ich krajach pochodzenia obraz świata zachodniego jako raju. Inne powody, które podają migranci to: ucieczka przed prześladowaniami politycznymi czy przed wojсками. Czasami zatrzymywani za każdym razem podają inne powody migracji. Większość imigrantów przyjeżdża np. do Niemiec z powodów ekonomicznych. Przed wyjazdem sprzedają oni cały swój dobytek i często są niezadowoleni po przyjeździe, gdyż ich oczekiwania się nie spełniają. Według respondentów migranci to także “nadwyżka demograficzna” z biednych krajów, ludzie, którzy w 90% z przyczyn ekonomicznych, imigrują do najbogatszych państw. Jadą tam zwykle z nastawieniem, że będą korzystać z rozwiniętej w tych krajach opieki społecznej. 10% nielegalnych migrantów stanowią uchodźcy z krajów, gdzie mają miejsce konflikty zbrojne, prześladowania polityczne lub religijne. Zmienia się pochodzenie migrantów. Rzadko już pojawiają się obywatele Sri Lanki, Hindusi, Pakistańczycy, Somalijczycy.

Natomiast głównym problemem dla państwa polskiego jest kwestia utrzymania i finansowania zatrzymanych migrantów, pomoc materialna dla osób ubiegających się o status uchodźcy, przebywających w ośrodkach lub aresztach dla uchodźców, wsparcie finansowe przy programach integracyjnych.

3.1.8. Oddziały straży granicznej

Respondenci często definiują przerzut migrantów jako świadome i dobrowolne organizowanie lub pośrednictwo w przekraczaniu granicy państwowej jednostek lub grup dla osiągnięcia korzyści materialnych. Przerzut jest postrzegany również jako działanie pewnej zorganizowanej grupy ludzi, przypominającej struktury mafijne, zajmującej się nielegalnym przewożeniem ludzi z kraju do kraju. Według respondentów, przerzut migrantów to rodzaj zorganizowanego przestępstwa polegającego na organizowaniu przerzutu przez polską granicę, po którym następuje nielegalny pobyt na terenie naszego kraju. Świadczy o tym poniższa wypowiedź: *“Trudno mi o jakieś akademickie definicje tego pojęcia, ale generalnie nielegalną migrację postrzegamy w ten sposób, że to jest grupa cudzoziemców nielegalnie przekraczających bądź też osób, które w jakiś inny sposób dostały się na nasz teren i nie mają uregulowanego statusu prawnego co do legalności pobytu w naszym państwie. My imigrantami się zajmujemy, o ile te osoby naruszą nasze przepisy prawa. Wówczas mamy pełną legitymację prawną do ich zatrzymania i traktowania na równi z innymi osobami, które naruszają prawo”*.

Zdaniem respondentów przyczyny nielegalnej migracji są w głównej mierze ekonomiczne. Całe rodziny i wioski składają się na to, żeby opłacić przerzut jednej osoby, od której oczekują, że będzie im w przyszłości pomagać i ściągnie je do siebie.

Dla Straży Granicznej skuteczność zwalczania niepożądanego migracji, w tym – przerzutu migrantów, stanowi problem wiarygodności Polski wobec Unii Europejskiej. Zdaniem tej grupy respondentów przerzut migrantów jest zjawiskiem stale się nasilającym i przewidują, że ta tendencja utrzyma się w najbliższej przyszłości.

Zdaniem funkcjonariuszy straży granicznej różnie wygląda kwestia readmisji. Oto przykład wypowiedzi: *“Polska ma podpisaną umowę o readmisji z Niemcami i z Czechami. Jest jednak pomiędzy nimi różnica. Umowę z Czechami uważa się za mniej korzystną dla Polski. Ponadto można wyróżnić readmisję uproszczoną i pełną. Readmisja uproszczona jest z Czechami – przetrucanych migrantów należy odesłać w ciągu 48 godzin od dokonania nielegalnego przekroczenia granicy. Readmisja pełna jest z Niemcami – zakłada, że przetrucanych migrantów należy odesłać w ciągu 48 godzin od przekazania przez stronę niemiecką. W przypadku Niemiec, po pół roku od przekroczenia granicy polskiej przez cudzoziemca strona polska ma prawo odmówić przyjęcia – warunkuje to też zachowanie się migrantów. Doskonale zdają sobie sprawę, że jeżeli uda im się przejść przez granicę, dotrzeć do swoich społeczności w głębi Niemiec i przetrwać pół roku to są bezpieczni”*.

W przypadku Łużyckiego Oddziału Straży Granicznej readmisja z Niemiec ma następujący przebieg: *“Niemcy zgłaszają, że jutro będą przekazywać cudzoziemców. Na odcinku ŁOSG dwa przejścia graniczne “obsługują” umowę o readmisji – Sieniawka i Zgorzelec. Na GPK polska strona przesłuchuje, w obecności tłumacza, cudzoziemców w celu ustalenia czy faktycznie przybyli z Polski. Jest to decydujący etap działań readmisyjnych. Równie dobrze może to być łapanka, pozbierają gdzieś w głębi Niemiec i dowiozą nam. Żeby śmietnik zrobić nie w Niemczech tylko w Polsce”*.

W efekcie cudzoziemcy zostają przyjęci do Polski po udowodnieniu, że przybyli z Polski. Podobna procedura jest po stronie polskiej. Polska Straż Graniczna nie może odesłać cudzoziemców, którzy nielegalnie przekroczyli wschodnią granicę Polski, jeżeli tego nie udowodni. Potwierdza to niniejszy przykład: *“Na przykład, wspomniany Afgańczyk wskazał na początku tylko imię i nazwisko, i kraj którego jest obywatelem. Nie wskazał nawet miejsca, w którym przekroczył granicę. Wojewoda białostocki postanowił wydalenie go do Białorusi. Wydalenie nie było możliwe w ciągu 48 godzin, gdyż Afgańczyk nie mówił po polsku. Zostawiono go w Izbie Zatrzymań SG i powołano tłumacza. Odbłyło się spotkanie płk straży granicznej polskiej i płk straży granicznej białoruskiej. Odmówiono przyjęcia Afgańczyka na terytorium Białorusi, gdyż ślady pozostawione przez obuwie Afgańczyka nie pasowały do śladów zostawionych na granicy (może specjalnie zmienił obuwie, żeby zostać w Polsce). Po przeszukaniu znaleziono kopertę z adresem w Polsce. Chciałby pozostać w Polsce i ubiegać się o status uchodźcy. Gdyby nie otrzymał statusu prosił o wydalenie do Moskwy, gdzie zostawił 3 000 USD u kolegi. Powód wyjazdu z kraju ojczystego był polityczny, ponieważ był oficerem armii prorosyjskiej i może zostać zabity”*.

Zdaniem tej grupy respondentów przyczyną narastania zjawiska nielegalnego przekraczania granicy jest również brak odpowiedniej kontroli wschodniej granicy przez państwa sąsiadujące z Polską i korupcja polskich i sąsiednich służb ochrony granicznych, które potrafią paraliżować pracę na granicy. Dodatkowym utrudnieniem jest często przestarzały sprzęt (np. noktowizyjny) oraz zbyt długie odcinki do kontroli przypadające na 1 strażnicę (np. Strażnica w Lutowiskach w pld.-wsch. Polsce chroni aż 104 km).

Polskiej straży granicznej współpraca najlepiej się układa ze stroną niemiecką, gdzie za kilka miesięcy zostanie otwarty pierwszy wspólny posterunek, następnie z Czechami, Słowacją, Ukrainą. Zastrzeżenia wzbudza natomiast współpraca służb polskich z Białorusią i Rosją. Straż graniczna ma większe możliwości działania jeśli chodzi o granicę z Czechami. Na mocy porozumienia mogą stosować pościg bezpośredni za podejrzanymi do 5 km po stronie czeskiej. Linii granicy niemieckiej strażnikowi polskiemu nie wolno przekroczyć³. Pozostaje mu tylko natychmiastowe powiadomienie strony niemieckiej (sygnał do polskiej strażnicy i stamtąd do odpowiednika niemieckiego – nie ma bezpośredniego połączenia). Stosuje się też metodę skoordynowanej obecności strażników polskich i niemieckich po obu stronach granicy, żeby nie zdarzyło się tak, że na jakimś odcinku nikogo nie ma. Służą temu cotygodniowe spotkania ze stroną niemiecką. Ich celem jest także doskonalenie języka niemieckiego.

³ Aktualnie można stosować pościg bezpośredni za podejrzanymi do 5 km także po stronie niemieckiej.

Słabym ogniwem w procesie przeciwdziałania przerzutowi migrantów jest, zdaniem respondentów, korupcja wśród służb granicznych oraz przyczyny migracji (dlatego Niemcy prowadzą programy pomocy dla państw subkontynentu indyjskiego).

Istnieją przypadki korupcji funkcjonariuszy SG, czego przyczyną są niskie zarobki wśród funkcjonariuszy.

Straż Graniczna w Polsce nie ma wystarczających możliwości działania wewnątrz kraju, a Policja i SG nie współdziałają prawidłowo.

Instytucje państwowe na ogół są bardzo biedne (jak Policja) więc warunki, które oferują uchodźcom często nie są dowodem złej woli ale stanu ich finansów.

Podawano dwie podstawowe ustawy dotyczące zadań straży granicznej:

- Ustawa o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 1990 Nr 78, poz. 461);
- Ustawa o straży granicznej (Dz. U z 1990 Nr 78, poz. 462)

Skuteczność wyłapywania grup nielegalnych migrantów w opinii rozmówców jest wysoka. Potwierdza to niniejsza wypowiedź: *“Albo Polacy zawrócą od razu przy usiłowaniu przekroczenia albo Niemcy wylapią (ochraniają szerszy pas nadgraniczny niż polska straż graniczna – kilkadziesiąt km). Straż Graniczna zwykle obstawia teren, gdzie dokonano nielegalnego przejścia przez granicę zieloną i zatrzymuje znajdujące się tam osoby. Jeżeli nie mają rozsądnych wytłumaczeń dla usprawiedliwienia swojej obecności w rejonie przerzutu, są zatrzymywani i wszczynana się im postępowanie karne”*.

3.1.9. Policja

Zdaniem policji zjawisko popełnienia przestępstwa przez imigrantów ma charakter zmienny i ewolucyjny. Świadczy o tym niniejsza wypowiedź: *“Początek lat 1990. to działania we własnych grupach, przestępstwa popełniane na własnych rodakach. Obecnie specjalizacja w określonych rodzajach przestępczości, np. przerzut samochodów, nielegalny handel alkoholem itd.”*

Policja wszelkie sprawy związane z nielegalnymi migrantami przekazuje Straży Granicznej. Chociaż współpracuje ze Strażą, np. przy poszukiwaniu osób, które nielegalnie przekroczyły granicę, to jednak nie prowadzi szczegółowych akt takich migrantów. Wyjątek stanowią tu sytuacje, gdy cudzoziemiec dopuścił się jakiegoś przestępstwa i zostaje zatrzymany. Odnotowuje też wszystkich cudzoziemców, których wydalila z kraju bądź z tego powodu, że nielegalnie przebywali oni na terenie Polski (wjechali legalnie posługując się wizą turystyczną), bądź dopuścili się jakiegoś wykroczenia lub przestępstwa.

Po raz kolejny zostało potwierdzone, iż grupy przestępcze cechuje międzynarodowy charakter.

Częstotliwość w popełnianiu przestępstw zależy od ruchu na granicach. Im większy ruch – wiosną, jesienią, latem – tym więcej przestępstw.

Postępowanie z przekazanymi cudzoziemcami jest następujące: do 48 godzin można trzymać osobę w areszcie. W ciągu tego czasu sąd może podjąć decyzję o zwolnieniu lub aresztowaniu.

Następny etap zależy od tego czy cudzoziemiec ma dokumenty. Jeśli tak, w ciągu 48 godzin powinien zostać wydalony, oczywiście uzyskując wcześniej decyzję wojewody o wydaleniu, a także po sprawdzeniu czy dany cudzoziemiec nie ubiega się o status uchodźcy lub nie jest ścigany polskim prawem. Wydalenie, albo do granicy państwa (w tym na Okęcie), odbywa się pod konwojem policji (niejednokrotnie do granicy z Czechami straż graniczna odwozi sama, żeby oszczędzić pracy policji – bliska odległość).

Jeżeli cudzoziemiec nie ma dokumentów, to sprawa się bardziej komplikuje. Przede wszystkim poszukuje się śladów, gdzie przekroczył granicę (pieniądze, rachunek z hotelu, adres na kartce itp.) czyli czegoś co mogłoby wskazywać na to, że cudzoziemiec przybył z danego kraju i można go tam wydalic. Poza decyzją wojewody o wydaleniu trzeba uzyskać zgodę sądu na osadzenie w ośrodku strzeżonym lub areszcie tymczasowym w celu ustalenia jego tożsamości. W zasadzie cudzoziemiec, który dokonał nielegalnego

przekroczenia granicy po raz pierwszy zostaje wysłany do Lesznowoli. Jeśli nie ma miejsc – do aresztu. O tym, że każdy przypadek rozpatruje się indywidualnie, świadczy niniejszy cytat:

“Kaźda sytuacja jest indywidualna. Podam przykład. W ramach umowy o readmisji z Niemcami został przekazany obywatel Turcji. Miał przy sobie około 1000 PLN. Następnego dnia odlatywał samolot do Istanbuhu, ale nie było już biletów na 2. klasę. 1. klasa kosztowała 1600 PLN. Skarb państwa musiałby dopłacić do biletu. Postanowiono poczekać tydzień na następny samolot do Turcji a przez ten czas osadzić go w areszcie tymczasowym w Lubaniu. Z jednej strony chodziło o koszty, z drugiej strony było to korzystne dla Turka, który sam pokrywając koszty swojego wydalenia nie może wjechać do Polski przez następne dwa lata. W przypadku uiszczenia kosztów przez skarb państwa termin ten wynosi 5 lat”.

Ustalenie tożsamości i wyrabianie dokumentów podróży odbywa się przy współpracy ze strony ambasad. Problem tkwi w podawaniu fałszywych danych przez cudzoziemców. Ustalenie tożsamości kogoś kto nie istnieje przedłuża się, 90-dniowy ustawowy termin przebywania w ośrodku strzeżonym lub areszcie mija i cudzoziemiec zostaje wypuszczony.

Zdaniem respondentów, osoby, które nielegalnie przekroczyły granicę, nie popełniają tu przestępstw, gdyż chcą jak najszybciej, nie zauważone dostać się w pobliże granicy zachodniej, co potwierdza niniejszy przykład: *”Imigranci z Indii, Sri Lanki, Bangladeszu itd. nie zajmują się handlem, praktycznie nie popełniają przestępstw. Ich działalność jest ukierunkowana w kierunku zachodnim. Zależy im na jak najszybszym bezproblemowym opuszczeniu Polski”.*

3.1.10. Wydziały kontroli legalności zatrudnienia

Zdaniem tej grupy respondentów przymyś ludzi powiązany jest z co najwyżej niewielkim przemyśem towarów, choć np. pod Warszawą obecnie obserwuje się liczne budowy ogromnych domów przeznaczonych najprawdopodobniej do nielegalnej działalności gospodarczej. Dość powszechne jest zjawisko zatrudniania przez polskich pracodawców cudzoziemców z państw byłego Związku Radzieckiego do nielegalnej pracy nie tylko z uwagi na wynikające z tego oszczędności finansowe, ale i dlatego, że często są oni dobrymi, mało wymagającymi i gotowymi do ciężkiej pracy pracownikami. Obserwowane jest również zjawisko istnienia fikcyjnych firm, znajdujących się pod fikcyjnymi adresami (wynika to z łatwości zalegalizowania działalności w sądach), ukrywającymi nielegalnie zatrudnionych pracowników cudzoziemskich. Także kary dla pracodawców zatrudniających nielegalnie są bardzo niskie, a nielegalnie zatrudnieni cudzoziemcy są właściwie bezkarni.

Obserwowanym trendem jest zatrudnianie Wietnamczyków przez innych Wietnamczyków.

Podczas kontroli wielu Wietnamczyków nie posiada paszportów, posługując się jedynie zaświadczeniami wydanymi przez swoją ambasadę. Zdaniem respondentów w Polsce wyróżnia się 2 grupy pracujących nielegalnie cudzoziemców:

- osoby z krajów byłego Związku Radzieckiego (około 30 tys. w województwie warszawskim): obywatele Białorusi, Ukrainy, którzy zatrudnieni są jako najemnicy głównie na budowach (mężczyźni) oraz w szwalniach i do prac ogrodniczych (kobiety).

- Wietnamczycy (około 5–8 tys. w województwie warszawskim) zajmujący się handlem i usługami gastronomicznymi. Wśród nich rozwinięta jest silnie hierarchia. Są tu właściciele firm i punktów gastronomicznych oraz pracownicy najemni.

Zdaniem respondentów, cudzoziemcy decydują się na nielegalną pracę w Polsce z następujących powodów:

- brak możliwości uzyskania legalnego zezwolenia i zgody z powodu istnienia grup bezrobotnych Polaków mogących wykonywać daną pracę,

- chęć zwiększenia dochodów przez firmy czy osoby prywatne poprzez unikanie płacenia podatków, ceł lub składek ubezpieczeniowych.

Ponadto sam przerzut odbywa się poprzez działalność lokalnych grup, często przestępczych. Na poszczególnych etapach migrantami zajmują się inne grupy, których poboczną działalność stanowi często przemyt narkotyków. Organizacje te zarabiają, w ocenie respondentów, duże pieniądze, nawet po odliczeniu kosztów.

3.2. Przerzut migrantów do lub przez Polskę w percepcji badanych migrantów

W rozdziale tym zostaną zaprezentowane informacje uzyskane podczas przeprowadzania wywiadów zarówno z migrantami, którzy zostali zatrzymani na terytorium Polski za nielegalne przekraczanie granicy i zostali umieszczeni w ośrodkach dla uchodźców lub aresztach deportacyjnych, jak również z reprezentantami grup narodowościowych, którzy mają uregulowany pobyt na terytorium Polski. Z uwagi na wieloaspektowość poruszanych kwestii dotyczących organizacji i przebiegu przerzutu migrantów z kraju pochodzenia do kraju docelowego uzyskane podczas przeprowadzania wywiadów informacje zostały pogrupowane w bloki tematyczne. Migranci przebywający w ośrodkach dla uchodźców i oczekujący na przyznanie im statusu uchodźcy na terytorium Polski chętnie zgadzali się na przeprowadzenie z nimi wywiadu i opowiadali o swojej sytuacji życiowej, zaś cudzoziemcy przebywający w aresztach deportacyjnych Straży Granicznej lub Policji byli niepewni swego dalszego losu, często przestraszeni, niechętnie zgadzali się na rozmowę i informacji udzielali bardzo powściągliwie. Odczuwało się również wrażenie, że ta ostatnia grupa podczas rozmowy udzielała nieprawdziwych i nieprecyzyjnych informacji, jakby się bała za dużo powiedzieć. Liderzy społeczności migranckich bez problemu zgadzali się na rozmowę i opowiadali o środowisku migranckim w jak najlepszym świetle. Uzyskane informacje podczas wywiadów zostały zaprezentowane poniżej.

3.2.1. Charakterystyka badanej grupy migrantów

Migranci reprezentowali 18 krajów z 3 kontynentów: 10 państw azjatyckich, 6 afrykańskich i 2 z Europy Wschodniej (por. tabela 4).

W badanej grupie 87,5% stanowili mężczyźni, zaś w 12,5% respondentkami były kobiety. Połowa badanych kobiet przebywała w Polsce razem z małymi dziećmi (1–5 dzieci w przedziale wiekowym 1,5–8 lat). Respondentami były również całe rodziny (małżonkowie z dziećmi).

Osoby przebywające w ośrodkach dla uchodźców i aresztach deportacyjnych są osobami młodymi, w wieku 17–46 lat, z tego 4 osoby miały poniżej 20 r. życia (17–19 lat) a 62% ogółu badanych była w wieku 20–29 lat. Pozostała grupa była w przedziale wiekowym 30–38 lat. 3 osoby były po 40 r. życia. Generalnie osoby powyżej 35r. życia stanowiły 11% badanej populacji.

Osoby, z którymi zostały przeprowadzone wywiady w 16,7% studiowały w swoim kraju ojczystym. Wykształcenie średnie posiadało 20,8% badanej populacji, 6,9% respondentów posiadało wykształcenie zawodowe. 8,3% respondentów posiadała wykształcenia wyższe. Przerzucani migranci pochodzili generalnie z rodzin inteligenckich i żyjących na co najmniej średnim poziomie życia w swoim kraju ojczystym, tylko w 3 przypadkach migranci uznali się za pochodzących z biednych rodzin. Wśród respondentów 3 było bezrobotnych w swoim kraju ojczystym. Badani (poza grupą uczącą się i studiującą) w swoich krajach posiadali miejsca pracy (kobiety pracowały np. jako nauczycielki, urzędniczki, a mężczyźni jako sklepikarze, mechanicy samochodowi, kierowca, był geolog, inżynier budowlany a nawet biznesmen). Wśród zatrzymanych byli również liderzy partii politycznych (np. Ormianie). Robotnicy niewykwalifikowani stanowili 5% ogółu badanej populacji. Studenci i osoby o wyższym poziomie życia i wykształcenia pochodziły z państw afrykańskich i z Afganistanu oraz Sri Lanki.

Nie ma jednakowej recepty, jakie grupy społeczne podejmują decyzje o migracji. Zarówno w Azji, Afryce, jak i b. ZSRR, są to zarówno ludzie bogaci, których było stać na wyjazd, jak i biedni, których bieda zmusiła do szukania lepszego życia za granicą, a pieniądze na wyjazd zostały pożyczone od znajomych, którzy wierzą, że po niedługim okresie pobytu za granicą zostaną im zwrócone. Migranci są to zarówno osoby mieszkające w miastach, jak i na wsi. W niektórych społecznościach więcej jest osób ze wsi (ze względu na większą tam biedę), a w innych z miast (ci są bardziej bogaci i stać ich na wyjazd).

Wśród społeczności wietnamskiej wiele osób przyjechało do Polski z pieniędzmi, z zamiarem rozpoczęcia tu własnej działalności gospodarczej. Oto przykład wypowiedzi: *"(...)większość jest bogata. Żeby wyjechać z Wietnamu trzeba mieć pieniądze – na paszport, wizę, no i na różne inne rzeczy; Ludzie naprawdę biedni siedzą w domu, ich nie stać na wyjazd"*.

Większość wietnamskich migrantów to osoby, które już wcześniej wiedzą dokąd jada, na jakie warunki, nawet znają ludzi z którymi będą pracować. Poza tym w Polsce jest dużo Wietnamczyków i przyjeżdżający szybko nawiązują z nimi kontakty. Są też różne wietnamskie organizacje, które mogą pomóc im w zaadaptowaniu się.

Wyjeżdżają często ludzie wykształceni, dynamiczni, z pomysłami, obrotni i pracowici.

Respondenci zwrócili uwagę na fakt, że na migrację decydują się też osoby, które nie mają rodziny, ani domu. Oto cytat: *"I po prostu taki człowiek nie ma nic do stracenia. Może umrze, ale może dzięki bogu mu się uda. I tacy ludzie, którzy są w takiej sytuacji, że nie mają nic do stracenia, nie boją się. Po prostu im jest wszystko jedno"*.

3.2.2. Przyczyny opuszczenia kraju

Okolo 37% respondentów jako główną przyczynę opuszczenia kraju podało powody polityczne. Niektórzy z obywateli kontynentu afrykańskiego byli w swoich krajach prześladowani politycznie, torturowani i przesłuchiwani przez policję albowiem walczyli (lub ktoś z rodziny) przeciwko panującej dyktaturze i reżimowi politycznemu. Oto przykład wypowiedzi: *“Nie chcieliśmy więc, żeby znowu reżim prezydencki rządził, ale oni znowu oszukali i wygrali wybory. Po wyborach mój ojciec nie miał perspektyw. Do jego domu przyszła grupa ludzi, mnie wtedy nie było w domu. Zabrano go wtedy. Potem wrócił i powiedział, że musi pojechać do Tombel. Tombel to miasto, gdzie się urodziłem. 19 grudnia 1997 pojechał do Tombel. Potem przyszła wiadomość, że nie żyje. Nie zdziwiłem się, że go zabito, bo znałem tych ludzi. Wiedziałem, że został zabity jako przywódca klanu. Pojechałem do Tombel, żeby dowiedzieć się o szczegółach jego śmierci. Kiedyś przyszli do mnie ludzie z reżimu prezydenta i powiedzieli, że niedługo ja zostaną zabity. Nie miałem szans. Wróciłem do Buea, spotkałem się z siostrą i powiedziałem, że nie mogę tu zostać i że będzie lepiej, jak stąd wyjadę. Ona dała mi pieniądze i udało mi się wyjechać z wizą rosyjską”*.

Inni respondenci często także podają za przyczynę opuszczenia swego kraju konieczność ratowania życia swego i swoich najbliższych w wyniku trwającej wojny domowej lub zaangażowania politycznego, w związku z czym byli prześladowani ze strony partii rządzącej i groziło im aresztowanie i śmierć. Oto fragment wypowiedzi: *“Od 7 lat w moim kraju trwa wojna domowa. To wojna między różnymi plemionami i klanami w Somalii. Z mojego plemienia pochodził były prezydent Somalii. Bałem się zemsty, dlatego nie mogłem zostać w moim kraju i teraz tu jestem”*.

Potwierdzeniem podejmowania decyzji o emigracji celem ratowania życia własnego lub najbliższych osób jest również ta wypowiedź: *“Są takie społeczeństwa, gdzie jak rodzic nie może sam wyjechać, to on nie chce, żeby jego dziecko zostało i zginęło. Chce żeby jemu było dobrze. Czasami jest tak, że przyjeżdżają całe rodziny, bo uciekają przed wojną. A gdy nie ma wojny są na przykład prześladowani. Z tego co ja wiem, oni przyjeżdżają i proszą o azyl polityczny”*.

Również Afgańczycy muszą niejednokrotnie uciekać, aby chronić siebie i swoich bliskich od reżimu Talibów. Migranci z Kosowa uciekali z powodu trwających na ich terytorium działań wojennych.

Obywatele Chin opuścili swój kraj ojczysty, ponieważ – jak twierdzą – łamane są tam prawa człowieka i obywatela.

17% respondentów przyznaje się, że opuścili własny kraj z pobudek ekonomicznych (są to obywatele Wietnamu, Indii, Nepalu, Rumunii). Wietnamczycy emigrują głównie z przyczyn ekonomicznych, chociaż jak się wyraził jeden z respondentów *“po kromkę chleba z szynką” a nie “kromkę chleba”*.

Inne podawane powody, to zemsta plemion, prześladowania religijne, chęć dołączenia do rodziny mieszkającej na Zachodzie Europy, w USA, a także posiadającej status uchodźcy nadany na terytorium RP. Oto przykład innego typu pobudki podjęcia decyzji o wyjeździe: *“Żyłem normalnie w Kamerunie, aż do czasu, gdy zmarł mój dziadek. On zmarł w lipcu. Kiedy się urodziłem wyrocznia, cudowna wyrocznia wskazała mnie jak następcę mojego dziadka. To był dla mnie problem. Wiedziałem, że kiedy mój dziadek umrze, będę musiał podjąć trudną decyzję. Mój dziadek był rytualnym przywódcą duchowym mojego klanu(...) Musiałem przejąć jego obowiązki, być przywódcą, stać na straży wszystkich tradycyjnych praw. I wtedy już nie byłbym sobą. Do tego czasu moje życie było zupełnie normalne. Wiedziałem, że to będzie dla mnie wielki problem i że muszę zrezygnować, bo jestem chrześcijaninem. Nie chciałem pełnić tej funkcji. Musiałem*

wyjechać za granicę. Kiedy mój dziadek umarł, natychmiast zrozumiałem, że religia, którą praktykuję, nie pozwala mi spełniać tej funkcji. Zdecydowałem, że nie podejmę się tej funkcji i opuszczę mój kraj w tajemnicy przed ojcem, matką, siostrami”.

Kilka procent deklarowanych przyczyn wyjazdów to ciekawość i chęć poznania świata.

Wśród krajów docelowych respondenci podają Niemcy, Francję, Szwajcarię, Holandię, Wielką Brytanię, Danię, USA lub “jakikolwiek kraj, w którym można spokojnie żyć” i “gdzie są przestrzegane prawa człowieka”. Oto przykład wypowiedzi jednego migranta: *“Nigdy nie chciałem jechać do Europy, chciałem jechać do Stanów. Nie chciałem jechać do Azji, ani do żadnego szczególnego kraju. Chciałem tylko pojechać gdzieś, gdzie moje życie będzie trochę bezpieczniejsze. Nie miałem ustalonego miejsca docelowego. Opuściłem kraj, żeby było mi lepiej”*.

W 80% migranci mają kogoś z rodziny lub znajomych w krajach Europy Zachodniej, w 2 przypadkach w USA, w 1 – w Kanadzie. Respondenci słyszeli, że łatwo można tam uzyskać status uchodźcy, znaleźć pracę, żyć bezpiecznie i dostatnie. Znają również ze słyszenia historie osób, którym się udało nielegalnie przedostać na Zachód i teraz tym osobom się dobrze powodzi. Oto przykład wypowiedzi: *“Ormianie od dawna byli ukierunkowani na wyjazd i gdy w ciągu ostatnich 10 lat sytuacja się zepsuła, to ci ludzie, którzy mają krewnych za granicą, a jest to więcej niż połowa obywateli Armenii – to oni pojechali do krewnych, żeby zarobić pieniądze i w każdej rodzinie jest człowiek, który wyjechał za granicę żeby zarobić. Armenia żyje z tego, że ktoś z członków rodziny – ojciec, brat, siostra pracuje za granicą”*.

Nie ma w krajach pochodzenia “presji na wyjazd” w sensie podniesienia prestiżu w środowisku, chociaż wyjazdy za granicę są dobrze widziane i postrzegane jako droga do polepszenia warunków bytowych własnych i rodziny pozostawionej w kraju.

Atrakcyjne są też w porównaniu z innymi krajami warunki nauki w Polsce. Przyjeżdżający wiedzą zazwyczaj wcześniej dokąd jada, znają warunki pobytu, mają rozeznanie w sytuacji kraju do którego jada, mają w nim jakichś znajomych lub nawet krewnych.

Decyzja o wyjeździe podejmowana jest przede wszystkim na szczeblu rodziny.

W zależności od regionu geograficznego migrujących inna jest ich sytuacja ekonomiczna, o czym świadczy przykład społeczności wietnamskiej: *“Jak słyszę, na Stadionie pracuje więcej Wietnamczyków z północy – to są głównie drobni handlarze. W firmach jest więcej osób z południa”*.

Jeszcze kilka lat temu (lata 1980.) kontakt z rodziną po pozostaniu przez studentów z Wietnamu na emigracji na początku nie był możliwy, gdyż rodzina miała z tego powodu przykrości ze strony państwa. Świadczy o tym niniejszy cytat: *“Nie, nie. Rodzina też przez jakiś czas ma ciężko, ponieważ dla nich jeśli dzieci są tutaj, to jak gdyby plama w rodzinie. Może zaszkodzić siostrze czy bratu, który nie mógł dalej studiować czy awansować. No na przykład w moim przypadku, moja mama była szanowana dyrektorką w Wietnamie, i kiedy kurator usłyszał, że zostałem tutaj ona musiała zmienić pracę, przenieść się na południe Wietnamu, żeby ludzie nie dokuczali jej właśnie. Skoro ona uczy dzieci, to jak ona wychowała swojego syna, skoro pozostał za granicą. Teraz jest już całkiem inaczej. Teraz to jest normalne. Teraz oni zachęcają nawet żeby zostać tutaj, rodzina, czy rząd”*.

Część osób opuszcza kraj dla swoich dzieci z nadzieją przyszłego powrotu do ojczyzny. Potwierdza to niniejszy cytat: *”(...) ale niektórzy mimo że starzy to oni myślą nie dla siebie ale dla swoich dzieci, bo tu wiedzą, że są dobre warunki kształcenia, że dzieci chodzą do dobrej szkoły, że rozwijają się, że będą mieli dobrą przyszłość, to oni tu trzymali te wszystkie trudności, zbierali pieniądze żeby wysłać dzieci do szkoły dobrej i wychować. A potem jak dzieci dorosną, skończą studia, oni wracają, a dzieci zostaną tutaj. I są inni ludzie, tylko pod kątem zarobkowym, że tutaj pracują i zarabiają i wracają”*.

Również w kraju ojczystym znane są historie własnych migrantów, które albo wpływają na podejmowanie decyzji o migracji [*“Gdy jeden Wietnamczyk zostaje, to inni słyszą informacje, że tutaj można, jest tam prawda możliwości prawne żeby przyjechać, takie możliwości finansowe czy zarobkowe, to inni sami organizują takie wyjazdy”*], albo służą jako ostrzeżenie przed wyjazdem: [*“Pamiętam, że kiedyś jakiś zespół śpiewał, że chłopak emigrował na zachód, zbudował piękny dom, kupił samochód i ma dobre życie. Ludzie strasznie atakowali ten zespół wszędzie: w gazetach, w radiu, w telewizji. Kiedy ten zespół pojechał na koncert musiał zmienić tekst i napisać inną piosenkę, w której chłopak nie emigruje, tylko zakłada farmę, pracuje jako rolnik i ma dobre życie. Bo ta piosenka pokazuje, że człowiek, który migruje ma fajne życie. Ale okazuje się, że na 100 osób to chyba tylko dziesięć osób tak ma, a reszta źle skończy, nawet i czasami traci życie. Ludzie po prostu mówili, to jest kłamstwo, że nie każdy, kto migruje, tak żyje”*].

3.2.3. Kontakty z organizacją przerzutową i wyjazd z kraju

W przypadku podjęcia decyzji o wyjeździe z kraju, żaden respondent nie miał trudności ze skontaktowaniem się z odpowiednimi ludźmi. Wietnamczycy np. uważają, że wystarczy mieć kontakt z jakimś kolegą albo znajomym za granicą i ten załatwia pracę i już kieruje daną osobą zza granicy, natomiast w Afganistanie, Indiach czy Pakistanie obcy ludzie, których jednak znają wszyscy w okolicy i mają o nich dobre zdanie, chodzą po wioskach i opowiadają o lepszym życiu gdzieś w Europie Zachodniej (o dobrobycie, pracy, bezpiecznym i spokojnym życiu) i mówią, że mogą pomóc wyjechać tym, którzy się zdecydują. Są to pośrednicy, naganiacze i agenci pracujący dla organizacji przerzutowych. W innych regionach wystarczy rozpowiedzieć, że chciałoby się wyjechać i sami zainteresowani przychodzą z propozycją “pomocy”.

Dla części respondentów wyjazd organizowali znajomi, przyjaciele lub przyjaciele przyjaciół. W niektórych państwach (np. Jugosławii, Turcji, Sri Lance) istnieją tzw. biura podróży, które organizują wyjazdy na życzenie. O możliwości wyjazdu można się także dowiedzieć z ogłoszeń prasowych, w których sprawni agenci polecają przygotowanie podróży od A do Z (jest to załatwienie wizy rosyjskiej oraz biletu na samolot do Moskwy).

Wyjazd jest organizowany w miejscu zamieszkania przez rodaków, ewentualnie obywateli państw sąsiadujących (np. w Iraku agentami byli Kurdowie tureccy, a w Afganistanie – Pakistańczycy).

Organizatorzy przerzutu w Armenii nie potrzebują żadnej zachęty: *”Sąsiedzi wiedzą, że ktoś np. wrócił z Polski i wiedzą że wrócił z pieniędzmi, lepszej reklamy nie trzeba.”*

Wybór nielegalnej drogi jest uwarunkowany tym, że drogą legalną ich wyjazd byłby niemożliwy. Potwierdza to wypowiedź jednego z respondentów: *“Moim zdaniem ci, którzy przyjeżdżają nielegalnie robią to tylko dlatego, że nie mogą przyjeżdżać normalnie. Jest to bardzo kłopotliwa polityka i dla was i dla na. Ktoś powinien przemyśleć to, porozmawiać z naszymi władzami, wydać przepisy regulujące wyjazdy i przyjazdy. Byłoby i łatwiej i korzystniej dla obu stron. Teraz to mam wrażenie, że my się kłócimy, a zarabiają Rosjanie i ci wszyscy inni, którzy wyciągają od ludzi pieniądze”*.

3.2.4. Cena za usługę

Cena za tę usługę jest bardzo zróżnicowana, w zależności od kraju wyjazdu i standardu podróży (z wyżywieniem lub bez, z noclegami lub bez, rodzaj transportu: samochód osobowy, ciężarowy, TIR, czas trwania podróży).

Z krajów europejskich należy zapłacić od 1200 USD do 2400 USD.

Z Moskwy za przyjazd do Polski płaci się 1400–2500 USD.

Najdroższa jest podróż z Afganistanu, gdzie za osobę dorosłą należy zapłacić 14 000 USD, a za dziecko 50% ceny. Przekroczenie zachodniej granicy Polski kosztuje niekiedy dodatkowe 200–500 USD.

Podróż statkiem z Afryki kosztuje w granicach 2700–4000 USD (osoba otrzymuje jeden posiłek dziennie i nie może opuszczać kajuty, w której jest nielegalnie przewożona). Oto przykład wypowiedzi jednego z migrantów: *“Dałem te pieniądze mojemu przyjacielowi, który pracuje w służbach celnych. On powiedział mi, że załatwi wszystko. Przyjaciel przedstawił mi tego faceta i powiedział, że to kapitan statku i że z nim będę płynąć, i że to bezpieczna podróż, bo kapitan dotrzyma obietnicy. Przyjaciel powiedział, że musimy płynąć z tym kapitanem. Ale wszystkie pieniądze, 2700 dolarów dałem, mojemu przyjacielowi. On mi powiedział, że wziął z tego 1000 dolarów, a resztę oddał kapitanowi. Nie wiem, czy naprawdę tyle wziął pieniędzy, ale tak mi powiedział”*.

Kwestia finansowania podróży dla wszystkich rozmówców wydaje się oczywistością: są to albo pieniądze własne (rodziny) albo pożyczone od szerokiego kręgu bliskich i znajomych. Jeżeli chodzi o zdobywanie pieniędzy na opłacanie nielegalnej migracji, to część migrantów zarabia na opłacenie przerwania na Zachód na wojnie, np. w Kosowie, pomagając organizacjom terrorystycznym w Libanie bądź pracując w bogatych krajach arabskich, np. w Arabii Saudyjskiej. Dwa poniższe cytaty opowiadają o możliwości zarabiania na migrację: *“Kiedyś kogoś spotkałem, kto mówił, że jest bardzo trudno, bo oni przyjechali skądś tam, nie mieli pieniędzy i znaleźli się w Rosji. Nie było możliwe jechać przez Polskę. On chciał mieć pieniądze, a słyszał, że jeśli pojedzie do Libanu, tam dużo zarobi. Mając do czynienia z bronią i tak dalej, tam, gdzie walczą. I pojechali tam, gdzie jest wojna. Pracowali tam 6 miesięcy, zarabiali pieniądze. Potem zapłacili i pojechali aż do Szwecji. Niektórzy więc bardzo długo podróżują. Czasami są gotowi nawet ryzykować życie i jechać do Kosowa, gdzie teraz jest wojna. Bo tam w Kosowie przez miesiąc może zarobić 2000 dolarów. Zostaje tam 6 miesięcy i ma już 12000 dolarów. Nie tylko idą na wojnę, czasami wykonują inną pracę, na przykład w krajach arabskich, bo tam wiadomo ludzie są bardzo leniwi, a mają dużo pieniędzy i tam obcokrajowcy pracują i łatwo tam znaleźć pracę”* oraz *“Może sprzedają narkotyki. Różnie. Ludzie zawsze mówią, że emigrant jest gotowy zrobić wszystko, cokolwiek, tylko, żeby zrealizować cele”*.

3.2.5. Opis podróży

Z państw afrykańskich respondenci podają dwie trasy przerzutowe. Pierwsza polega na przedostaniu się na statek (najczęściej handlowy), który płynie gdzieś do Europy i po przycumowaniu, np. do portu w Gdańsku, migranci najczęściej przyjeżdżają pociągiem do Warszawy (Centralnej) i stąd są kierowani na ul. Koszykową do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa, gdzie składają wniosek o azyl i trafiają do ośrodka dla uchodźców. Podróż taka trwa 4–6 tygodni.

Druga forma wyjazdu z Afryki to załatwienie rosyjskiej wizej studenckiej i na jej podstawie przylot samolotem do Moskwy, gdzie pod wskazanym adresem wystarczy uiścić sumę 2000–2500 USD i czekać na transport do Polski. Podróż taka trwa od 2 tygodni nawet do 6 miesięcy zdarza się, że migranci muszą czekać 2–3 miesiące na dalszą podróż w Moskwie lub w jej okolicach. Świadczy o tym niniejsza wypowiedź: *”Ta wiza rosyjska, którą miałem, to była wiza studencka. Przyjechałem do Rosji 5 stycznia 1998. Spotkałem tam wielu czarnych. Miałem zaproszenie od mężczyzny, który pomógł mi załatwić wizę”*. Część respondentów bez wahania nazywała tę organizację “mafia” o międzynarodowym zasięgu z rosyjskimi przywódcami: *”Mafia” mnie przewiozła do Polski. Ciężarówką, samochodem, szliśmy też lasem”*.

Migranci ci są albo zostawiani w Warszawie przy Dworcu Centralnym, albo zawożeni pod zachodnią granicę Polski (najczęściej podają okolice Szczecina i Zielonej Góry), gdzie odbywa się przerzut na Zachód.

Niektórzy respondenci, np. obywatele Somalii, są już w drodze od 1991r., kiedy z powodu wojny domowej opuścili własny kraj. I następnie na własną rękę podróżowali przez Kenię do Syrii, potem do Turcji, stąd do Rosji, aż znaleźli się w Polsce. W każdym państwie spędzili od kilku miesięcy po 1–2 lata. Oto przykład podróży rodziny z Somalii: *”Wyjechałem o północy samochodem poza Mogadish. Spędziłem tak 2 lub 3 noce. Dojechałem do granicy Somalii z Kenią. Żyłem tam [w Kenii] przez 15 dni. W Kenii było jak w Moskwie, z powodu bezpieczeństwa. Żadnych praw, dzieci potrzebowały chodzić do szkoły. Miałem trochę pieniędzy ze swojego kraju. Wyjechałem do Syrii, bo Syria leży nad morzem, bo to port. Mieszkałem tam przez 7 miesięcy, dopóki rząd syryjski nie kazał wszystkim Somalijczykom wyjechać. Było tam dużo Somalijczyków z powodu problemów w Mogadishu, w grudniu 1991. Z Syrii pojechałem do Turcji, 24 godziny autobusem, do małej miejscowości nad morzem. Stamtąd łodzią przez 22 godziny do Rosji. Potem pociągiem do Moskwy. Żyłem w Moskwie od 1992 do teraz. Moja żona wyjechała z Moskwy w 1996”*.

Obywatele Wietnamu również przylatują samolotem do Moskwy lub Kijowa, gdzie idą pod wskazany adres i tam po uiszczeniu opłaty 1 400–2 000 USD czekają na transport do Polski. Poniżej zostały zaprezentowane wypowiedzi kilku Wietnamczyków:

- *”Ja przychodzę na lotnisko i lecę do Moskwy. Mam adres, zgłaszam się, oddaję dokumenty i albo tego samego dnia albo następnego wsiadamy do samochodu i jedziemy”*.

- *”Ja leciałem do Kijowa, a dopiero z Kijowa samochodem, zapłaciłem 2000 dolarów”*.

- *”Jechałem furgonetką sam między jakimiś workami i paczkami. Musiałem leżeć cały czas na brzuchu. Potem nie mogłem wysiąść”*.

- *”Ja leciałem do Moskwy ale płaciłem 1800 dolarów”*.

Chińczycy natomiast opuszczają Chiny pociągiem, którym przez Mongolię lub Rosję dojeżdżają do Moskwy, skąd pod “opieką” agentów kontynuują podróż na Zachód Europy.

Obywatele Afganistanu, Indii czy Pakistanu opuszczają własne kraje samochodami ciężarowymi, gdzie przez terytorium Rosji, zmieniając kilka razy samochód, ukrywając się w lesie, pokonując część trasy na piechotę docierają do Polski. Podróż taka trwa nawet 2 miesiące. W zależności od sumy, jaką ci ludzie zapłacili, albo otrzymują jedzenie, albo muszą kupować sobie sami lub płacić osobom eskortującym (zdarza się, że jedzą raz na 2–3 dni).

Inna forma wyjazdu to przelot samolotem z Delhi do Moskwy, gdzie osoby kontaktowe organizują dalszą podróż na Zachód. W Moskwie migranci oddają swoje dokumenty i w przypadku, gdy w ojczyźnie płacili tylko za wizę rosyjską i bilet do Moskwy, opłacają swoją dalszą podróż.

Z Jugosławii wyjeżdża się oficjalnie na Węgry, gdzie rozpoczyna się właściwa podróż. Jest to albo podróż samochodem ciężarowym (TIR) w maskach gazowych leżąc przez 3–4 dni bez jedzenia pod kartonami i paczkami. Oto wypowiedź jednego z przetrucanych migrantów: *“My jechaliśmy samochodem ciężarowym przez 3 dni do Goleniowa. Leżeliśmy na wznak 3 dni w maskach gazowych, żeby się nie podusić”* lub dłuższa podróż (około 14-dniowa) polegająca na częściowej jeździe samochodami, a częściowym pokonywaniu drogi na piechotę (np. jeden z respondentów opowiadał, że zawsze będzie pamiętał jak szedł w grupie 20 osobowej z dziećmi i kobietami od 22.00 do 4.00 przez góry i lasy w zimną noc z tobołkami).

Inna forma przetrzutu to dowiezenie migrantów do St. Petersburga, gdzie zostają schowani między worki w pociągu towarowym i dojeżdżają w ten sposób do Polski. Respondenci podają również, że dojeżdżali pociągiem z Moskwy do Wilna (przez Mińsk), skąd samochodami byli podwożeni pod granicę polsko-litewską i po przekroczeniu na piechotę zielonej granicy, przewożeni do Warszawy lub dalej na Zachód. Granicę przekracza zwykle kilka grup łącznie zjeżdżających się z różnych kierunków. Są to grupy wielonarodowościowe. Jednocześnie granicę przekracza nawet 100 osób z 1 przewodnikiem.

Obywatele krajów b. ZSRR dolatują również samolotem do Moskwy, skąd są odbierani i dalej samochodami dojeżdżają do granicy z Polską, a po jej przekroczeniu są przewożeni do granicy zachodniej. Obywatele Rumunii i część z b. ZSRR (np. Armenii) legalnie wjeżdżają do Polski i dopiero w Warszawie lub w zachodniej części Polski kontaktują się z pośrednikami, celem dalszej podróży na Zachód.

Podczas całej podróży przetrucani migranci kilkakrotnie zmieniają środki transportu (od samochodu osobowego po ciężarowy) oraz towarzyszy podróży. Liczebność grupy, w której podróżują też się zmienia (od 3 osób po 40–50 osobowe grupy). Jest to istna mieszanka narodowościowa, ludzie mówią różnymi językami, nie zawsze mogą się ze sobą porozumieć. W grupach, w których wędrowali respondenci byli Wietnamczycy, Pakistańczycy, Somalijczycy, Afgańczycy, Senegalczyki, Hindusi, Irakijczycy. Grupy spotykają się w lasach pod granicą, gdzie 1 przewodnik przeprowadza je przez granicę, a następnie po drugiej stronie granicy czekają na nie różne samochody i rozjeżdżają się w różnych kierunkach.

Podczas drogi migranci nie rozmawiają ze sobą, wszyscy są bardzo zmęczeni, przestraszeni i posłuszni przewodnikom.

Generalnie przetrucani migranci uważają, że są źle traktowani przez swoich przewoźników. Przy pierwszym kontakcie, przy załatwianiu formalności przetrzutowych są im odbierane dokumenty tożsamości oraz bagaże. Podczas podróży nie wolno się im odzywać. Przewoźnicy wydają tylko polecenia lub pokazują na migi, co grupa powinna robić, często się irydują i krzyczą, gdy dzieci płaczą lub kobiety nie mają już siły iść. Jest ograniczona możliwość załatwiania potrzeb fizjologicznych i za każdy dodatkowy postój migranci muszą płacić dodatkowo lub oddawać kosztowności (kolczyki, pierścionki, itp.)

Przebieg podróży obrazuje niniejszy cytat: *“Prawie nie rozmawialiśmy. Oni tylko pokazywali co robić, ale jak mówili to po rosyjsku. Były 2 samochody. W naszym było najpierw chyba z 50 osób. Zmienialiśmy też samochody. Najpierw były takie duże, a potem małe, ale zamknięte. Jechaliśmy nocą albo w dzień. Nie można było pytać gdzie, bo się złościli. Po każdym postoju byli inni ale nie pozwalali pytać, a było ich tak 3–4, różnie. Dawali i jeść i pić ale gorzej było z wychodzeniem, szczególnie jak jechaliśmy nocą. W dzień staliśmy. Wtedy nie można było wyjść. No ale dzieci małe, to chciały, często... no wie pani, po co... Wtedy oni byli bardzo źli, ale pozwalali, tylko że trzeba było płacić dolara. Jak kto nie miał pieniędzy, to można było dać kolczyki, pierścionek, zegarek, no co kto miał i mógł”*.

W trakcie przerzutu migranci ukrywani są w bardzo trudnych warunkach, często w wiejskich budynkach gospodarskich (stodoły, obory, piwnice). W zależności od uzgodnionej ceny otrzymują jedzenie lub za każdy posiłek muszą dodatkowo płacić. Najczęściej jedzą tylko raz dziennie. Zdarza się, że przez kilka dni są zamknięci w jakiś mieszkaniach i czekają na dalszą podróż, a jedzenie otrzymują raz na 2–3 dni.

Przemytnicy zmieniają się kilkakrotnie w ciągu podróży. Inne osoby przewożą migrantów pod granicę, inne przeprowadzają ich przez zieloną granicę, a jeszcze inne odbierają ich po drugiej stronie granicy. Oto cytat relacjonujący przebieg podróży: *“Najpierw jechałem samochodem. Potem ciężarówką. Było nas 5 osób. Ja i 4 Wietnamczyków. Jeden z przodu z kierowcą i 4 osoby z tyłu. Zmieniliśmy jeszcze raz samochód. Potem wysadzono nas w lesie i szliśmy i szliśmy bardzo długo. Bardzo bolały mnie nogi. Miałem rany na nogach od butów. Szliśmy, aż doszliśmy do kolejnego miejsca po siedmiogodzinnym marszu. Dotarliśmy ok. 5 rano, bo ktoś miał zegarek elektroniczny. (...) Gdy przybyliśmy, spotkaliśmy następną osobę. I zaczęliśmy iść z tą nową osobą. Nie wiedzieliśmy, gdzie jesteśmy. Byliśmy w lesie aż do nocy, wtedy zostawił nas mafiozo poszedł po chleb dla nas. Czekaliśmy na niego 1,5 godziny, aż wreszcie zacząłem iść sam. Potem zobaczyłem za drzewami miasto. (...) Miałem przy sobie pakunek z chlebem, cukrem i butelką wody. Byłem w lesie już prawie od 10 dni. Byłem tak głodny, że jadłem to co, znalazłem w lesie. Gdy tak szedłem, wreszcie spotkałem grupę ludzi. Nie wiedziałem, co to za ludzie. Ale zacząłem się im przyglądać. Po pewnym czasie zorientowałem się, że oni też są prowadzeni przez ‘mafię’. Szedłem z nimi, ale oni nie mówili po angielsku. To byli Afgańczycy i Pakistańczycy. Byli z dziećmi. Razem z dziećmi prawie czterdzieści kilka osób. Dołączyłem się do tej grupy i szedłem z nimi. Zrobiłem tak, bo zobaczyłem, że są z nimi też Czarni. Oni byli z Senegalu. Nie mówiłem im skąd przychodzę i skąd jestem. Siedzieliśmy razem godzinę, półtorej, dwie. Wreszcie przyjechały samochody. Wzięli wszystkich i zaczęli wprowadzać do środka”*.

Wraz z przekroczeniem granicy zmienia się również narodowość przemytników. Są to najczęściej obywatele b. ZSRR, ale także Polacy, Pakistańczycy, Hindusi, Chińczycy.

Okolo 10% badanych skarżyła się, że zostali przez “mafię” oszukani, gdyż po przybyciu do Polski przewoźnicy żądali dodatkowych pieniędzy za podróż do Europy Zachodniej. Potwierdza to niniejsza wypowiedź: *“Mój tata dał w tym biurze w Kosowie 4000 DEM i miałem dojechać do Danii do siostry, a w Polsce chcieli ode mnie jeszcze 2000 DEM. Mówili, że tamta suma to jest tylko do Polski”*.

Część z badanych przyznała, że usiłowała przekroczyć granicę polsko-niemiecką po 2–3 razy.

Coraz więcej mieszkańców Afryki ma świadomość, że tylko nielicznym udaje się na Zachodzie dobrze żyć. Fakt, że mimo to, wciąż na Zachód próbuje się dostać wiele osób, może świadczyć o aktywności siatek przerzutowych i efektywnym działaniu ludzi werbujących chętnych do wyjazdu.

Czasami nielegalni migranci korzystają z pomocy swoich współziomków, którzy są legalnie na trasie podróży. Oto wypowiedź jednego cudzoziemca mieszkającego w Polsce: *“Oczywiście czasami możesz spotkać człowieka, który mówi: ‘słuchaj, spóźniłem się na pociąg’. Gdy ktoś przychodzi do ciebie, nigdy nie mówi: ‘jestem nielegalny’. Raczej mówi, że studiuje w Rosji czy w Niemczech i spóźnił się na pociąg lub zgubił jakieś dokumenty i czeka, żeby mu przystali. Nie mówisz: ‘pokaż paszport, czy jesteś legalnie’. Czasami takim ludziom można pomóc, dać pomieszkać. To jest taka sytuacja, że gdy się widzi kogoś z kraju, nie wyrzuci się go, chociaż nie ma paszportu czy pozwolenia. Nie pyta się, czy on tu żyje legalnie czy nielegalnie? On będzie ci tłumaczył, że studiuje w Rosji. Będzie mówił po rosyjsku, żebyś wiedział. Może czasami ktoś sprawdzi. Ale czasami nie. I po prostu oni mówią, że chcą poczekać tu na te dokumenty 2 tygodnie i za dwa tygodnie, gdy dostaną dokumenty, wyjadą. I na przykład jadą do Wrocławia i tam mogą taką samą historię opowiedzieć. Ale do ciebie już ten ktoś nie wróci, a ty go nie szukasz i nawet nie pytasz czy to była prawda, czy nie”.*

Podobne sytuacje zdarzają się w Rosji, na Ukrainie.

3.2.6. Sposób zatrzymania i traktowania

Zatrzymanie często odbywa się na granicy zachodniej, ale także na terytorium RP podczas kontroli samochodów, którymi przewożeni są nielegalni migranci, w lesie oczekując na kolejnego przerzutnika, ewentualnie w prywatnych mieszkaniach podczas nabierania sił do dalszej drogi.

Osoby przybyłe pociągiem zostały np. zatrzymane na stacji PKP w Żaganiu i przekazane na policję.

Obywatele krajów afrykańskich, którzy przyплыnęli statkiem, przyjechali na własną rękę do Warszawy i sami zgłaszali się na policję lub bezpośrednio do MSWiA.

Jednakże około 10% badanych osób trafiło do Polski w ramach readmisji z Niemiec, po zatrzymaniu przez niemieckie służby graniczne. Część respondentów została zatrzymana przed granicą zachodnią i posądzona o chęć jej nielegalnego przekroczenia, nie zostali oni jednak zatrzymani na gorącym uczynku lecz *de facto* przed jego popełnieniem i ten sposób zatrzymania był według respondentów bezpodstawny.

Nielegalni migranci zostają także zatrzymywani wewnątrz terytorium Polski (podczas oczekiwania na przewodnika, ukrywając się w lesie, w domach prywatnych itp.). Po zatrzymaniu respondenci trafiają do aresztu deportacyjnego straży granicznej lub policji, lub do strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Lesznowoli, gdzie przebywają nawet po 3 miesiące, a ostatecznie po złożeniu wniosków o przyznanie statusu uchodźcy trafiają do ośrodka dla uchodźców, w którym przebywają do chwili otrzymania decyzji o przyznaniu (lub odmowie) statusu dla uchodźców.

3.2.7. Sytuacja aktualna i plany na przyszłość

Większość respondentów po zatrzymaniu składa lub zamierza złożyć wniosek o przyznanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W 90% wierzą, że otrzymają pozytywną odpowiedź. Część z badanych (28%) pragnie pozostać w Polsce i rozpocząć tu normalne życie: chcą tu studiować, pracować, posyłać dzieci do polskiej szkoły, ściągnąć rodzinę z kraju lub tu ją założyć. Oto cytat: *“Tak, jeśli będę miał dokumenty, to zostanę w Polsce i będę tu żył. Pójdę do urzędu migracji i zapytam, co mam zrobić, by moja żona tu przyjechała. To będzie następny ruch, jeśli moje dokumenty w Polsce będą w porządku”* lub *“Tak naprawdę to marzę tylko o jednym, żeby nie mieszkać w obozie dla uchodźców. I nie być utrzymywany przez centrum. Gdy dostanę dokumenty i będę tu legalnie i lepiej się nauczę polskiego, może poszukam dobrej pracy, jestem technikiem. Wiem, jak się wykonuje prace hydrauliczne, umiem budować domy, znam się trochę na stolarce, jestem mechanikiem. Mogę też pracować w restauracji. Mogę robić wszystko, co trzeba będzie. Jestem silną osobą, która może robić wszystko, co potrafi”*.

Jedyną bolączką badanych migrantów jest zbyt długie oczekiwanie na przyznanie statusu uchodźcy (niektórzy czekają już 15 miesięcy). Także w ośrodkach policyjnych migranci nie posiadają pełnej informacji o swoich prawach (np. niektórzy skarżą się na brak wiedzy o możliwości wystąpienia o przyznanie statusu uchodźcy i brak pouczenia w zrozumiałym dla nich języku o przysługujących im prawach).

Podczas przeprowadzanych wywiadów wielu respondentów zadawało badaczom pytanie *“Co z nami będzie? Jak Pani/Pan myśli, czy i kiedy otrzymam status uchodźcy?”*.

Generalnie w przyszłości badani w 80% zdecydowaliby się ponownie na przeżycie tych samych trudów podróży i ponieśliby taką samą cenę za spokojne i bezpieczne życie. Potwierdza to niniejsza wypowiedź: *Zależy od tego, co bym zastał w Somalii. Życie jest bardzo cenne i ważne. Gdyby moje życie było zagrożone, wyjechałbym. Gdyby moje życie było zagrożone, nie mógłbym zostać w kraju. Wyjechałem, by ocalić życie i mieszkać w spokoju”*.

Tylko 10% respondentów uważa, że nie powinny w ten sposób podróżować kobiety i dzieci, gdyż jest to dla nich zbyt uciążliwe, a 10% nie poleciłaby tej formy podróży nikomu i sami by się na nią nie zdecydowali, gdyby wiedzieli w jakich warunkach będą podróżować.

Niektórzy mimo chęci powrotu nie mogą wrócić do swojej ojczyzny. Oto cytat: *“Chcę mieszkać w moim kraju, ale sytuacja społeczna powoduje, że się boję tam być, czuję, że nie jestem tam bezpieczny. Nie chcę zostać w Polsce. Nie mogę też wrócić do mojego kraju. Nie wiem, co robić. Chciałbym mieszkać w kraju, ale pewne instytucje nie pozwalają mi wrócić”*.

3.2.8. Postrzeganie Polski przez migrantów

Polska postrzegana jest jako atrakcyjny kraj docelowy. Z racji dość długiej tradycji kontaktów polsko-wietnamskich istnieją stosunkowo dobre warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Istnieją również dość dobre warunki do kształcenia i studiowania (ceny konkurencyjne w stosunku do innych krajów europejskich).

Około 70% respondentów, mimo pozytywnego stosunku do Polski i jej mieszkańców, pragnie w przyszłości dołączyć do swoich rodzin lub znajomych mieszkających w krajach Europy Zachodniej. Otrzymany w Polsce status uchodźcy miałby im w tym dopomóc. Natomiast 2% pragnie w przyszłości powrócić do swojej ojczyzny, gdzie obecnie trwają działania wojenne, panuje reżim lub jest bardzo zła sytuacja gospodarcza. Czekają tylko na lepsze czasy lub zmianę obecnej sytuacji politycznej. Również ci migranci, którzy mają już decyzję o deportacji do własnej ojczyzny mówią, że będą próbować ponownie wyjechać na Zachód. Wierzą, że kiedyś im się to uda. Jeden z respondentów mówił: *“Napiszę odwołanie, żeby tego nie robili, że chcę tu zostać. Bo gdy wrócę to może zabiję się natychmiast. Gdy wrócę do kraju, tam na pewno mnie zabiją, z powodów politycznych, dlatego przecież uciekłem. Dlatego opuściłem Rosję, by tu przyjechać, bo tam nie było mi dobrze”*.

Również Polacy są postrzegani jako ludzie życzliwi, otwarci i pomocni. Przerzucani migranci bardzo ciepło wyrażają się o obywatelach polskich (pomagali oni przerzucanym migrantom na terenie Polski, informując gdzie mają się zgłosić po status uchodźcy lub kupując bilet na pociąg do Warszawy i prosząc o telefon w razie problemów). Również funkcjonariusze straży granicznej, pracownicy ośrodków dla uchodźców bardzo życzliwie odnosili się do zatrzymanych migrantów. Migranci są wdzięczni, że po trudach podróży otrzymują pomoc medyczną, jedzenie, nowe ubranie, mają ciepło i mogą zregenerować wycieńczony organizm.

Polska jest obecnie postrzegana jako kraj, który będzie w ciągu kilku lat przyjęty do Unii Europejskiej. Migranci wiedzą ponadto, że w Polsce jest wolność i demokracja. Oto wypowiedź migranta: *“Jak tu przyjechałem, to zrozumiałem, że to Polska, byłem bardzo szczęśliwy. Bo ja wiem, co to Polska. Wiem, że Polska to kraj, który ma rząd, który jest w Narodach Zjednoczonych i że przestrzegane są tu prawa człowieka. Więc, gdy tu przyjechałem, byłem bardzo szczęśliwy. Wiedziałem, że tutaj moje życie będzie troszeczkę bezpieczniejsze, niż tam, gdzie byłem przedtem, w Kamerunie”*. Lub inna wypowiedź: *“Szukałem miejsca, gdzie przestrzegane są prawa człowieka. Więc, gdy przyjechałem do Polski i zobaczyłem, że tutaj prawa człowieka są przestrzegane w 100%, nie myślałem już o żadnym innym miejscu”*.

Respondenci przyznają, że są różne środowiska polskie, najgorsze to te, które napadają na cudzoziemców.

Inną bolączką badanych respondentów jest fakt, że zasady zatrudniania w Polsce cudzoziemców przyczyniają się do podejmowania przez nich pracy nielegalnej. Zdaniem migrantów: *“Trudności formalne są nie do przezwyciężenia dla migrantów, stąd tak wysoki odsetek pracujących na czarno”*.

Polska nie dla wszystkich jest “rajem”, wielu z tych, którzy się tutaj osiedlili, nie może się przystosować oraz cierpi z powodu różnic w mentalności oraz kulturze Polaków i z innymi narodami.

Dla niektórych Polska stała się jak gdyby przystankiem do Niemiec, Szwecji, Anglii. W ten sposób, oni przyjeżdżają tutaj tylko na krótko. Czekają tydzień czy dwa tygodnie i wędrują dalej. Bo w Niemczech dla uchodźców są lepsze warunki niż w Polsce. Wolą zostać w Niemczech albo w Holandii, żeby tam ubiegać się o azyl. Zdaniem respondentów

w Polsce są wszystkie szanse na to, żeby stać się normalnym członkiem społeczeństwa, choć w innych krajach imigranci mają lepsze możliwości rozwoju, np. w Niemczech. Potwierdza to niniejszy cytat: *“Nigdy nie czulem tutaj żadnej dyskryminacji. Jeżeli chodzi o kontynuację pracy w samodzielnym zawodzie to też nie ma tutaj przeszkód. Najważniejszą sprawą jest język. Zdaje mi się jednak, że w Niemczech wszystko jest lepiej zorganizowane. Niemcy mają większe doświadczenie w imigracji. To jest taki dylemat, że im ktoś jest dłużej nielegalnie w Polsce, tym mu gorzej. Zdarzają się też takie sytuacje, że policja łapie kogoś i deportuje do kraju z powrotem”*.

Migranci skarżą się także na pracę instytucji odpowiedzialnych za uregulowanie statusu i pobytu cudzoziemców w Polsce. Jeden z respondentów opisuje swój przypadek: *“Polskie instytucje źle pracują, zwłaszcza MSWiA; Pierwszą negatywną odpowiedź dostałem 10 miesięcy po wniosku o przyznanie statusu uchodźcy. Później złożyłem następny wniosek i czekałem 2 lata. Później oddałem sprawę do sądu i czekałem 1,5 roku. MSWiA bardzo źle pracuje”*.

Inny niepokój wśród migrantów mieszkających w Polsce wzbudza fakt niemożności kontynuacji nauki przez dzieci.

3.2.9. Kwestia reemigracji

Powracający z zagranicy niezależnie czy z oczywistym sukcesem czy bez (przegrani, zdaniem respondentów nie wracają gdyż: *“Jeżeli pożyczili pieniądze i ich nie zarobili to jest jeden z tych powodów, które powodują, że ta osoba nie wraca, że ta osoba nie chce wracać do siebie. Wie, że jak wróci, zaraz będą się zgłaszać ci, od których pożyczyła pieniądze”*) są przyjmowani przez środowisko z aprobatą i traktowani jako osoby z doświadczeniem życiowym. Szczególny prestiż zdobywają natomiast absolwenci zagranicznych uczelni wyższych.

Deportowani przekazywani są do dyspozycji rodzimego wymiaru sprawiedliwości, ale nie spotykają się z jednoznacznym potępieniem – budzą raczej współczucie. Oto cytat: *“Władze nie robią problemu jak się wraca, bo jeden rozwija się, a drugi nie. To jest życie, nie wszyscy są jednakowi zdolni, nie wszyscy mają szczęście. Nie ma żadnych problemów z tym że byli na zachodzie, mogą swobodnie wrócić. Traktują to jako przygodę, jak się uda to dobrze, nie uda to trudno, tylko że na takim sprawdzeniu to człowiek traci dużo pieniędzy i zdrowia”*.

Do tych, którzy wracają z pustymi rękami, różnie się podchodzi w zależności od tego, skąd pochodzą – z miasta czy ze wsi. Oto przykład wypowiedzi: *“w dużych miastach, jak np. w stolicy, to ludzie wiedzą, że w tych czasach, w tych latach, to już sami Europejczycy nie mają pacy, ale na wsiach jest taka opinia, że w Europie można dużo zarobić. Jak ktoś wraca z niczym, to niektórzy mu wierzą, a inni myślą, że po prostu ta osoba nie chciała pracować i tylko tam straciła czas. W niektórych miastach ludzie wiedzą od początku o tym i nie wyjeżdżają”*.

Również w Armenii nikt nie ma pretensji do powracających zza granicy, że przebywali na emigracji.. Potwierdza to cytat: *“Na tle tych wyjeżdżających i tylu powracających osób nawet dziwnym wydaje się, gdy ktoś nie wyjeżdża”*. Ze strony władz nie doświadczają oni żadnych restrykcji. Stosunek do tych co emigrują może zostać podzielony na przed i po (nie wiadomo co powinno być tą granicą, czy trzęsienie ziemi po którym kilkaset osób straciło dach nad głową, czy wojna w Karabachu, czy rozpad b. ZSRR czy wszystko co spowodowało złą sytuację ekonomiczną). Wcześniej decyzja o wyjeździe mogła być raczej potępiana, a teraz jest jedynym sposobem na przeczekanie złej sytuacji w Armenii.

3.2.10. Rola krajów pochodzenia i krajów docelowych w nielegalnej migracji

Wyrażna jest też opinia, że strona polska coraz bardziej utrudnia przyjazdy cudzoziemcom, co, zdaniem respondentów, prowadzi do zwiększenia nielegalnej migracji. Powołują się oni na przykład Niemiec, które im bardziej usztywniały przepisy migracyjne, tym bardziej zwiększały swoje problemy z nielegalnymi migrantami i przestępczością.

Ważnym argumentem jest też środowisko “wspólnoty narodowej”. Stanowi ono ważne oparcie dla nowoprzybyłych oraz instytucję pomocową dla przebywających dłużej a znajdujących się w przejściowych kłopotach.

Przykładem takim może być środowisko Wietnamczyków, gdzie kolejni Wietnamczycy są “ściągnięci” z Wietnamu przez tych, którym się w Polsce powiodło, jadą więc do znajomych lub rodziny, pod określone adresy, zdarzają się jednak tacy, którzy przyjeżdżają do Polski “w ciemno”. Rząd Wietnamu *implicite* popiera migracje zarobkowe Wietnamczyków.

Środowisko “wspólnoty” wydaje się być również ważnym elementem podróży dla przejeżdżających przez Polskę wietnamskich migrantów zarówno legalnych jak i nielegalnych oraz przerwanych. Chociaż stosunek do tych dwóch ostatnich grup jest wyraźnie negatywny udziela się im pomocy w imię solidaryzmu narodowego. W interesie mieszkających tu współziomków (np. w interesie szefa firmy jest, żeby jak najszybciej zalegalizować pobyt nielegalnie przybyłych do pracy migrantów). W zasadzie wszystko można opierać na silnym poczuciu więzi i solidarności, która skłania do pomocy swoim rodakom, a nawet jest to uważane przez respondentów jako ich obowiązek.

Wzajemna pomoc współziomków, zdaniem respondentów, jest obowiązkiem. Świadczą o tym niniejsze cytaty:

“Jesteśmy przecież Wietnamczycami. Polacy w USA też na pewno w takich sytuacjach pomagają sobie, tyle, że przede wszystkim starałbym się zalegalizować jego pobyt i pracę. Nam zależy przede wszystkim na tym, żeby traktować nas poważnie, jako ludzi interesu, a nie elementu kryminalnego”.

“Ja jak słyszę, że jakiś Ormianin potrzebuje pomocy, to pomagam. Nie jest to pomoc finansowa. Mam dużo znajomych, więc albo mogę pomóc wynająć mieszkanie albo znaleźć pracę”.

Wietnamczycy w Polsce mają liczne organizacje, które zrzeszają Wietnamczyków mieszkających na stałe w Polsce, tu mają polsko-wietnamskie rodziny. Są to np. Zrzeszenie Przedsiębiorców i Biznesmenów Wietnamskich, Fundacja Indochiny, Fundacja Polska-Wietnam. Jeden z respondentów mówił: *“Są różne towarzystwa tego typu, które mają swój statut, cele (np. zachowanie kultury, upowszechnianie kultury Wietnamu wśród rodzin polskich, żeby dzieci umiały, prawda czy znały tę historię, czy język czy kulturę Wietnamu, spotkali na nowym roku wietnamskim, żebyśmy poznali trochę zwyczajów, historii itd. itd.”.*

Cudzoziemcy na obczyźnie pomagają nie tylko swoim rodakom, ale generalnie migrantom, każdemu kto znalazł się w obcym kraju.

Również społeczności ormiańska i afrykańska pomagają sobie w ten sposób, że jeżeli jakiś migrant potrzebuje pomocy, to starają się po znajomości znaleźć mu pracę i załatwić mieszkanie.

Wietnamczycy pomagają innym Wietnamczykom, ale najczęściej pomoc jest udzielana przez sieci znajomości i koneksji przeniesione z Wietnamu (*“szuka się kogoś kto go zna i zechce mu pomóc”*).

Ormianie posiadają jak każdy naród specyficzne dla siebie cechy. Do najczęściej powtarzających się podczas wywiadów należą: solidarność między jednostkami (porównywana niekiedy do żydowskiej) prowadząca do obowiązku udzielania pomocy współrodakom w potrzebie, kult rodziny i przywiązanie do swojego rodzinnego kraju. Warunkują one w dużym stopniu ich zachowania migracyjne.

Istnieje między migrantami poczucie więzi, wspólnego losu, choć według jednego respondenta taka serdeczność jest charakterystyczna dla nowych migrantów. Oto cytat: *“Ja myślę, że migranci sobie nawzajem pomagają, ale jak są świeży. Ale jak to są już starsi migranci, którzy już się osiedlili, którzy załatwili swoje sprawy, to mało ich obchodzą tamci. Ale gdy jeden jest w potrzebie i drugi w potrzebie, to sobie pomagają”*.

Natomiast w przypadku oceny kraju ojczystego respondenci zgodnie uważają, że państwu zależy, żeby jego obywatele pracowali za granicą legalnie, żeby ambasada nie miała kłopotu z nielegalnymi migrantami. Ale gdy kraj ma problemy gospodarcze lub jest biedny, to sami przedstawiciele instytucji państwowych mogą pomagać i szukać pracy za granicą dla swoich obywateli.

3.2.11. Skutki migracji dla jednostki, rodziny i społeczeństwa

Wyemigrowanie z własnego kraju i życie w obcej społeczności pociąga za sobą zarówno korzyści, jak i straty, tak dla jednostki, jak i kraju pochodzenia.

Istnieje duża różnica w ocenie problemu utraty obywateli przez przedstawicieli władz państwowych i pozostałych respondentów. Władze uważają za karygodne pozostanie poza krajem obywatela, który swą wiedzą i wykształceniem powinien służyć ojczyźnie. Świadczy o tym niniejsza wypowiedź: *“Studenci po skończeniu studiów powinni wracać do kraju, żeby służyć krajowi zgodnie z zasadami regulaminu ambasady czy rządu”*. Szczególnie naganne jest takie zachowanie studenta wysłanego *“na naukę”*. Opinia innych respondentów jest diametralnie różna – *“jeżeli wyjeżdżają z kraju bądź po odbyciu studiów nie wracają do kraju, to nie znaczy jeszcze, że nie służą ojczyźnie. Jako naukowcy, dobrzy specjaliści, cenieni eksperci polepszają przecież wizerunek swojego kraju w świecie. Na emigracji jest wyższy poziom życia, oprócz tego widoczny jest rozwój zawodowy”*.

Pozytywy takiego pobytu za granicą to możliwość uzupełnienia wykształcenia, zdobycia nowego zawodu, itp. cyt: *“Po powrocie do ojczyzny będzie im łatwiej żyć niż przedtem, gdyż mają więcej doświadczeń, więcej widzieli, więcej wiedzą, będzie im na pewno lepiej.”*

Inny pozytywny aspekt migracji, to fakt, że cudzoziemcy pracujący w Polsce wysyłają pieniądze do Wietnamu. Przecież wyjechali, żeby poprawić swoją sytuację materialną i swoich rodzin: wysyłają do pozostawionej w kraju rodziny pieniądze, paczki, ubrania, prezenty, telefonują, piszą listy.

Pieniądze zarobione za granicą są przekazywane jako pomoc dla rodzin mieszkających w Armenii, gdyż nie ma tam warunków do normalnego życia, normalnej pracy.

Dzięki kontaktom na obczyźnie możliwa jest rotacja migracji rodzinnych. Potwierdza to niniejsze zdanie: *“Jest takie zjawisko, że np. człowiek pół roku pracuje, potem wyjeżdża z powrotem, a na jego miejsce przyjeżdża brat. Oni się mogą ciągle zamieniać i biznes będzie kwitnąć, np. biznes bazarowy”*.

Dzięki pobytowi na emigracji możliwe jest zaprzestanie różnych wewnętrznych walk i zawiści między narodami. Na przykładzie Afryki widać, że na emigracji zanika wrogie nastawienie różnych plemion lub wyznawców islamu względem siebie. A oto cytat: *“Ludzie są tu zainteresowani czymś innym, przeżyciem, pielęgnowaniem tego co ich łączy a nie dzieli.”*

Negatywne skutki migracji, zwłaszcza nielegalnej to fakt, że ludzie tracą ludzkie cechy. Migracja prowadzi czasami do popełniania przestępstw przez migrantów, z powodu bycia na emigracji człowiek może stać się kryminalistą. Oto wypowiedź respondenta: *“To co mówiłem, ci, którzy migrują to są ludzie, którzy nie mają nic do stracenia. On może nawet ciebie zabić. On nie ma nic do stracenia. I dlatego ci ludzie, nawet jeśli ktoś z nich zostaje normalnym człowiekiem, jego serce już się zmieniło. Człowiek się staje taki jak zwierzę, bo jest mu wszystko jedno. Może zrobić wszystko, tylko, żeby mieć pieniądze. Jest mu wszystko jedno. Zrobi wszystko, żeby mu się udało. Może nakłamać i zabić i coś ukraść, żeby tylko udało się, to co chce. Ja powiem tak, że pod wpływem sytuacji, którą tutaj zastają, stają się tacy. To trudna sytuacja robi z nich złych ludzi. Szczególnie ci, którzy nie dostają wizy. Bo oni uważają, że inni nie chcą im pomóc. To sytuacja robi z nich złych ludzi. Ale jak przyjeżdżają na początku, to są dobrzy. Przyjeżdżają tu z nadzieją, ale potem ją tracą. Chodzą tak i nie mają ani wizy, ani statusu i myślą, że skoro nie mają wizy i statusu, to są nikim. Prawda. Bo jeżeli człowiek jest głodny i nikt nie chce jemu pomóc, to on zacznie kraść. To jest moje zdanie, że jak człowiek nie pomoże człowiekowi, ten człowiek staje się złym człowiekiem. Ale to nie jest jego wina, to nasza wina. Czasami tracą też miłość do ludzi. Widzą już wszystko w czarnych barwach. Niestety taka jest prawda. Stają się złodziejami i ktoś może powiedzieć, że nie wolno tego robić, i to jest prawda, ale też nie wolno pozwolić komuś mieszkać na ulicy. Tego też nie wolno”*.

Negatywny skutek emigracji to także tęsknota za krajem ojczystym, niemożność przystosowania się do stylu życia, klimatu, ludzi, obyczajów. Migranci opowiadają: *“Tęsknię za rodziną. Bycie tu nie jest dla mnie dobre. Czasami myślę, że tracę wiele rzeczy, to znaczy mój potencjał, potencjał intelektualny. Myślę o tym, że każdego dnia jestem starszy”*.

Ponadto już podczas samej podróży skutki są dotkliwe, nieraz śmiertelne dla migrantów. Poniżej historia opowiedziana przez jednego z respondentów: *“Kiedyś był taki problem, bo Tanzania leży nad morzem, że chłopcy chowali się na statki (chłopcy 15–25 lat) i kiedy statek już był na morzu wychodzili i mówili, że chcą migrować do Europy. Prosilili o jedzenie. Na początku ci ludzie byli tolerancyjni. Dawali im pracę. Niektórzy zarabiali duże pieniądze. I większość młodzieży, kiedy słyszała o tym myślała, że to takie proste. Młodzież coraz częściej ukrywała się na statkach, ale coraz częściej zdarzały się takie rzeczy, że wyrzucano ich w morze. Ostatnio była taka sprawa, że ciała dwóch chłopców zostały znalezione w Indonezji”*.

Inny negatywny aspekt migracji to degradacja migrantów. Potwierdza to niniejsza wypowiedź: *“Niektórzy z Algierii, doktoranci, profesorowie. Smutna historia, że na Stadionie profesor handluje ze studentami swoimi, kupuje od nich towar, żeby dalej sprzedawać, takie sytuacje, żeby ludzie inteligentni musieli borykać się z życiem i z wózkami ciuchów o 4 rano się męczyć na stadionie. I sam profesor który ma dyplom, czy doktor habilitowany znany w skali światowej ciała stałego z fizyki”*.

Dla Armenii emigracja jest czynnikiem negatywnym, ponieważ w Armenii mieszka zaledwie 3 mln Ormian, a na emigracji przebywa ich aż 5 mln.

Ponadto nielegalni migranci są odizolowani od społeczeństwa i przez to nie wchłaniają kultury. Następuje zmiana wartości. Jednakże nielegalni migranci mają w sobie więcej wynalazczości, odporności. Ich energia kieruje się na problem przetrwania nie na rozwój osobowości lub przyszłość dzieci. Oto przykład: *“Nielegalni migranci różnią się od legalnych tym, że są bardziej zdecydowani, bardziej odważni. Poświęcają oni znacznie więcej czasu na rozwiązywanie problemów egzystencjonalnych, przez co zaniedbują inne ważne dziedziny, jak np. własny rozwój osobowościowy oraz rozwój własnych dzieci. Nie mogą też ze względu na obawy wykrycia ich nielegalnego statusu zaspokoić podstawowych potrzeb kulturalnych – nie chodzą do kina, teatru itd. Są natomiast bardziej wynalazczy i odporni”*.

4. Konkluzje

4.1. Definicja przerzutu migrantów

Termin "przerzut migrantów" jest w Polsce na ogół rozumiany jako z jednej strony próba indywidualnego, spontanicznego lub żywiołowego przekraczania granicy, z drugiej strony jako nielegalne przekraczanie granicy za pomocą osób trzecich.

Przerzut jest rozumiany również jako działanie pewnej zorganizowanej grupy ludzi, przypominającej struktury mafijne, zajmującej się nielegalnym przewożeniem ludzi z kraju do kraju. Zdaniem respondentów, bezsprzeczny jest fakt, że nielegalna migracja jest przestępstwem zorganizowanym, z którego popełniający je czerpią ogromne zyski. W większości instytucji, które stykają się z tym zjawiskiem, pojęcia tego nie używa się, "ukrywając" je w ramach szerszego pojęcia "nielegalnej migracji".

4.2. Skala i dynamika zjawiska

Zjawisko przerzutu cudzoziemców do lub przez terytorium Polski do 1991r. było znikome. Sytuacja uległa zmianie w wyniku zmian polityczno-gospodarczych w Europie Środkowo-Wschodniej z początkiem lat 1990. Od 1992r. obserwuje się zwielenokrotnienie i nasilenie przerzutu obywateli państw innych przez granice Polski. Największy wzrost tego zjawiska był obserwowany w latach 1994–1995 (liczba wykrytych przypadków wzrosła 5-krotnie w porównaniu z 1993r.); w kolejnych dwóch latach 1996 i 1997 ustabilizowało się ono na stałym poziomie i nie wykazuje tendencji wzrostowych.

Zmieniają się proporcje między głównymi grupami narodowościowymi i osób, chcących nielegalnie wjechać do naszego kraju, trasy którymi ci ludzie są przetrucani oraz metody przerzutu np. w 1997r., w porównaniu z 1996r., spadek przerzutu osób przez granicę polsko-ukraińską wyniósł 27,7%. Wpływ na to miał fakt rygorystycznego egzekwowania przepisów granicznych wobec cudzoziemców wjeżdżających do Polski. Jednakże w tym samym czasie nastąpił wzrost przerzutu osób na innych odcinkach polskiej granicy min. polsko-czeskiej, polsko-słowackiej, polsko-rosyjskiej. Przesunięcie miejsc przerzutu osób związane jest min. z faktem uszczelniania wschodniej granicy Polski w ramach środków otrzymanych z Funduszu PHARE. W związku z tym grupy przestępcze kierują się od 1997r. w stronę granicy słowackiej i czeskiej, które nie są tak szczelnie chronione i nie stwarzają skutecznej bariery przed infiltracją siatek przetrutowych. Rozwojowi tego procederu sprzyja również ukształtowanie terenu (zwarte kompleksy leśne, niewielkie zaludnienie, obszary górskie) oraz pomoc ludności lokalnej (ponad 20% żyje w ubóstwie i jest bezrobotna, jest to więc dla niej możliwość zarobienia pieniędzy).

Każda z organizacji pozarządowych ma kontakt miesięcznie z 30–80 nowymi osobami zatrzymanymi na terytorium RP w wyniku przerzutu. Część z zatrzymanych próbowała kilkakrotnie nielegalnie przekraczać granicę Polski.

Następuje spadek liczby przetrucanych osób z b. ZSRR, natomiast wzrost przerzutu osób z Azji Południowo-Wschodniej.

4.3. Przyczyny zjawiska

Przyczyny podjęcia decyzji o emigracji w przypadku wszystkich uczestniczących w badaniu migrantów były podobne. Respondenci wskazują zarówno na aspekt polityczny, jak i czynnik ekonomiczny wpływający na podejmowanie decyzji o migracji, kolejnym powodem jest nauka i możliwość zdobycia lepszego wykształcenia, aniżeli w kraju ojczystym. Jako powód migracji wymienia się również wojnę domową, chęć ratowania życia, ale zdaniem respondentów jest to niewielki procent ogółu wyjazdów.

Ponadto na stałe migrują te osoby, które już mają kogoś w Europie – rodzinę, znajomych z tej samej miejscowości, na pomoc których mogą liczyć.

Zdobyta wiedza wskazuje na fakt, iż migranci podają powody i argumenty nie zawsze zgodne z prawdziwymi przesłankami, ale raczej takie, które ułatwiłyby pozostanie w Europie i otrzymanie statusu uchodźcy. Nie ma “presji na wyjazd” w kraju pochodzenia w sensie podniesienia prestiżu w społeczności lokalnej, chociaż wyjazdy za granicę są dobrze widziane i postrzegane jako droga do polepszenia warunków bytowych własnych i rodziny pozostawionej w kraju.

4.4. Osoby przierzucane

Wśród przierzucanych migrantów są zarówno ludzie bogaci, których było stać na wyjazd, jak i biedni, których bieda zmusiła do szukania lepszego życia za granicą, a pieniądze na wyjazd zostały pożyczone od rodziny i znajomych. Są to zarówno osoby mieszkające w miastach, jak i na wsi. W niektórych społecznościach więcej jest osób ze wsi (ze względu na większą tam biedę), a w innych z miast (ci są bardziej bogaci).

Prierzuczanych imigrantów, zgodnie z uzyskanymi informacjami, można podzielić na trzy grupy:

- legalnie przybywających na terytorium Polski i nielegalnie pozostających (np. obywatele b. ZSRR);
- nielegalnie przekraczających granicę (obywatele krajów azjatyckich i afrykańskich);
- przekraczających granicę na fałszywych papierach (zarówno obywatele b. ZSRR, jak i krajów azjatyckich i afrykańskich).

Główne narodowości przierzucanych migrantów to obywatele zamieszkujący rejony Azji Południowej i Wschodniej: Chińczycy, Wietnamczycy, Hindusi, obywatele Bangladeszu, Sri Lanki, Afgańczycy, Pakistańczycy, a także z Bliskiego Wschodu (Irakijczycy, Libańczycy).

4.5. Organizacja przerzutu

Ogólnie zdobyta wiedza potwierdza fakt, że grupy zajmujące się przerzutem są międzynarodowymi grupami przestępczymi, o wysokim stopniu organizacji o charakterze mafijnym i ścisłej specjalizacji etnicznej. W strukturach grup przerzucających migrantów przez poszczególne granice można wyodrębnić trzy ogniwa:

1/ Mafia – kierownictwo przerzutu (chroni i organizuje przerzut) – narodowościowo grupa bardzo trudno do zidentyfikowania;

2/ Pogranicze – zespoły dwunarodowościowe lub osoby znające język danej przerzucanej grupy i topografie terenu;

3/ Ludność lokalna – współpracownicy lokalni (wewnątrz Polski załatwiają przerzucanym migrantom schronienie, wyżywienie, tymczasową pracę, transport, dokumenty itp.).

Osoby zajmujące się przetrzuciem na terytorium Polski to najczęściej Rosjanie, Białorusini i Polacy, ale zwykle w przetrzucie uczestniczą przedstawiciele tych narodowości, przez których kraje wiedzie dana trasa przetrzutu. Zauważa się również udział w tych grupach gangów chińskich.

Zgodnie z otrzymanymi danymi fazy organizacji przetrzutu migrantów, zatrzymywanych na terytorium Polski, są następujące:

- Rekrutacja w danym kraju chętnych do migracji (najczęściej opuszczenie własnego kraju legalnie);
- Przerzut migrantów do Moskwy lub Istambułu (zwykle samolotem);
- Przeszkolenie migrantów jak się mają zachowywać w dalszej drodze i na wypadek wypadki;
- Przejazd do Mińska, Wilna, Kijowa lub Pragi (zwykle samochodem ciężarowym lub autobusem);
- Przejazd pod granicę polską i oczekiwanie na dogodny moment przekroczenia granicy polskiej (czasami kilka miesięcy);
- Przekroczenie granicy polskiej (zwykle pieszo);
- Dotarcie do Warszawy, jej okolic lub innego dużego miasta (transport samochodowy);
- Przejazd do granicy zachodniej;
- Przerzut na Zachód (przez zieloną granicę).

Zorganizowanie tych grup zaczyna się od porozumienia między grupą przestępczą i chętnymi migrantami, którzy chcą się dostać do wymarzonego raj. Pośrednicy rozgłaszają informacje o możliwości pracy a ich podstawową pobudką jest polepszenie swojej sytuacji finansowej.

Grupy zajmujące się przetrzuciem czerpią z tego ogromne zyski. Cennik usług za przetrzut osoby z kraju pochodzenia do wybranego kraju emigracji waha się, w zależności od rodzaju i jakości usługi, od 1 000 USD do 15 000 USD.

4.6. Formy przetrzutu

Obserwuje się wzrost liczby osób dokonujących przetrzutu osób w grupach zorganizowanych tj. powyżej 10 osób, a są to coraz częściej grupy przekraczające 100 osób (wg statystyk w 1997r, zostało udaremnionych 215 prób grupowego przetrzutu osób przez granicę Polski). Ponad 3 tys. osób zostało zatrzymanych w tych grupach, a 1400 w grupach poniżej 10 osób. W większości przypadków jest to przekroczenie zielonej granicy (pieszo, wplaw). Sprzyjają temu liczne drogi biegnące w kierunku równoleżnikowym do granicy państwa i ułatwiające szybkie oddalenie się od niej zorganizowanym grupom przestępczym.

Wykorzystuje się różnorodne metody celem przedostania się przez granicę państwową (podkopy, przechodzenie po konarach drzew, pokonywanie zasieków i pasa ziemi ornej po drabinach malarskich, przepływanie rzeki wplaw, przechodzenie mostem kolejowym). Inną zaobserwowaną formą przetrzutu do 1997r. było przetrzucanie cudzoziemców drogą powietrzną (np. helikopterami Mi-8). Przerzucani migranci korzystają również z usług linii lotniczych (np. rosyjskich, ukraińskich, bułgarskich).

Niewielki odsetek próbuje nielegalnie przekroczyć granicę pociągiem, w beczkowozach, samochodach ciężarowych lub korzystając z międzynarodowego transportu towarów.

4.7. Trasy przerzutu

Z przeprowadzonych wywiadów można wyznaczyć typowe dwie trasy przerzutu migrantów do lub przez Polskę:

- kraj pochodzenia-Moskwa-Wilno,Kijów lub Mińsk-Polska-Niemcy;
- kraj pochodzenia-Istambuł-Praga-Polska-Niemcy.

Obecnie przystankami pośrednimi w Europie Środkowowschodniej, jeżeli chodzi o przerzut drogą lądową, stały się Rumunia, Bułgaria, Czechy (Praga). Trasy przerzutu drogą powietrzną są zwykle dwuodcinkowe. Pierwszy etap to podróż do kraju "neutralnego", potem stamtąd do docelowego (rejsy bezpośrednie są bardzo uważnie kontrolowane).

Aktualnie można zaobserwować 3 kierunki przerzutu migrantów przez terytorium Polski:

- wschód-Polska-zachód;
- południe-Polska-zachód;
- wschód-Polska-południe.

Od 1995r. obserwuje się napływ nielegalnych migrantów ze wschodu lub południa do Polski jako kraju docelowego.

Głównym kierunkiem nielegalnej migracji, obserwowanej na terytorium RP, jest kierunek z Polski do Niemiec. Kierunek odwrotny to pojedyncze przypadki osób, które mają kłopoty z prawem w Niemczech, zawiedzione tym co zobaczyły, wracające po rodziny.

4.8. Adekwatność prawa

Obowiązujące w Polsce przepisy prawne są bardzo różnie oceniane przez reprezentantów poszczególnych instytucji mających kontakt z przerzutem osób. Według uzyskanych opinii, polskie ustawodawstwo posiada różne luki prawne, które stwarzają możliwość nielegalnego przerzutu migrantów przez terytorium Polski. Opinie na temat wpływu ostatnich zmian w prawodawstwie migracyjnym są podzielone np. uchwaloną w czerwcu 1997r. ustawę o cudzoziemcach niektóre instytucje przyjęły wręcz entuzjastycznie jako środek do realizacji skutecznej polityki migracyjnej, a inne co najwyżej sceptycznie.

Zwracano uwagę na brak ustawodawstwa dotyczącego zapobiegania i walki z przerzutem. Podkreślano również uciążliwość prawa przy załatwianiu konkretnych spraw związanych z zatrzymanymi migrantami i brak jednolitej wykładni nowej ustawy o cudzoziemcach. Do końca 1997 roku każdy cudzoziemiec był uprawniony do wystąpienia o status uchodźcy w dowolnym miejscu na terytorium Polski i praktycznie w dowolnym czasie od momentu wjazdu na to terytorium. Skłaniało to "zdekonspirowanych" przetrucanych obcokrajowców do składania wniosku o przyznanie statusu uchodźcy. Chroniło to te osoby (w założeniu – przynajmniej w okresie rozpatrywania wniosku) przed wydaleniem z Polski. Wejście w życie nowej ustawy o cudzoziemcach (praktycznie od początku 1998r.) stworzyło wprawdzie w zasadzie wymóg występowania o status uchodźcy niezwłocznie po znalezieniu się na terytorium Polski, jednak dotychczasowa praktyka dowodzi, że jest on niemal niemożliwy do wyegzekwowania (np. zatrzymany wewnątrz kraju przetrucany migrant zwykle oświadcza, że nie miał świadomości, iż przekroczył granicę Polski lub że był siłą lub groźbami zmuszony do zachowania się niezgodnego z odpowiednimi polskimi przepisami). W rzeczywistości więc nic się nie zmieniło po nowelizacji ustawy.

4.9. Znaczenie dla Polski

Żadna z instytucji nie traktuje zjawiska przerzutu migrantów jako zagrożenia dla państwa polskiego, jeżeli przetrucani nie popełniają na terytorium Polski przestępstwa.

Znamiona przestępczości ma ona dopiero wówczas, gdy powiązana jest np. z przemysłem narkotyków (zostało to zaobserwowane wśród obywateli Pakistanu, Afganistanu, Indii). Jednym z zagrożeń, jakie stwarzają nielegalni migranci to konkurencja na rynku pracy, ale często się tak zdarza, że nie mogą się oni zatrudnić nawet na czarno. W związku z tym podejmują działania niezgodne z prawem, wchodząc w różne układy przestępcze (np. są potencjalną grupą, z której rekrutowane są osoby do organizacji zajmującej się przetrzucaniem, uprawianiem prostytucji, żebractwa itp.). Zgodnie z uzyskanymi informacjami przetrzucani migranci stanowią ciężar finansowy dla państwa polskiego, z uwagi na fakt utrzymywania ich w ośrodkach recepcyjnych lub deportacyjnych. Także ich deportacja odbywa się często na koszt państwa polskiego.

Przez samych migrantów Polska spostrzegana jest jako atrakcyjny kraj docelowy. do prowadzenia działalności gospodarczej, do kształcenia i studiów. Natomiast Polacy są postrzegani jako ludzie życzliwi, otwarci i pomocni.

4.10. Znaczenie dla migranta

Skutki migracji można rozpatrywać zarówno z punktu widzenia korzyści, jak i strat, tak dla jednostki, jak i kraju pochodzenia.

Pozytywny aspekt migracji to możliwość uzupełnienia wykształcenia, zdobycia nowego zawodu, umiejętności, podwyższenia kwalifikacji rozwój zawodowy i kulturalny.

Po powrocie do ojczyzny migrantom jest łatwiej żyć niż przedtem, gdyż mają więcej doświadczeń, więcej widzieli, więcej wiedzą, są bardziej obcy, zaradniejsi życiowo od ludności miejscowej.

Dzięki emigracji członka rodziny ulega poprawie sytuacja materialna rodzin pozostawionych w kraju. Emigranci wysyłają pieniądze, paczki, ubrania, prezenty.

Na emigracji obserwuje się wyższy poziom życia, aniżeli w kraju pochodzenia. Dzięki pobytowi na emigracji możliwe jest również zaprzestanie różnych wewnętrznych walk i zawiści między narodami. Na przykładzie Afryki widać, że na emigracji zanika wrogie nastawienie różnych plemion lub wyznawców Islamu względem siebie. Ludzie na emigracji są zainteresowani przeżyciem, pielęgnowaniem tego co ich łączy a nie dzieli. Powracający z zagranicy, niezależnie czy z oczywistym sukcesem czy bez (przebrani, zdaniem respondentów, nie wracają), są przyjmowani przez środowisko z aprobatą i traktowani jako osoby z doświadczeniem życiowym. Szczególny prestiż zdobywają np. absolwenci zagranicznych uczelni wyższych.

Deportowani przekazywani są do dyspozycji rodzimego wymiaru sprawiedliwości, ale nie spotykają się z jednoznacznym potępieniem – budzą raczej współczucie.

Z drugiej jednak strony, pobyt na emigracji może doprowadzić do popełniania przestępstw przez migrantów, do zejścia na złą drogę.

Inny negatywny aspekt migracji to degradacja ludzi lub sytuacje prowadzące do samobójstw.

Respondenci posiadający uregulowaną sytuację pobytu na terytorium Polski uważają przetrzucanych migrantów za ludzi naiwnych i godnych pożałowania.

Coraz więcej mieszkańców Afryki ma świadomość, że tylko nielicznym udaje się na Zachodzie dobrze żyć.

Wszyscy respondenci zgodnie podkreślają specyfikę sytuacji w jakiej znajdują się przybywający nielegalnie lub drogą przerzutu. Jest to sytuacja przymusu, w której przetrucani migranci mogą być zmuszeni, np. szantażem, do różnego rodzaju przestępstw, co z kolei może prowadzić nawet do popełniania przez nich samobójstw. Chociaż stosunek legalnych migrantów do migrantów nielegalnych oraz przetrucanych jest wyraźnie negatywny, udziela się im pomocy w imię solidaryzmu narodowego.

4.11. Słabe strony podmiotów państwowych mających związek z przetruciem migrantów

W Polsce brak jest wyodrębnionej komórki i wyspecjalizowanej organizacji, która zajmowałaby się zwalczaniem przerzutu osób do lub przez terytorium Polski (np. wszyscy pracownicy policji zajmujący się tym procederem robią to jako zajęcie dodatkowe, jeśli nie uboczne, a np. Straż Graniczna działa na granicy, ale nie ma mandatu na to, aby funkcjonować w kraju poza obszarem pogranicza). Brak jest również oddzielnej komórki w Komendzie Głównej Policji i Urzędzie Ochrony Państwa zajmującej się przeciwdziałaniem temu zjawisku.

Prerogatywy i terytorialny zakres kompetencji Straży Granicznej nie znajduje uzupełnienia ze strony innych organów państwa. Sąd interior jest obszarem niezagospodarowanym tzn. nieuchronnie słabym punktem w sferze zwalczania przerzutu migrantów. Powoduje to, że znaczna część aktywności Straży Granicznej nie znajduje odpowiedniego wsparcia ze strony innych organów państwa, a niekiedy jest wskutek tego marnotrawiona.

Sposoby ustalania i weryfikowania tożsamości są wielce niedoskonałe. Dane identyfikacyjne osoby, która nie posiada dokumentów i której nie ma w rejestrze komputerowym, ustalane są na podstawie jej własnego oświadczenia. Potem informacje takie zwykle nie są sprawdzane. System rejestrowania odcisków palców działa efektywnie, gdy ta sama osoba po raz drugi nielegalnie przekracza powietrzną granicę Polski, lecz jest nieefektywny, gdy dana osoba omija Polskę w swojej drodze na zachód lub przekracza granicę lądową czy morską. Dzieje się tak z powodu braku wymiany informacji zarówno między jednostkami Straży Granicznej w Polsce (brak wspólnego komputerowego rejestru danych), jak i między Polską a innymi państwami.

Uważa się, że w Polsce, na wzór państw zachodnioeuropejskich, powinna powstać policja imigracyjna zajmująca się kompleksowo cudzoziemcami. Obecnie instytucje państwowe nie współdziałają ze sobą w tej kwestii. Zdaniem respondentów generatorem migracji są słabe bariery prawne państw przyjmujących, które przyczyniają się do podjęcia decyzji o emigracji, zwłaszcza emigracji stałej do krajów zachodnich, gdyż można tam liczyć na jakąś opiekę ze strony państwa przyjmującego.

4.12. Zwalczanie zjawiska

Nie ma szczególnego ustawodawstwa dotyczącego zapobiegania i walki z przetrzucem. Jedynie nowa ustawa o cudzoziemcach, z grudnia 1997 roku, nakłada na przewoźników karę 5 tys. zł. za przewóz jednego pasażera bez dokumentów.

Istnieje natomiast współpraca ze służbami granicznymi państw sąsiednich, kontrole wszystkich wjeżdżających samochodów, TIR-ów, wprowadzenie Wojsk Nadwiślańskich MSWiA w okolice przejścia kolejowego w Terespolu, prześwietlanie rentgenem samochodów, czujniki obecności CO₂ (dwutlenek węgla), psy.

Również na lotnisku odnotowuje się zmniejszenie napływu nielegalnych imigrantów. Związane jest to z podjętymi przez LOT działaniami obejmującymi szczegółową kontrolę dokumentów. Wprowadzono procedury ułatwiające wykrywanie nielegalnych migrantów (np. zatrudnienie specjalistów od kontroli dokumentów, liczne szkolenia, współpraca w zakresie przepływu informacji z innymi liniami lotniczymi oraz organizacjami transportowymi, nowy sprzęt do kontroli dokumentów). Poza tym na terenie portu lotniczego kontrolą legalności przekraczania granicy zajmuje się równocześnie kilka różnych organizacji: Straż Graniczna, LOT, LOT Ground Services, co także zmniejsza ryzyko przekupstwa.

W porównaniu z granicą zachodnią bardziej szczegółowa kontrola odbywa się na granicy wschodniej, uznawanej za najważniejszy element "sita". Każdy samochód jest sprawdzany, mierzony (dla wykrycia skrytek).

Ponadto celem zapobiegania temu zjawisku Policja wraz ze Strażą Graniczną i Urzędem Skarbowym przeprowadzają akcje kontroli cudzoziemców przebywających na terenie bazarów, na dworcu itd.

Istnieje również współpraca międzynarodowa w sprawie zwalczania przetrzutu migrantów. Polskie organizacje pozarządowe posiadają kontakty międzynarodowe: głównie z "Raffaelswerk", z International Catholic Migration Commission (ICMC), z lokalnymi "Caritasami" w innych krajach, z serwisami dla uchodźców, z amerykańskim Migration Refugee Service, agendą episkopatu amerykańskiego ds. migracji, European Commission for Refugees and Exiles (ECRE) oraz innymi pozarządowymi organizacjami europejskimi działającymi w dziedzinie migracji. W dużej mierze oferują one szkolenia, praktyki, wymiany itd. Rozwijają się również kontakty pozarządowe krajowe.

W wyniku przystąpienia Polski do UE część naszych granic stanie się granicami zewnętrznymi Unii, a część jej granicami wewnętrznymi. W obu przypadkach Polska będzie dostosowywała swoje prawodawstwo oraz praktykę działań wewnętrznych do norm obowiązujących w UE. Podstawowym celem działań podejmowanych w tej dziedzinie jest zwalczanie nielegalnej imigracji, zorganizowanej przestępczości (min. przemytu narkotyków i towarów) oraz terroryzmu.

Rząd Polski w przyjętej Narodowej Strategii Integracji zobowiązał się do nawiązania i rozwinięcia współpracy z Grupą Schengen oraz z EUROPOL-em i CIREFI i będzie się starał o uzyskanie dostępu do baz danych i rejestrów UE i Schengen (System Informacyjny Schengen tzw. SIS).

Nawiązanie współpracy z Grupą Schengen w okresie przedczłonkowskim będzie mieć korzystny wpływ na rezultat starań Polski w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, zjawisk patologicznych towarzyszących transgranicznemu ruchowi osobowemu oraz w dostosowaniu polityki imigracyjnej i wizowej, a także ujednoczeniu systemu ochrony granic.

Bibliografia

Antoniewski R., 1998. Sprawozdanie z przebiegu obserwacji uczestniczącej w Ośrodku dla Uchodźców w Smoszewie. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

Głąbicka K., 1998. Przerzut migrantów do lub przez terytorium Polski w percepcji instytucji szczebla ogólnokrajowego: raport z I etapu badań. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

Głąbicka K., 1998. Przerzut migrantów do lub przez terytorium Polski w percepcji organów szczebla lokalnego: raport z II etapu badań. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

Głąbicka K., 1998. Przerzut migrantów do lub przez terytorium Polski: raport z III etapu badań: wywiady z przetrzucanymi migrantami. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

Głąbicka K., 1998. Raport z IV etapu badań nad przetrzucaniem migrantów do i przez terytorium Polski. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

Sawicka A., 1998. Sprawozdanie z pobytu w Domu dla Uchodźców prowadzonego przez Polską Akcję Humanitarną. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami ISS UW

ANEKS STATYSTYCZNY

Tabela A1. Migranci według podstawowych charakterystyk według kraju pochodzenia. Badanie ISS nad przerzutem migrantów. Polska 1998

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
1.	Afganistan	20-24	M	rodzice w Afganistanie; brat został zabity	brak danych	1998	polityczna	3600 USD za podróż z Pakistanu do Polski, zapłaciła rodzina w kraju; 200 USD w Warszawie za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	w Pakistanie agent, z którego usług korzystali wcześniej znajomi, którzy dostali azyl w Europie Zachodniej (rozmowa telefoniczna z jednym z nich zorganizowana przez agenta); w Warszawie pośrednik (Azjata) na dworcu kolejowym	Afganistan-Pakistan na własną rękę; Pakistan-Moskwa samolotem, na podstawie załatwionych dokumentów; Moskwa-Polska samochodem ciężarowym z kilkudniowymi postojami (15 dni); Warszawa-Szczecin samochodem ciężarowym z napotkanym na dworcu kolejowym Warszawa Centralna Azjata
2.	Afganistan	20-24	M	wujek w Pakistanie, rodzice umarli	uczeń, wykształcenie średnie niepełne	1998 w Polsce od VI 1998	polityczno-religijna	3200 USD za podróż z Pakistanu do Polski, zapłacił wujek z Pakistanu; 200 USD w Warszawie za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	w Pakistanie człowiek, który mieszkał w tej samej dzielnicy; w Warszawie Pakistańczyk na dworcu kolejowym	Afganistan-Pakistan na własną rękę do wujka, Pakistan-Moskwa prawdopodobnie samolotem; Moskwa-Polska prawdopodobnie samochodem ciężarowym, z postojami; Warszawa-Szczecin zakrytym samochodem ciężarowym razem z innymi 10 migrantami, z napotkanym na dworcu kolejowym Warszawa Centralna Pakistańczykiem
3.	Afganistan	31	M	rodzina w Afganistanie; brat, żona, dwoje małych dzieci razem z respondentem w Polsce	inżynier, wykształcenie wyższe	1998	polityczna	28000 USD za podróż z Afganistanu i 1000 USD dla kolegi, który skontaktował, za siebie, żonę i dwoje małych dzieci - oszczędności z pracy w Iranie	kolega z pracy skontaktował z organizatorem	Afganistan-Polska kolejno pociągiem towarowym w dużej grupie osób, samochodami ciężarowymi (samochody i liczba migrantów zmieniała się), znowu pociągiem do Warszawy; podróż trwała około 3 miesięcy
4.	Afganistan	24	K	mąż, dwoje małych dzieci razem z respondentem w Polsce	nauczycielka, wykształcenie wyższe	1998	polityczna	28000 USD za podróż z Afganistanu do Europy i 1000 USD dla kolegi, który skontaktował, za siebie, męża i dwoje małych dzieci - oszczędności męża z pracy w Iranie	kolega z pracy męża skontaktował z organizatorem	Afganistan-Polska kolejno pociągiem towarowym w dużej grupie osób, samochodami ciężarowymi (samochody i liczba migrantów zmieniała się), znowu pociągiem do Warszawy; podróż trwała około 3 miesięcy
5.	Afganistan	30	K	w Afganistanie zabito brata i ojca respondentki, mąż został po drodze w Pakistanie, 2 synów razem z respondentką, kuzyn męża w Berlinie - ma tam bar, mąż miał u niego pracować	przed wyjazdem pracowała w przedszkolu	1998	polityczna	30000 USD za podróż z Pakistanu do Niemiec, za siebie, męża i 2 dzieci - pożyczka od znajomych z Pakistanu + sprzedaż rzeczy z domu	znajomy Afgańczyk w Pakistanie skontaktował z organizatorem - właścicielem firmy samochodowej	Afganistan-Pakistan legalnie, na własną rękę, całą rodziną; Pakistan-Polska samochodami ciężarowymi z innymi migrantami; w trakcie podróży, już po przekroczeniu granicy Pakistanu, zaginął mąż respondentki; podróż trwała około 2 miesięcy
6.	Afganistan	32	K	mąż wyemigrował z 2 starszych synów 3 miesiące przed respondentką, respondentka z 2 młodszych w Polsce; siostra w Hamburgu	przed wyjazdem pracowała w banku w Kabulu	VII 1998	polityczna	28 000 USD za podróż z Afganistanu do Niemiec, za siebie i 2 dzieci, zapłaciła teściowa	teściowa skontaktowała z organizatorem Afgańczykiem	Afganistan-pod granicę z Pakistanem samochodem osobowym; Pakistan-Polska samochodami ciężarowymi, w kontenerach, z przesiadkami, w konwoju duża grupa (w jednym samochodzie 50 osób); podróż trwała około 2 miesięcy

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	data	język	Uwagi
1.	samolot, samochody ciężarowe	podczas podróży z Moskwy do Polski był zamykany na kilka dni, dostawał jedzenie 1-3 razy dziennie; w Warszawie Azjata, który na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna proponował swoje usługi	Europa	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistan, Afganistan, Indie) za brak dokumentów i środków do życia	brak - prawdopodobnie zostały mu zabrane w Moskwie	wystąpić o przyznanie statusu uchodźcy	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	urdu	podawali się za obywateli Afganistanu; według straży granicznej – obywatele Pakistanu, którzy zostali powtórnie zatrzymani;
2.	samolot, samochody ciężarowe	podczas podróży z Moskwy do Polski dostawał jedzenie raz dziennie; w Warszawie Pakistańczyk, który na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna proponował swoje usługi	kraj, w którym można uzyskać azyl	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistan, Afganistan, Indie) za brak dokumentów i środków do życia	brak - prawdopodobnie zostały mu zabrane w Moskwie	nie chce wrócić	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	urdu	zatrzymani razem z 30, 47-49 po skorzystaniu z propozycji Azjaty, który miał ich zawieść do miejsca, gdzie można uzyskać azyl
3.	pociąg towarowy, samochody ciężarowe	podczas podróży pociągiem z Afganistanu – Afgańczyk; podczas drogi samochodami rosyjskojęzyczni przewodnicy, często się zmieniali (2-3 za jednym razem), nie udzielali żadnych informacji; jedzenie raz dziennie, („przewoźnicy jak przewoźnicy - oni zarabiają pieniądze. A ile ryzykują, jakby ich złapali - lepiej nie mówić”)	wyjechać gdzieś daleko, gdzie można się porozumieć po rosyjsku i znaleźć pracę, ale nie do Rosji	w parku w Warszawie	brak, tak było umówione na początku	zarabiać na swoje utrzymanie i nie bać się o swoje życie, zdecydowałby się po raz drugi na taką drogę	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	respondent jest mężem 4.
4.	pociąg towarowy, samochody ciężarowe	podczas podróży pociągiem z Afganistanu – Afgańczyk; podczas drogi samochodami rosyjskojęzyczni przewodnicy, często się zmieniali (2-3 za jednym razem), nie udzielali żadnych informacji; jedzenie raz dziennie	wyjechać gdzieś daleko, gdzie można się porozumieć po rosyjsku i znaleźć pracę, ale nie do Rosji	w parku w Warszawie	brak, tak było umówione na początku	zarabiać na swoje utrzymanie i nie bać się o swoje życie, zdecydowałby się po raz drugi na taką drogę	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	respondent jest żoną 3.
5.	samochody ciężarowe	nie udzielali żadnych informacji, zmieniali się, dawali jedzenie nocą w trakcie postojów, nie pozwalali rozmawiać; respondent uważa że przewoźnicy narażają się, ratując takich jak ona („co by nie powiedzieć, pomagają nam”)	Niemcy, do kuzyna męża, który prowadzi bar w Berlinie	na granicy polsko-niemieckiej	zostały zabrane po drodze przez przewoźników	nie wracać do Afganistanu, mieszkać w Berlinie lub w Polsce, w zależności jak się uda	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	
6.	samochód osobowy, samochód ciężarowy	w Afganistanie Afgańczyk; potem rosyjskojęzyczni przewodnicy- nie rozmawiali, tylko na migi pokazywali co robić, za każdy dodatkowy postój kazali wszystkim płacić, zmieniali się po drodze; trudne warunki ale według respondenta organizatorzy też się narażają	Niemcy – do siostry w Hamburgu, jej mąż to Niemiec	Polska - w około 20-osobowej grupie	brak, tak było umówione na początku; powiedziano jej że dostanie paszport na miejscu	pojechać do siostry do Hamburga, ale równie dobrze może zostać w Polsce, byleby było bezpiecznie, zdecydowałaby się na taką podróż po raz drugi	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	rosyjski	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
7.	Afganistan	17	M	ojciec z którym przyjechał, matka umarła	uczeń, wykształcenie średnie niepełne	1998	polityczna	14 000 USD na osobę za podróż z Afganistanu do Europy	miejscowy pośrednik	Afganistan-Pakistan samochodem ciężarowym (na granicy dosiadło się więcej migrantów), Pakistan-Rosja-Polska prawdopodobnie samochodem ciężarowym
8.	Afganistan	23	M	brak danych	geolog (bez wyższego wykształcenia)	1998	polityczna	14 000 USD za podróż z Afganistanu do Europy Zachodniej; sprzedaż rzeczy z domu	miejscowy pośrednik	Afganistan–granica z Pakistanem legalnie pociągiem; Pakistan–Polska samochodami ciężarowymi, z przesiadkami
9.	Afganistan	24	M	rodzice, siostry w Afganistanie, nie wiedzą, że respondent wyemigrował	student medycyny, wykształcenie wyższe nieskończone	1998	polityczna – działalność polityczna na studiach	14 000 USD za podróż z Afganistanu do Europy Zachodniej; pożyczone od znajomych w kraju + sprzedaż rzeczy z domu	miejscowy pośrednik	Afganistan–granica z Pakistanem legalnie pociągiem; Pakistan–Polska samochodami ciężarowymi, z przesiadkami
10.	Afganistan	28	M	brak danych	brak danych	1998	polityczna	1000 USD za podróż z Afganistanu do Rosji, w cenę nie wchodziło jedzenie; zapłaciła rodzina w kraju	miejscowy pośrednik	Pakistan-Rosja samochodami ciężarowymi, został wysadzony przy jakiejś stacji kolejowej, skąd pociągiem towarowym dojechał do St. Petersburga; St. Petersburg–Warszawa pociągiem towarowym (przypadkowa osoba za zegarek i pierścionek wskazała pociąg)
11.	Afganistan	21	M	brak danych	brak danych	1998	polityczna	1000 USD za podróż z Afganistanu do Rosji, w cenę nie wchodziło jedzenie; zapłaciła rodzina w kraju	miejscowy pośrednik; („to nie jest takie trudne, jeden drugiemu po cichu powie, a potem już tylko pieniądze”)	Pakistan-Rosja samochodami ciężarowymi, został wysadzony przy jakiejś stacji kolejowej, skąd pociągiem towarowym dojechał do St. Petersburga; St. Petersburg–Warszawa pociągiem towarowym (przypadkowa osoba za zegarek i pierścionek wskazała pociąg)
12.	Armenia	26	M	rodzice, brat w Armenii; żona, małe dziecko z respondentem w Polsce; wielu przyjaciół i znajomych z Armenii w krajach Europy Zachodniej	wykształcenie niepełne wyższe – nie ukończył studiów ze względu na brak czasu i prześladowania	1996	polityczna	6000 USD - z Armenii do jakiegoś spokojnego kraju Europy Zachodniej, za siebie, żonę i małe dziecko; własne oszczędności zostały przywiezione przez inną osobę za respondentem	znajomi w miejscu zamieszkania, już wcześniej z ich usług korzystały znane respondentowi osoby	Armenia-Mińsk samolotem nielegalnie (bez biletów, nie wiedział dokąd tak naprawdę leci), po przylocie został odebrany z lotniska; Mińsk-Żagań samochodem osobowym (do granicy z Polską (pół dnia), przez przejście graniczne, bez wysiadania z samochodu i pokazywania dokumentów, dalej samochodem przez cały dzień pod zachodnią granicę do miasta Żagań); w Żaganu przekazany pośrednikom, którzy mieli przeprowadzić przez zieloną granicę polsko-niemiecką; przy próbie przekroczenia granicy zatrzymany przez polską straż graniczną, zaopatrzonej w adres Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa w Warszawie, gdzie miał się sam udać; ale powrócił do Żaganu i bez płacenia kolejnych pieniędzy pośrednicy próbowali go przerzucić ponownie, ale znowu został zatrzymany

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
7.	samochód ciężarowy	przewodnicy się zmieniali, nie pozwalali rozmawiać; w cenę wchodziło jedzenie; trudne warunki, ciasno, ale „oni mają taki zawód, zarabiają, a jak my chcemy to nam pomagają”	Europa Zachodnia	Polska, Bielsko-Biała	brak	nie wracać do kraju	Ośrodek dla uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	
8.	samochód ciężarowy, pociąg	przewodnicy się zmieniali, nie pozwalali rozmawiać; w cenę wchodziło jedzenie; trudne warunki, ciasno	Niemcy, ale tak naprawdę to nie wiedział dokąd	na granicy polsko-niemieckiej	brak – zostały odebrane w podróży	zostać w Polsce	Ośrodek dla uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	jechał razem z 9
9.	samochód ciężarowy, pociąg	przewodnicy się zmieniali, nie pozwalali rozmawiać; w cenę wchodziło jedzenie; trudne warunki, ciasno, ale „trudny podróży to dla większości z nas znane problemy, w domu też było bardzo biednie”; („oni zarabiają na nas ale to my chcemy wyjechać. Jakby nie było takich sytuacji, to i ich by nie było”)	Europa Zachodnia	na granicy polsko-niemieckiej	brak – zostały odebrane w podróży	zostać w Polsce, ma nadzieję, że zostanie status uchodźcy, skończy studia, zacznie pracować	Ośrodek dla uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	jechał razem z 8
10.	samochód ciężarowy, pociąg towarowy	przewodnicy często się zmieniali, krzyczeli; trudne warunki, jedzenie raz na 2-3 doby (pił głównie wodę, za którą trzeba było oddzielnie płacić); podczas podróży samochodami ciężarowymi było tak ciasno i duszno, że nie można było spać	Niemcy	Polska, Żagań	brak	zostać w Polsce i już nigdzie dalej nie jechać	Ośrodek dla uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski	jechał razem z 11.
11.	samochód ciężarowy, pociąg towarowy	przewodnicy często się zmieniali, krzyczeli; trudne warunki, jedzenie raz na 2-3 doby (pił głównie wodę, za którą trzeba było oddzielnie płacić); podczas podróży samochodami ciężarowymi było tak ciasno i duszno, że nie można było spać	Niemcy	Polska, Żagań	brak	nie wracać do kraju	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	rosyjski, angielski	jechał razem z 10.
12.	samolot, samochód osobowy	świadomość obsługi samolotu, że respondent leci bez biletu; Rosjanie od Mińska do granicy polsko-niemieckiej, przy przekraczaniu granicy polsko-białoruskiej pośrednik wszystko sam załatwiał z celnikami na przejściu granicznym, potem respondent został przekazany Polakom (“myślę, że Polacy co chcieli nas przerzucac są pracownikami tych Rosjan, którzy nas przerzucali”), którzy chcieli wykorzystać do przekroczenia granicy łódkę gumową, mieli też telefon komórkowy, ci sami Polacy prowadzili respondenta przy obu próbach przekroczenia granicy; dobrze traktowany; opowiadano mu jak będzie wyglądać przekroczenie granicy polsko-niemieckiej	spokojny kraj w Europie Zachodniej	respondent został dwukrotnie zatrzymany przy próbie przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	brak - paszport został na policji w Armenii, został wydany na niego wyrok sądowy i nie mógł opuszczać kraju legalnie	nie podoba mu się w Polsce, ma nadzieję, że będzie mógł powrócić do kraju, jeśli nie zmieni się sytuacja w Armenii to spróbuje jeszcze raz przedostać się na Zachód	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	11.10.98	rosyjski	jest mężem 13

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
13.	Armenia	20-24	K	mąż, dziecko z respondentką w Polsce	brak danych	1996	z mężem	6000 USD - za podróż z Armenii do jakiegoś spokojnego kraju Europy Zachodniej; za siebie, męża i małe dziecko	znajomi w miejscu zamieszkania, już wcześniej z ich usług korzystały znane mężowi respondentki osoby	Armenia-Mińsk samolotem nielegalnie (bez biletów, nie wiedział dokąd tak naprawdę leci), po przylocie został odebrany z lotniska; Mińsk-Żagań samochodem osobowym (do granicy z Polską (pół dnia), przez przejście graniczne, bez wysiadania z samochodu i pokazywania dokumentów, dalej samochodem przez cały dzień pod zachodnią granicę do miasta Żagań); w Żaganiu przekazany pośrednikom, którzy mieli przeprowadzić przez zieloną granicę polsko-niemiecką; przy próbie przekroczenia granicy zatrzymany przez polską straż graniczną, zaopatrzonego w adres Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa w Warszawie, gdzie miał się sam udać; ale powrócił do Żagania i bez płacenia kolejnych pieniędzy pośrednicy próbowali go przerzucić ponownie, ale znowu został zatrzymany
14.	Armenia	28	M	żona, 2 dzieci z respondentem w Polsce, rodzice, siostra w Armenii	przed wyjazdem pracował w funduszu emerytalnym, wykształcenie wyższe - wydział geografii	II 1997	polityczna	220 USD za wycieczkę turystyczną do Polski i 1000 USD za podróż z Polski do Niemiec za siebie, żonę i 2 dzieci, płacił sam	znajomi w Warszawie skontaktowali z osobami, które przerzucają do Niemiec	Armenia-Polska legalnie z zorganizowaną wycieczką turystyczną (Erewań-Mińsk samolotem, Mińsk-Kaliningrad-Warszawa pociągiem); w Warszawie razem z rodziną oddzielił się od wycieczki; po skontaktowaniu się z organizacją przerzutową, został zawieszony samochodem osobowym do Gubina, pod zachodnią granicę Polski, którą miał przekraczać na rzece, łódką, po drugiej stronie granicy miał czekać samochód osobowy
15.	Armenia	20-24	K	mąż i 2 dzieci z respondentką w Polsce	brak danych	II 1997	z mężem	220 USD za wycieczkę turystyczną do Polski i 1000 USD za podróż z Polski do Niemiec za siebie, żonę i 2 dzieci, płacił mąż	znajomi w Warszawie skontaktowali z osobami, które przerzucają do Niemiec	Armenia-Polska legalnie z zorganizowaną wycieczką turystyczną (Erewań-Mińsk samolotem, Mińsk-Kaliningrad-Warszawa pociągiem); w Warszawie razem z rodziną oddzielił się od wycieczki; po skontaktowaniu się z organizacją przerzutową, został zawieszony samochodem osobowym do Gubina, pod zachodnią granicę Polski, którą miał przekraczać na rzece, łódką, po drugiej stronie granicy miał czekać samochód osobowy
16.	Armenia	25-29	M	rodzina w Armenii	brak danych	brak danych	polityczna	brak danych	brak danych	brak danych
17.	Bangladesz	20-24	M	rodzice, rodzeństwo (3 siostry, 4 braci) w Bangladeszu	student, wykształcenie wyższe nieskończone	brak danych	polityczno-ekonomiczna (niejasne)	6000 USD za podróż z Bangladeszu; zapłaciła rodzina w kraju	„agencja” w miejscu zamieszkania	Bangladesz-Moskwa samolotem, dwa dni w Moskwie, Moskwa-Polska samochodem ciężarowym, brak szczegółów
18.	Chiny	25	M	żona i dziecko w Chinach; znajomi w Europie	przed wyjazdem wykonywał różne prace; 6 lat nauki, wykształcenie podstawowe	1998	ekonomiczna	został mu wyrobiony paszport i wiza rosyjska; płatne po dotarciu do celu podróży przez respondenta albo rodzinę w kraju	agent w Chinach, z którym skontaktowali przyjaciele	Chiny-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w Moskwie dwa tygodnie w hotelu; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w grupie kilkunastu migrantów; 10 dni w Mińsku; Mińsk-Polska samochodem ciężarowym (kilka godzin), z przesiadką do samochodów osobowych (konwój co najmniej 8 samochodów)

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
13.	samolot, samochód osobowy	świadomość obsługi samolotu, że respondent leci bez biletu; Rosjanie od Mińska do granicy polsko-niemieckiej, przy przekraczaniu granicy polsko-białoruskiej pośrednik wszystko sam załatwiał z celnikami na przejściu granicznym, potem respondent został przekazany Polakom, którzy chcieli wykorzystać do przekroczenia granicy łódkę gumową, mieli też telefon komórkowy; ci sami Polacy prowadzili respondenta przy obu próbach przekroczenia granicy; dobrze traktowany	spokojny kraj w Europie Zachodniej	respondent został dwukrotnie zatrzymany przy próbie przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	brak danych	nie podoba jej się w Polsce, poroniła podczas pobytu w areszcie deportacyjnym	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	11.10.98	rosyjski	jest żoną 12
14.	samolot, samochód osobowy	organizatorami byli Rosjanie, ale sami nie przekraczają granicy, wynajmują do tego Polaków ("mówią o nich mafia, a to są normalni ludzie, którzy zajmują się biznesem"), był poinstruowany przed dokonaniem przerzutu dokąd ma się udać (na podwórku w Gubinie, gdzie został zatrzymany przez straż graniczną, był już wcześniej, tylko że z paszportem),	Niemcy – dowiadywał się telefonicznie, że uchodźcy mają dobrą sytuację, można nawet nielegalnie znaleźć pracę	na podwórku w przygranicznym mieście Gubin - jeszcze przed próbą nielegalnego przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	brak - oddał organizatorom przerzutu bezpośrednio przed próbą przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	wrócić do kraju pochodzenia	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	11.10.98	rosyjski	jest mężem 15
15.	samolot, pociąg, samochód osobowy	organizatorami byli Rosjanie, ale sami nie przekraczają granicy, wynajmują do tego Polaków, był poinstruowany przed dokonaniem przerzutu dokąd ma się udać (na podwórku w Gubinie, gdzie został zatrzymany przez straż graniczną, był już wcześniej, tylko że z paszportem),	Niemcy	na podwórku w przygranicznym mieście Gubin - jeszcze przed próbą nielegalnego przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	brak - oddał organizatorom przerzutu bezpośrednio przed próbą przekroczenia granicy polsko-niemieckiej	wrócić do kraju pochodzenia	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	11.10.98	rosyjski	jest żoną 14
16.	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	11.10.98	rosyjski	
17.	samolot, samochód ciężarowy	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	angielski bangla	respondent słabo znał angielski
18.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy	od Moskwy kierowca ciężarówki był prawdopodobnie Rosjaninem, w Polsce kierowcami - Polacy	Europa Zachodnia - nie myślał o Polsce	Wołomin pod Warszawą	brak	wrócić do kraju pochodzenia; nie będzie próbować jeszcze raz	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wyksz. i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przetrzutową	Trasa podróży
19.	Chiny	35	M	żona i dziecko w Chinach; znajomi w Europie	cieśla; 9 lat nauki, wyksz. średnie niepełne	1998	ekonomiczna	został mu wyrobiony paszport i wiza rosyjska; płatne po dotarciu do celu podróży przez respondenta albo rodzinę w kraju	agent w Chinach, z którym skontaktowali przyjaciele	Chiny-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w Moskwie dwa tygodnie w hotelu; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w grupie kilkunastu migrantów; 10 dni w Mińsku; Mińsk-Polska samochodem ciężarowym (kilka godzin), z przesiadką do samochodów osobowych (konwój co najmniej 8 samochodów)
20.	Chiny	brak danych	M	rodzice w Chinach, rodzina dobrze sytuowana - najbogatsza warstwa społeczna w Chinach	9 lat nauki – wyksz. średnie niepełne	1998	poszukiwanie wolności, nie narzeka na swoją sytuację ekonomiczną, ale że ciągle interesuje się nim policja (łapówki)	około 20000 USD za podróż z Chin do Wlk. Brytanii; płatne przez rodzinę w kraju albo przez respondenta po dotarciu do celu podróży; nie dojechał, nie będzie musiał płacić	agent w Chinach („w każdym mieście są tacy, którzy się tym zajmują. To sposób na zarobienie pieniędzy”)	Pekin-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w hotelu dla Chińczyków kilka tygodni w grupie kilkunastu migrantów, mieli paszporty, mogli wychodzić; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w grupie 30-40 migrantów (dobre warunki, wentylacja); postój w „hotelu” prowadzonym przez Wietnamczyka; Mińsk-Litwa samochodem ciężarowym; przed granicą z Polską przesiadka do samochodów osobowych; przekroczenie granicy w konwoju, część samochodów złapana pod Warszawą, innym się udało
21.	Chiny	brak danych	M	żona w Chinach, rodzina dobrze sytuowana - najbogatsza warstwa społeczna w Chinach	9 lat nauki – wyksz. średnie niepełne	1998	poszukiwanie wolności, nie narzeka na swoją sytuację ekonomiczną, ale że ciągle interesuje się nim policja (łapówki)	20000 USD za podróż z Chin do Wlk. Brytanii; płatne przez rodzinę w kraju albo przez respondenta po dotarciu do celu podróży	agent w Chinach	Pekin-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w hotelu dla Chińczyków kilka tygodni w grupie kilkunastu migrantów, mieli paszporty, mogli wychodzić; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w grupie 30-40 migrantów (dobre warunki, wentylacja); postój w „hotelu” prowadzonym przez Wietnamczyka; Mińsk-Litwa samochodem ciężarowym; przed granicą z Polską przesiadka do samochodów osobowych; przekroczenie granicy w konwoju, część samochodów złapana pod Warszawą, innym się udało
22.	Chiny	brak danych	M	dziecko w Chinach, żona od roku nielegalnie pracuje we Włoszech, rodzina dobrze sytuowana - najbogatsza warstwa społeczna w Chinach	właściciel sklepu; 9 lat nauki, wyksz. średnie niepełne	1998	ktoś kto odnosi sukces jest podejrzany, należał do najbogatszej warstwy społecznej	około 13000 USD za podróż z Chin do Włoch; płatne przez rodzinę w kraju albo przez respondenta po dotarciu do celu podróży	agent w Chinach	Pekin-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w hotelu dla Chińczyków kilka tygodni w grupie kilkunastu migrantów, mieli paszporty, mogli wychodzić; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w grupie 30-40 migrantów (dobre warunki, wentylacja); postój w „hotelu” prowadzonym przez Wietnamczyka; Mińsk-Litwa samochodem ciężarowym; przed granicą z Polską przesiadka do samochodów osobowych; przekroczenie granicy w konwoju, część samochodów złapana pod Warszawą, innym się udało
23.	Chiny	20	M	rodzice i rodzeństwo w Chinach	listonosz; 9 lat nauki, wyksz. średnie niepełne	1998 w Polsce od 1,5 miesiąca	rozejrzeć się po świecie, pozwiedzać; pod wpływem wizerunku kształtowanego przez media	kilkanaście tysięcy USD za podróż z Chin do Europy Zachodniej (cena zależy od tego do jakiego kraju się dotrze); płatne przez rodzinę w kraju albo przez respondenta po dotarciu do celu podróży	podróż zorganizowana od samego początku - razem z załatwieniem formalności wyjazdowych	Pekin-Mongolia pociągiem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów około 40 dni w Mongolii; Mongolia-Moskwa pociągiem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Moskwa-Mińsk samochodem ciężarowym w dużej grupie migrantów; 10-dniowy postój w hotelu prowadzonym przez jakiegoś cudzoziemca; Mińsk-Litwa samochodem ciężarowym; przed granicą litewsko-polską 25-dniowy postój, Litwa-Polska w konwoju 8 samochodów osobowych granicę polsko-litewską, dwa samochody zostały zatrzymane

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
19.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy	od Moskwy kierowca ciężarówki był prawdopodobnie Rosjaninem, w Polsce kierowcami - Polacy	Europa Zachodnia - nie myśleli o Polsce	Wołomin pod Warszawą	brak	wrócić do kraju pochodzenia; nie będzie próbować jeszcze raz	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	Wszyscy respondenci z Chin zostali zatrzymani jadąc w konwoju samochodów osobowych po przekroczeniu granicy litewsko-polskiej; według jednego z respondentów taki sposób organizacji przejazdu ma umożliwić przejazd jak największej liczbie samochodów, w tym przypadku z 8 samochodów 2 zostały zatrzymane
20.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy	warunki podróży do wytrzymania, wentylacja w ciężarówce	Wielka Brytania - ma tam znajomych	Wołomin, pod Warszawą	brak	nie wracać do kraju pochodzenia; będzie próbował jeszcze raz	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	
21.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy	warunki podróży do wytrzymania, wentylacja w ciężarówce	Wielka Brytania - ma tam znajomych	Wołomin, pod Warszawą	brak	nie wracać do kraju pochodzenia, będzie próbował jeszcze raz	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	
22.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy	warunki podróży do wytrzymania, wentylacja w ciężarówce	do żony do Włoch	Wołomin, pod Warszawą	brak	nie wracać do kraju pochodzenia, będzie próbował jeszcze raz	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	
23.	pociąg, samochód ciężarowy, samochód osobowy	brak danych	Europa (może Czechy)	Wołomin, pod Warszawą	brak - zostały odebrane razem z bagażem w Moskwie	jeśli zostanie deportowany to spróbuje jeszcze raz, wystąpił o przyznanie statusu uchodźcy	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przetrutową	Trasa podróży
24.	Chiny	24	M	rodzice i rodzeństwo w Chinach	biznesman, 9 lat nauki, wykształcenie średnie niepełne	lipiec 1998	poznanie świata rozwijać kontakty handlowe, dotrzeć do innych krajów	około 5000 USD za podróż z Moskwy do Europy Zachodniej; płacił sam	partnerzy handlowi w Moskwie namówili i skontaktowali z pośrednikiem	Pekin-Władywostok samolotem legalnie, na własną rękę; Władywostok-Moskwa pociągiem legalnie, na własną rękę, w interesach; Mińsk-Litwa-Polska
25.	Gwinea	23	M	rodzice w Gwinei; brat mieszka i pracuje w USA	student matematyki, wykształcenie wyższe niepełne	lato 1997	polityczna - prześladowania (udokumentowane)	2500 USD za podróż z Moskwy do Polski płatne przez rodzinę w kraju i za granicą (brat mieszkający w USD przesłał do Moskwy brakujące do ceny za przelot 1000 USD); za przelot do Moskwy zapłacił ojciec respondenta	przypadkowy kontakt po przylocie do Moskwy na lotnisku (ktoś mu powiedział, że ma iść do Centrum i poszukać człowieka, który tam stoi)	Gwinea-Moskwa samolotem legalnie, na własną rękę (pieniądze na bilet od ojca); Moskwa-granica z Polską samochodem osobowym, z 3 innymi migrantami; granica przekraczana pieszo w miejscu wskazanym przez organizatorów, którzy przejeżdżali przez przejście graniczne samochodem; po przekroczeniu granicy tym samym samochodem do Warszawy (na dworzec kolejowy Warszawa-Centralna; podróż z Moskwy do Polski trwała 10 dni)
26.	Indie	21	M	matka i brat w Indiach	bezrobotny, wykształcenie średnie	1998	polityczna	560 USD za podróż z Indii do Moskwy + 200 USD za podróż z Moskwy do Polski	przyjaciel w Indiach, który załatwił dokumenty na podróż do Moskwy; w Moskwie przypadkowo spotkany na lotnisku Hindus	Delhi-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; pod Moskwą w zamknięciu (z 8 innymi Azjatami) 3 miesiące; Moskwa-Polska samochodem ciężarowym w kontenerze, z przesiadką do samochodu osobowego; prawdopodobnie zostawiony w lesie w okolicach Warszawy, skąd taksówką do Warszawy za pieniądze napotkanego Pakistańczyka, który skierował go do miejsca gdzie można się starać o status uchodźcy
27.	Indie	25	M	matka i młodszy brat w Indiach	bezrobotny, 9 lat nauki, wykształcenie niepełne średnie	1998	polityczna	600 USD za podróż z Moskwy do Polski zapłaciła rodzina w kraju; (730 USD za bilet lotniczy do Moskwy i wizę rosyjską)	ogłoszenie w prasie – kontakt z człowiekiem, który poradził mu co ma załatwić, żeby wyjechać, ale respondent załatwił wszystko sam; w Moskwie spotkany na lotnisku Pakistańczyk skontaktował z rosyjskim pośrednikiem	Delhi-Moskwa samolotem legalnie, na własną rękę; pod Moskwą 3 miesiące w zamknięciu; Moskwa-Warszawa samochodem ciężarowym w kontenerze, autobusem i taksówką – dokładnie nie wiadomo; w Warszawie napotkany Hindus skierował go do miejsca gdzie można się starać o status uchodźcy
28.	Indie	21	M	rodzice i siostra w Indiach	student collegu wykształcenie wyższe nieskończone	1998	polityczna	850 USD za podróż z Indii do Moskwy + 400 USD za podróż z Moskwy do Polski; zapłaciła rodzina w kraju	w Indiach miejscowy agent; w Moskwie prawdopodobnie napotkany Hindus, który skontaktował go z rosyjskim pośrednikiem	Delhi-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; 2-2,5 miesiąca w zamkniętym pomieszczeniu z 2-3 Kenijczykami: Moskwa-Mińsk pociągiem, sam (został odebrany na dworcu); 1,5 miesiąca w zamkniętym pomieszczeniu w grupie 14-15 innych Azjatów; Mińsk-Polska samochodem ciężarowym (w grupie 10 migrantów), pieszo (prawdopodobnie przy przekraczaniu granicy); prawdopodobnie zostawiony w lesie w okolicach Warszawy, skąd taksówką do Warszawy za pieniądze napotkanego Pakistańczyka (prawdopodobnie starający się lub posiadający status uchodźcy w Polsce) – opis podróży niejasny

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
24.	samolot, pociąg, samochód ciężarowy, samochód osobowy	brak danych	nie miał zamiaru emigrować, dopiero w Moskwie podjęcie decyzji o wyjeździe do jakiegoś kraju w Europie Zachodniej	Wołomin, pod Warszawą	brak - zostały odebrane razem z bagażem w Moskwie	jeśli zostanie deportowany to spróbuje jeszcze raz, wystąpił o przyznanie statusu uchodźcy	Areszt deportacyjny Policji w Warszawie	20.10.98	chiński	
25.	samolot, samochód osobowy, pieszo	przewodnicy nie zmieniali się, nie rozmawiali, instruowali jak się zachowywać; trudne warunki, mało jedzenia	kraj, gdzie jest spokojnie	Warszawa – zgłosił się sam, poinformowany przez pośredników, z którymi jechał	brak – odebrane w Moskwie	zostać w Polsce i studiować	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	francuski	
26.	samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy, taksówka	przewodnicy zmieniali się 2-3 razy, Hindus i kilku rosyjskojęzycznych; bardzo trudne warunki podróży, respondent był tak wyczerpany (niedostatek jedzenia, zamknięcie w ciasnym, zimnym pokoju), że chciał, żeby złapała ich policja	Niemcy	Warszawa – zgłosił się sam, chcąc starać się o status uchodźcy	brak – odebrane razem z bagażem w Moskwie	status uchodźcy w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	hindi	
27.	samolot, samochód ciężarowy, autobus, taksówka	Pakistańczycy, Rosjanie, Hindusi – co najmniej 4 osoby; trudne warunki podróży, brakowało jedzenia	brak danych	Warszawa – zgłosił się sam, chcąc starać się o status uchodźcy skierowany przez napotkanego przypadkowo Hindusa	brak – odebrane razem z bagażem w Moskwie	pojechać dalej, do Europy Zachodniej	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	hindi	
28.	samolot, pociąg, samochód ciężarowy, pieszo, taksówka	Hindus w Moskwie, potem Rosjanin, w trakcie drogi nie wiadomo, w Warszawie Pakistańczycy; trudne warunki podróży, niedobre jedzenie, komunikacja z przerzucającymi na migi	brak danych	Warszawa – zgłosił się sam, chcąc starać się o status uchodźcy	brak - odebrane razem z bagażem w Moskwie	status uchodźcy w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	hindi	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
29.	Indie	18	M	rodzice, bracia i siostry w Indiach, wuj mieszkający od 5-7 lat w Niemczech	uczeń, wykształcenie średnie niepełne	1996	polityczna	4850 USD za podróż z Indii do Niemiec + 650 USD w Polsce za przedostanie się do Niemiec (po zatrzymaniu przez polskie władze, w trakcie pobytu w ośrodku dla uchodźców)	przez agenta w miejscu zamieszkania, który był znany wielu ludziom; został namówiony przez wuj mieszkającego Niemczech	Delhi-Kijów – samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Kijów-Mińsk pociągiem, po 3 dniach oczekiwania w Moskwie; 2 miesiące w zamknięciu; Mińsk-granica litewsko-polska samochodem ciężarowym; przez granicę pieszo; od granicy autobusem; podczas oczekiwania w zamkniętym pomieszczeniu został zatrzymany przez policję, złożenie wniosku o status uchodźcy, w trakcie pobytu w ośrodku dla uchodźców próba przekroczenia granicy polsko-niemieckiej
30.	Indie	30-34	M	żona, 2 córki w Indiach	mechanik, wykształcenie zasadnicze zawodowe	1998	ekonomiczna	nie wiadomo ile za podróż z Indii do Polski + 200 USD w Warszawie za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl; oszczędności i pożyczone od znajomych w kraju	agent w Indiach („przychodził ciągle i dałem się wciągnąć. Inni ludzie też do niego przychodzili, widząc ich przyłączyłem się i ja”); w Warszawie pośrednik (Azjata) na dworcu kolejowym	Indie-Warszawa nie wiadomo (wersja respondenta o legalnym przylocie samolotem do Warszawy i o kradzieży dokumentów i bagażu w nie wydaje się prawdopodobna); w Warszawie nocleg u spotkanej na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna staruszki za 10 zł na dobę (około 25 dni); Warszawa-Szczecin zakrytym samochodem ciężarowym z napotkanym na dworcu kolejowym Warszawa Centralna Azjata
31.	Irak	40-44	M	żona i 3 dzieci w Jordanii, rodzina w Niemczech, Szwecji i Australii	właściciel restauracji, prawdopodobnie wykształcenie średnie	lipiec 1998	polityczna	5000 USD za podróż z Iraku do Niemiec + dodatkowo 300 USD w Polsce; sprzedaż restauracji, samochodu	znajomy skontaktował respondenta z Kurdem, który się tym zajmował	Irak-Turcja-Polska w 7-8 osobowej grupie migrantów z Iraku, całą drogę na zmianę zamkniętymi samochodami i pieszo (prawdopodobnie przy przekraczaniu granic państwowych), co jakiś czas kilku-kilkunastodniowe postoje w zamkniętych pomieszczeniach, nie wiadomo przez jakie kraje jechał, dopiero po zatrzymaniu dowiedział się, że jest w Warszawie; samochodem ciężarowym z Warszawy przez 12 godzin pod granicę zachodnią, po dwóch dniach pobytu w niezamieszkanym domu w lesie zamiast pośrednika, który miał przynieść jedzenie, zjawiała się policja
32.	Irak	26-30	M	rodzina w Iraku	brak danych	1998	polityczna	5000 USD za podróż z Iraku do Europy Zachodniej	Arab w Bagdadzie skontaktował z agentem kurdyjskim	Irak-Turcja-Ukraina; na Ukrainie 3-4 dniowy postój; Ukraina-Białoruś-Polska zakrytym samochodem osobowym, z przesiadkami i kilkugodzinnymi postojami; w Polsce pociągiem do Szczecina; granica polsko-niemiecka przekraczana na rzece (w grupie innych migrantów), już po drugiej stronie zatrzymani przez niemiecką straż graniczną i przekazani stronie polskiej
33.	Irak	26-30	M	żona, dzieci w Iraku	brak danych	1998	polityczna	5000 USD za podróż z Iraku do Europy Zachodniej	Arab w Bagdadzie skontaktował z agentem kurdyjskim	Irak-Turcja-Ukraina; na Ukrainie 3-4 dniowy postój; Ukraina-Białoruś-Polska zakrytym samochodem osobowym, z przesiadkami i kilkugodzinnymi postojami; w Polsce pociągiem do Szczecina; granica polsko-niemiecka przekraczana na rzece (w grupie innych migrantów), już po drugiej stronie zatrzymani przez niemiecką straż graniczną i przekazani stronie polskiej

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
29.	samolot, samochód ciężarowy, pociąg, autobus, pieszo	na Ukrainie Pakistańczyk, który znał agenta z Indii, w Warszawie Hindus; trudne warunki podczas podróży z Ukrainy do Polski	Niemcy, do wuja	zatrzymany powtórnie przez niemiecką straż graniczną i przekazany na podstawie umowy o readmisji; za pierwszym razem w Polsce w mieszkaniu, w którym się ukrywał	brak	prawdopodobnie będzie próbował jeszcze raz przedostać się do Niemiec	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	hindi	
30.	prawdopodobnie samolot, samochód ciężarowy	w Warszawie Azjata, który na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna proponował, że zawiezie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	kraj, w którym można zarobić na posag dla córek i wrócić	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistan, Afganistan, Indie) za brak dokumentów i środków do życia	brak, miał paszport i wizę, które zostały mu ukradzione po przyjeździe do Polski, najprawdopodobniej przez Polaka	wrócić do Indii, nie będzie próbować jeszcze raz; nigdy nie chciał zostać na stałe, tylko zebrać pieniądze i wrócić	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	hindi	zatrzymany razem z 1, 2, 47-49 po skorzystaniu z propozycji Azjaty, który miał ich zawieść do miejsca, gdzie można uzyskać azyl
31.	samochód osobowy, samochód ciężarowy, pieszo	do Turcji Kurdowie; w trakcie dalszej podróży nie wiadomo, dobrze traktowali migrantów (wg respondenta dlatego, że zapłacił pieniądze); trudne warunki podróży, podczas postojów nie można było wychodzić z pokoju, wyglądać przez okno, głośno rozmawiać, jedzenie raz dziennie	Niemcy - powiedziano mu, że jest to kraj, w którym może się starać o azyl polityczny	w niezamieszkanym domu w lesie, najprawdopodobniej pod zachodnią granicą Polski	brak od początku podróży	jeszcze nie wie, ale gdyby dostał status uchodźcy i gdyby udało mu się sprowadzić żonę i dzieci to może zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	31. i 34. podróżowali razem - wujek i siostrzenica
32.	pieszo, samochód osobowy, samochód ciężarowy, pociąg	Arabowie, Kurdowie	kraj w Europie Zachodniej, gdzie można uzyskać azyl polityczny	najprawdopodobniej po przekroczeniu granicy polsko-niemieckiej	brak od początku podróży	zostać w Polsce, znaleźć pracę i wysłać zarobione pieniądze do Iraku	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	32.i 33. prawdopodobnie od Ukrainy jadą razem
33.	pieszo, samochód osobowy, samochód ciężarowy, pociąg	Arabowie, Kurdowie	kraj w Europie Zachodniej, gdzie można uzyskać azyl polityczny	najprawdopodobniej po przekroczeniu granicy polsko-niemieckiej	brak od początku podróży	zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	32.i 33. prawdopodobnie od Ukrainy jadą razem

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
34.	Irak	23	K	5-letnia córka i wuj razem z respondentką w Polsce, rodzice i rodzeństwo w Niemczech (wyjechali w 1990), mąż zaginął podczas wojny 3 lata wcześniej	nie pracowała, prawdopodobnie wykształcenie średnie	lipiec 1998	chęć dołączenia do rodziny w Niemczech	5000 USD za siebie i 2500 USD za dziecko za podróż z Iraku do Niemiec + dodatkowo 600 USD w Polsce; sprzedaż domu i samochodu	kurdyjski agent znany w miejscu zamieszkania, już wcześniej pomagał wyjechać innym na Zachód	Irak-Turecja-Polska w 7-8 osobowej grupie migrantów z Iraku, całą drogę na zmianę zamkniętymi samochodami i na piechotę, co jakiś czas kilku-kilkunastodniowe postoje w zamkniętych pomieszczeniach, nie wiadomo przez jakie kraje jechał, dopiero po zatrzymaniu dowiedział się, że jest w Warszawie; samochodem ciężarowym z Warszawy przez 12 godzin pod granicę zachodnią, po dwóch dniach pobytu w niezamieszkanym domu w lesie zamiast pośrednika, który miał przynieść jedzenie, zjawiała się policja
35.	b. Jugosławia	18	M	rodzice, 2 młodszych braci w Kosowie, siostra w Danii	uczeń, wykształcenie średnie niepełne	1998	wojna domowa	4000 DEM za podróż z Kosowa do Danii + dodatkowo 2000 DEM w Polsce; płatne przez rodzinę w kraju	„biuro turystyczne” w Kosowie, wg respondenta prowadzone przez mafię; powszechnie znana możliwość	Kosowo-Węgry samochodem osobowym legalnie; Węgry-Słowacja-Polska samochodami ciężarowymi (w 20-osobowej grupie migrantów) podwożeni 1-2 km do granic państwa, które przekraczali pieszo, podróż trwała 2-3 tygodnie
36.	b. Jugosławia	23	M	starszy brat razem z respondentem w Polsce, drugi brat w Szwajcarii	mechanik samochodowy, prawdopodobnie wykształcenie zasadnicze zawodowe	1998	wojna domowa	4500 DEM – za podróż z Kosowa do Szwajcarii; (przez Polskę, bo inne granice z krajami UE są lepiej strzeżone)	„biuro turystyczne” w Kosowie, wg respondenta prowadzone przez mafię; powszechnie znana możliwość	Kosowo-Węgry samochodem osobowym legalnie; Węgry-Polska (k/ Szczecina) samochodem ciężarowym (3 dni) bez wychodzenia, w 5-osobowej grupie migrantów; 10 dni w zamknięciu: przez granicę polsko-niemiecką łódką (pontonom); podróż trwała 2-3 tygodnie
37.	b. Jugosławia	32	M	żona i 5-cio letnia córka w Kosowie	rolnik, prawdopodobnie wykształcenie zasadnicze zawodowe	1998	wojna domowa	4500 DEM – za podróż z Kosowa do Szwajcarii; (przez Polskę, bo inne granice z krajami UE są lepiej strzeżone)	„biuro turystyczne” w Kosowie, wg respondenta prowadzone przez mafię; powszechnie znana możliwość	Kosowo-Węgry samochodem osobowym legalnie; Węgry-Polska (k/ Szczecina) samochodem ciężarowym (3 dni) bez wychodzenia, w 5-osobowej grupie migrantów; 10 dni w zamknięciu: przez granicę polsko-niemiecką łódką (pontonom); podróż trwała 2-3 tygodnie
38.	Kamerun	26	M	żona, syn, rodzeństwo, siostra matki w Kamerunie	technik, przed wyjazdem wykonywał dorywczo prace budowlane, elektryczne, wykształcenie średnie skończone	I 1998	polityczna	2400 USD za podróż z Ukrainy do Polski (Koszty podróży i źródło finansowania wynosiła 3000 USD, ale wzięto od niego tyle ile miał), zapłacił już w czasie drogi, ale jeszcze przed przekroczeniem granicy z Polską; płatne przez rodzinę w kraju	przyjaciół w Moskwie wskazał kontakt na Ukrainie	Kamerun-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie kupionej rosyjskiej wizej studenckiej (pieniądze od siostry respondenta); Rosja-Ukraina taksówką, prawdopodobnie legalnie (opuścił Rosję, bo nie czuł się bezpiecznie); Ukraina-Polska samochodem osobowym, samochodem ciężarowym i pieszo
39.	Kamerun	22	M	rodzice, siostry w Kamerunie, rodzina w Kanadzie, Wlk. Brytanii	student, wykształcenie wyższe niepełne	VII 1998	religijno-polityczna	2600–2700 USD za podróż z Kamerunu do bezpiecznego kraju (w tym 1000 USD dla pośrednika); płatne przez rodzinę w kraju	znajomy urzędnik znał kapitana statku	Kamerun-duży port w Polsce statkiem (około 1 miesiąca); do Warszawy pociągiem; po dwóch nocach na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna skierowany przez napotkaną migrantkę z Sudanu do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zamieszkania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
34.	samochód osobowy, samochód ciężarowy, pieszo	do Turcji Kurdowie; w trakcie dalszej podróży nie wiadomo, dobrze traktowali migrantów; trudne warunki podróży, podczas postojów nie można było wychodzić z pokoju, wyglądać przez okno, głośno rozmawiać, jedzenie raz dziennie	Niemcy – do rodziny	w niezamieszkanym domu w lesie, najprawdopodobniej pod zachodnią granicą Polski	brak od początku podróży	zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	11.09.98	angielski	31. i 34. podróżowali razem - wujek i siostrzenica
35.	samochód osobowy, samochód ciężarowy, pieszo przez granice	podczas drogi nie wolno było rozmawiać; jedzenie płatne osobno	Dania	prawdopodobnie w Niemczech po przekroczeniu granicy polsko-niemieckiej	brak danych	wrócić do kraju pochodzenia po skończeniu wojny	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	polski	
36.	samochód osobowy, samochód ciężarowy, łódka	trudne warunki podróży, 3 dni w maskach gazowych podczas podróży samochodem ciężarowym	Szwajcaria	Niemcy	brak danych	zostać w Polsce albo pojechać do brata do Szwajcarii	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	polsko-rosyjski	36 i 37 podróżowali razem
37.	samochód osobowy, samochód ciężarowy, łódka	trudne warunki podróży, 3 dni w maskach gazowych podczas podróży samochodem ciężarowym	Szwajcaria	Niemcy	brak	pojechać do Europy Zachodniej	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	niemiecki	36 i 37 podróżowali razem
38.	samolot, taksówka, samochód ciężarowy, samochód osobowy, pieszo	przewodnicy zmieniali się, Rosjanie i Polacy	kraj, gdzie przestrzegają praw człowieka	Polska, okolice Warszawy, po 10-dniowym pobycie w lesie, w grupie 40 migrantów z Pakistanu i Afganistanu	brak	zostać w Polsce i znaleźć pracę	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	3.09.98	angielski	
39.	statek, pociąg	całą drogę zamknięty w kajucie kapitana	bezpieczny kraj, raczej USA niż Europa	zgłosił się sam, chcąc starać się o status uchodźcy	brak	nie chce zostać w Polsce, ewentualnie wyjazd do USA	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
40.	Liberia	23	M	rodzice w Liberii, brat za granicą	elektryk-mechanik, prawdopodobnie wykształcenie średnie skończone	1990	wojna domowa	za podróż z Kamerunu do Polski, nie wiadomo ile, płatne przez przyjaciela	przyjaciel (liberyjski biznesman w Kamerunie) załatwił wszystko z kapitanem statku	po ucieczce z Liberii był w Gwinei i Nigerii, w rezultacie dotarł do Kamerunu, gdzie prowadził interesy jego przyjaciel z dzieciństwa; Kamerun-Gdańsk statkiem (nie wiedział dokąd płynie); Gdańsk-Warszawa samochodem ciężarowym; skierowany przez przypadkowo napotkanego czarnoskórego migranta do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa
41.	Nepal	20-24	M	brak danych	student, wykształcenie wyższe nieskończone	brak danych	religijno-polityczna	2000 USD za podróż z Nepalu do Niemiec + dodatkowo 500-1000 USD w Polsce	agent w Nepalu	Nepal-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Moskwa-Warszawa samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; (wersja podana przez respondenta nie wydaje się prawdopodobna) na lotnisku został odebrany przez Polaka i umieszczony na miesiąc w zamkniętym pomieszczeniu; stamtąd przewieziony samochodem na dworzec kolejowy Warszawa Centralna, gdzie pojawił się kolejny pośrednik; do granicy polsko-niemieckiej samochodem (minibusem), którą przekroczył pieszo w 7-osobowej grupie migrantów
42.	<u>Nep</u> <u>al</u>	brak danych	M	brat w Anglii	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	przez agenta Pakistańczyka w Nepalu, do Polski miał przyjechać w celu wyrobienia wizy niemieckiej	Nepal-Rosja samolotem legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w Moskwie mieszkał przez rok – w oczekiwaniu na wyrobienie wizy przez pakistańskich pośredników do jakiegoś kraju Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie można by było uzyskać wizę do Niemiec (w międzyczasie wiza rosyjska straciła ważność); Moskwa – granica polsko-litewska samochodem osobowym, przez granicę pieszo, kolejnym samochodem do domu w lesie, gdzie spędził z innymi (ich liczba się zmieniała) migrantami miesiąc, stamtąd przewiezieni samochodem na dworzec kolejowy Warszawa Centralna i zabrani w kolejne miejsce na wsi na tydzień, skąd samochodem osobowym w konwoju 2-3 samochodów przewiezieni do granicy polsko-niemieckiej, którą przekroczyli pieszo
43.	Nigeria	24	K	rodzice, 7 braci w Nigerii	studentka medycyny, wykształcenie wyższe nieskończone	1998	polityczna	nie wiadomo	wsadzona na statek przez kolegów po wiecu politycznym w czasie którego zamordowano jej siostrę, twierdzi, że niewiele pamięta	Nigeria-Gdańsk statkiem; Gdańsk-Warszawa pociągiem

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
40.	statek, samochód ciężarowy	jego obecność na statku była skonsultowana z kapitanem statku, respondent niewiele pamięta bo był chory	bezpieczny kraj	sam się zgłosił, chcąc się starać o status uchodźcy	brak danych	zostać w Polsce, po skończeniu wojny wrócić do kraju pochodzenia	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	22.07.98	angielski	
41.	samolot, samochody osobowe, pieszo	Rosjanie i Polacy	Niemcy – przekonanie, że tam można uzyskać azyl	Niemcy, w Polsce znalazł się na podstawie umowy o readmisji	brak danych	otrzymać azyl w Niemczech, jeśli zostanie deportowany z Polski to spróbuje wyjechać ponownie	Areszt deportacyjny straży granicznej w Szczecinie	14.05.98	hindi	
42.	samolot, samochody osobowe, pieszo	Pakistańczycy w Nepalu i Moskwie, od Moskwy Rosjanie i Polacy	Niemcy	Niemcy, w Polsce znalazł się na podstawie umowy o readmisji	brak, paszport zabrany w Moskwie przez pośrednika Pakistańczyka, który miał mu wyrobić wizę do kraju, w którym można wyrobić wizę niemiecką	zostać w Polsce	Areszt deportacyjny straży granicznej w Szczecinie	14.05.98	hindi	wg respondenta podróżował razem z 41 - opis przebiegu podróży podany przez 41 prawdopodobnie nie jest zgodny z prawdą
43.	statek, pociąg	człowiek na statku przynosił jedzenie 3 razy dziennie, nie udzielał żadnych informacji, przez całą drogę spała, twierdzi, że dodawano jej coś do jedzenia, w Gdańsku dostała 50 USD i miała sobie radzić sama	nie miała świadomości dokąd jedzie	zgłosiła się sama, za namową poznanej Polki do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa	legitymacja studencka	wrócić w przyszłości do kraju pochodzenia	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	angielski	zna osoby, które wyjechały z Nigerii płacąc przewoźnikom około 10 000 USD

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
44.	Pakistan	30-34	M	2 braci, siostra i matka w Pakistanie, bardzo dobra sytuacja materialna w kraju pochodzenia (około 700 USD miesięcznego dochodu)	pracował w budownictwie, prawdopodobnie wykształcenie wyższe	1998	polityczna – był we władzach partii opozycyjnej – policja nie dawała jego rodzinie spokoju	3000 USD za podróż z Moskwy do Niemiec; płacił sam; (za dokumenty i wizę rosyjską zapłacił sam 730 USD)	w Moskwie kontakt z Pakistańczykiem	Pakistan-Moskwa samolotem legalnie, na własną rękę, (musiał wyjeżdżać w pośpiechu a tylko wizę rosyjską mógł szybko załatwić, gdyby wiedział że nie będzie się czuł bezpiecznie w Moskwie to by pojechał do innego kraju); w Moskwie mieszkał przez 1,5 miesiąca u napotkanego Pakistańczyka (za 100 USD), który skontaktował z pośrednikiem z Pakistanu; Moskwa-Mińsk-Polska przez 4 dni zamkniętym minibusem; w Polsce w trakcie 3-dniowego oczekiwania w lesie na dalszy transport został zatrzymany przez policję (przyszła razem z jednym z pośredników)
45.	Pakistan	20-24	M	rodzice, młodsze rodzeństwo w Pakistanie	student collegu, wykształcenie wyższe nieskończone	1997	polityczna – działalność polityczna na studiach	2500 USD za podróż z Moskwy do Polski, płatne przez rodzinę w kraju (ojciec przysłał pieniądze do Moskwy); 200 USD za przejazd bez biletu i wizy pociągami z Kirgistanu do Moskwy (dał konduktorowi w pociągu)	przyjaciele ojca załatwili wszystko, bogata rodzina biznesmenów, mieli kontakty w różnych krajach	Pakistan-Kirgistan samolotem, legalnie na zaproszenie przyjaciół ojca-biznesmanów; w Kirgistanie 1,5 miesiąca; Kirgistan-Moskwa pociągami w ukryciu (3 dni); odebrany na dworcu kolejowym przez pośrednika z Pakistanu; dwa dni w Moskwie; Moskwa-Mińsk zamkniętym minibusem (wypuszczani tylko nocą), w Mińsku dosiadło się 13 mężczyzn z Bangladeszu, podróż z Moskwy do Polski zajęła 4 dni - w Polsce przez 3 dni czekali w lesie na dalszy transport do Niemiec, wtedy złapała ich policja (przyszła razem z jednym z pośredników)
46.	Pakistan	20-24	M	rodzice i 3 braci, brat w Moskwie, wujek w Iranie - też wyemigrowali z powodów politycznych	właściciel sklepu	1998	polityczna	2000 USD za podróż z Pakistanu do Moskwy (dodatkowo wujek nie wiadomo ile dał Afgańczykowi przed rozpoczęciem podróży); 2500 USD za podróż z Moskwy do Polski (płatne przez brata)	przyjaciel Afgańczyk, z którym skontaktował go wujek, razem z respondentem dojechał do Moskwy organizując wszystko po drodze, w Moskwie Pakistańczyk z którym skontaktował respondenta zamieszkały w Moskwie brat	Pakistan-Iran pociągami nielegalnie w ukryciu, z przesiadkami razem z przyjacielem Afgańczykiem, który się wszystkim zajmował (prawdopodobnie płacił konduktorom w pociągu); Iran-Moskwa pociągami nielegalnie w ukryciu; w Moskwie spotkanie z bratem (wyemigrował z domu 6-7 miesięcy wcześniej), u którego mieszkał przez 2 miesiące; Moskwa-Mińsk zamkniętym minibusem z 3 innymi migrantami; Mińsk-Polska samochodem ciężarowym w grupie 75 migrantów, z 1-2 dniowymi postojami w lesie (prawdopodobnie w oczekiwaniu na dalszy transport), zatrzymany w lesie pod Warszawą
47.	Pakistan	40	M	brak danych	brak danych	dawno	polityczna	200 USD w Polsce za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	w podróży do Polski nie korzystał z usług organizacji przerzutowej, w Polsce napotkany na dworcu kolejowym Azjata, który sam proponował dowieszenie do miejsca, gdzie można uzyskać azyl	Pakistan-Warszawa samolotem legalnie, na własną rękę; przyjechał już dawno, starał się już o uzyskanie statusu uchodźcy w Polsce, ale nie został mu przyznany, mieszkał w wynajętym pokoju u staruszki, za 10 PLN za dobę; potem zabrakło mu pieniędzy i spał na dworcu kolejowym Warszawa-Centralna, gdzie spotkał mężczyznę, który miał go zawieźć w miejsce, gdzie można uzyskać azyl, Warszawa-Szczecin samochodem osobowym

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerzucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
44.	samolot, minibus	wypuszczani tylko nocą, od Moskwy 2-3 białych, dawali jedzenie	bezpieczne miejsce, gdzie mógłby przeczekać kilka miesięcy	w lesie w oczekiwaniu na podróż do Niemiec	brak - odebrane w Moskwie	chce zostać w Polsce, nie chce nic za darmo, jego rodzina może przysłać 1000 USD na jego utrzymanie, chce się czuć bezpiecznie	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	punjabi, urdu	44 i 45 przyjechali razem z Moskwy
45.	samolot, pociąg, minibus	w trakcie podróży z Moskwy do Mińska wypuszczani tylko nocą	Polska	w lesie w oczekiwaniu na podróż do Niemiec	brak	chce zostać w Polsce	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	punjabi, urdu	
46.	pociąg, minibus, samochód ciężarowy	Pakistańczyk w Moskwie, biali podczas dalszej podróży (2-3 osoby), krzyczeli, ale nie odważyliby się uderzyć - („zabiliśmy ich gdyby spróbowali”), dawali jedzenie	Polska - znajomy brata z Moskwy, który mieszkał w Polsce od jakiegoś czasu sugerował, że w Polsce jest bezpiecznie i można się starać o azyl polityczny	w lesie pod Warszawą	brak, nie wyrabiał sobie jeszcze w ogóle paszportu	chce zostać w Polsce	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	punjabi, urdu	
47.	samolot, samochód osobowy	mężczyzna na dworcu kolejowym w Warszawie proponujący swoje usługi, najprawdopodobniej Azjata, posługiwał się językiem respondenta	Polska	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistańczycy, Afgańczycy, Hindusi) za brak dokumentów i pieniędzy	brak –zostały ukradzione w Polsce	chce zostać w Europie	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	urdu	zatrzymany razem z 1, 2, 30, 48-49 po skorzystaniu z propozycji Azjata, który miał ich zawieść do miejsca, gdzie można uzyskać azyl

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
48.	Pakistan	20-24	M	brak danych	brak danych	1998	niejasne – jego życie było zagrożone, przed wyjazdem był ukrywany przez rodzinę	za podróż z Pakistanu do Polski płacone przez rodzinę w kraju; 200 USD w Polsce za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	krewny podsunął mu myśl o wyjeździe do Polski – dostanie tam pracę i azyl – i pomógł wszystko załatwić; w Polsce napotkany na dworcu kolejowym Azjata, który sam proponował dowieszenie do miejsca, gdzie można uzyskać azyl	Pakistan-Warszawa samolotem (wersja respondenta nie wydaje się prawdopodobna), prawdopodobnie, Warszawa-Szczecin samochodem osobowym z napotkanym na dworcu kolejowym Warszawa Centralna Azjata
49.	Pakistan	20-24	M	brak danych	brak danych	1998	nie polityczna, miał wrogów, którzy grozili, że go zabiją	200 USD w Polsce za dowieszenie do miejsca gdzie można uzyskać azyl	w Pakistanie przyjaciel; w Polsce napotkany na dworcu kolejowym mężczyzna, nie Polak, mówił w urdu	Pakistan-Warszawa samolotem (wersja respondenta nie wydaje się prawdopodobna) Warszawa-Szczecin samochodem osobowym z napotkanym na dworcu kolejowym Warszawa Centralna mężczyzną
50.	Pakistan	30-34	M	brak danych	właściciel sklepu	1998	niejasne - jego życie było zagrożone	zapłacił pieniądze agentowi w Pakistanie za dowieszenie do kraju, w którym sam ma się już starać o azyl, ale nie wiadomo ile	wiedział, że jest taki mężczyzna, który za pieniądze załatwia paszport i zabiera do Europy	Pakistan-Warszawa samolotem na podstawie załatwionych dokumentów (wersja respondenta nie wydaje się prawdopodobna), nie wiadomo jak się dostał do Szczecina, najprawdopodobniej samochodem osobowym
51.	Rumunia	43	M	rodzice w Rydze (Łotwa)	marynarz, prawdopodobnie wykształcenie zasadnicze zawodowe	do Rosji w 1992	niejasne	nie dotyczy	sam wszystko organizował	Rumunia-Rosja (Krasnojarsk) w 1992 z przyjacielem do pracy; po śmierci przyjaciela do rodziców do Rygi, matka dała mu pieniądze na podróż do Europy Zachodniej, gdzie może będzie mu lepiej; Ryga-Szczecin statkiem, zamknięty w luku bagażowym (twierdzi, że dostał się na statek bez niczyjej pomocy - "pasażer na gapę"); Szczecin-Warszawa autokarem z grupą Hare Krishna
52.	Rumunia	45	M	żona, 2 dzieci w Rumunii	wykształcenie wyższe ekonomiczne	1996	działalność polityczna	nie dotyczy	nie dotyczy	Rumunia-Warszawa autobusem legalnie, na własną rękę; w Warszawie po dwóch nocach spędzonych na Dworcu Centralnym policja skierowała go do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa
53.	Somalia	31	M	matka, siostra, żona i 2 dzieci w obozie dla uchodźców w Somalii, brat w Kanadzie (pracując przez kilka lat w Arabii Saudyjskiej nabył obywatelstwo tego kraju i w 1984 wyemigrował), drugi brat w USA	pomagał ojcu w sklepie z częściami samochodowym, ukończył 12 lat nauki, wykształcenie średnie skończone	1991, w Polsce od I 1998	wojna domowa	150 USD za dokumenty umożliwiające wyjazd do Rosji; 1250 USD za podróż z Rosji; pożyczone od przyjaciół Somalijszczyków z Norwegii i Ameryki	w Etiopii - Somalijszczyk z obozu dla uchodźców wskazał Etiopczyka, który miał kontakty z ambasadą rosyjską i pomógł załatwić dokumenty; w Rosji - korzystanie z usług organizacji przerzutowej, brak bliższych danych	1991-1993 mieszkał w obozie dla uchodźców w Etiopii; Etiopia-Rosja najprawdopodobniej samolotem, na podstawie załatwionych dokumentów, mieszkał tam w latach 1993-1997 u przyjaciela z tego samego plemienia, pomagała mu też jakaś francuska organizacja; Rosja-Polska samochodami ciężarowymi, samochodami osobowymi z powymowanymi siedzeniami (cała 50-60 osobowa grupa migrantów z Bangladeszu, Sri Lanki, Somalii, Pakistanu - stłoczona w 4-5 samochodach) przez Białoruś, Wilno, granica polsko-litewska pieszo

Lp.	Środek transportu	Informacje o przezucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
48.	samolot, samochód osobowy	mężczyzna na dworcu kolejowym w Warszawie proponujący swoje usługi, najprawdopodobniej Azjata, posługiwał się językiem respondenta	Polska	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistan, Afganistan, Indie) za brak dokumentów i pieniędzy	brak	brak danych	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	hindi	zatrzymani razem z 1, 2, 30, 47 po skorzystaniu z propozycji Azjaty, który miał ich zawieźć do miejsca, gdzie można uzyskać azyl
49.	samolot, samochód osobowy	mężczyzna na dworcu kolejowym w Warszawie proponujący swoje usługi, najprawdopodobniej Azjata, posługiwał się językiem respondenta	Polska	Szczecin – w grupie 11 migrantów (Pakistan, Afganistan, Indie) za brak dokumentów i pieniędzy	brak	brak danych	w trakcie 48-godzinnej procedury po zatrzymaniu w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	urdu	
50.	samolot, prawdopodobnie samochód osobowy do Szczecina	agent w Pakistanie namawiając respondenta na skorzystanie z jego usług, zaaranżował rozmowę telefoniczną z ludźmi, którzy już wyjechali ("wszystko jest w porządku, jest wolność, nie ma żadnych problemów")	kraj europejski, w którym można uzyskać azyl	brak danych	brak danych	wystąpił o przyznanie statusu uchodźcy	od miesiąca w areszcie deportacyjnym straży granicznej w Szczecinie	07.07.98	urdu	
51.	statek	nie dotyczy	Polska	Warszawa	brak, miał rosyjski paszport, który wyrzucił	zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	
52.	rejsowy autobus	nie dotyczy	Polska	sam się zgłosił, chcąc się starać o status uchodźcy	paszport	zostać w Polsce i znaleźć pracę, oczekuje na decyzje o przyznanie statusu uchodźcy, jest po pierwszej negatywnej	Noclegownia PKPS przy ul. Burakowskiej	23.10.98	polski	
53.	najprawdopodobniej samolot, samochód ciężarowy, samochód osobowy, pieszo	w podróży z Rosji - Polacy i Litwini, porozumiewali się między sobą przez mikrofalówki, informując się nawzajem o niebezpieczeństwie, o tym co się dzieje	kraj europejski w którym coś się robi dla uchodźców, bardziej niż w Rosji (w Rosji nie czuł się bezpiecznie, był napadany na ulicach w celach rabunkowych zarówno przez bandytów, jak i policję rosyjską)	brak danych	brak danych	dostać status uchodźcy i sprowadzić żonę i dzieci, mógłby pracować w pewnej polsko-rosyjskiej restauracji albo zająć się handlem	Noclegownia PKPS przy ul. Burakowskiej, po uzyskaniu pierwszej negatywnej decyzji w sprawie przyznania statusu uchodźcy	23.10.98	angielski	

	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
54.	Somalia	18	M	rodzice, siostra, 2 braci w Somalii, wujowie w Londynie i Holandii	wykształcenie średnie skończone; przed wyjazdem chciał rozpocząć studia	brak danych, w Polsce od początku IX 1998	wojna domowa	400–500 USD, za podróż z Izmiru do Polski	w Izmirze agent, którego znalazł pytając w porcie o ludzi pełniących takie usługi	Somalia-Izmir (Turcja) statkiem, na własną rękę, nielegalnie, z 6 innymi Somalijczykami (pasażerowie na gapę); Izmir-Polska minibusem i na piechotę w 21-osobowej grupie migrantów (z Wietnamu, Pakistanu, Somalii))
55.	Somalia	30-34		żona, 5 dzieci w Polsce sytuacja finansowa jego rodziny była bardzo dobra	biznesman, zajmował się handlem zagranicznym,	XII 1991, w Polsce od miesiąca	wojna domowa	brak danych o kosztach poniesionych w podróży z Somalii do Moskwy; z Moskwy do Polski w ramach łączenia rodzin (jego żona otrzymała już status uchodźcy w Polsce)	nie dotyczy	Somalia-Moskwa na własną rękę, legalnie, bez pomocy z zewnątrz (Somalia - Kenia prywatnym samochodem osobowym, Kenia - Syria samolotem, w Syrii mieszkał 7 miesięcy, Syria-Turcja autobusem, łodzią (promem) przez morze Czarne, pociągiem do Moskwy, w Moskwie mieszkał od 1992 do 1998 (jego żona od 1992 do 1996) - otrzymywał pomoc od UNHCR w Moskwie; Moskwa-Warszawa samolotem, legalnie
56.	Somalia	25-29	K	mąż, 5 dzieci w Polsce	brak danych	XII 1991, w Polsce od 1996	wojna domowa	1500 USD za podróż z Moskwy do Polski, w zebraniu pieniędzy pomogła społeczność somalijska zamieszkująca w Moskwie	kontakt z agentem ("mafia") w Moskwie przez znajomych Somalijczyków	Somalia-Moskwa na własną rękę, legalnie, bez pomocy z zewnątrz (Somalia - Kenia prywatnym samochodem osobowym, Kenia - Syria samolotem, w Syrii mieszkał 7 miesięcy, Syria-Turcja autobusem, łodzią (promem) przez morze Czarne, pociągiem do Moskwy, w Moskwie mieszkał od 1992 do 1998 (jego żona od 1992 do 1996) - otrzymywał pomoc od UNHCR w Moskwie; Moskwa-Wilno pociągiem, Wilno-granica polsko-litewska pieszo w grupie 50 migrantów (z Somalii, Indii, Pakistanu, Sri Lanki)
57.	Somalia	20-24	M	brak danych	brak danych	brak danych	wojna domowa	1000-2000 USD za podróż z Moskwy do Polski	najprawdopodobniej kontakt z agentem ("mafia") w Moskwie przez znajomych Somalijczyków	po wyjeździe z Somalii mieszkał w wielu różnych miejscach, przede wszystkim w Syrii i w Rosji; nie wiadomo, jaka była trasa jego podróży; Moskwa-Polska brak szczegółowych danych jak wyglądała jego podróż, poza tym, że korzystał z usług organizacji przerzutowej
58.	Sri Lanka	30-34		matka, żona, 2 dzieci w Sri Lance; bracia w Australii, Szwecji i we Włoszech	technik budowlany, wykształcenie średnie skończone	1997	polityczna, wojna domowa	4500 USD za wizę do Rosji i podróż ze Sri Lanki do Niemiec; sprzedał kosztowności i ziemię	przez legalne biuro turystyczne, które organizuje nielegalne przerzuty (respondent twierdzi, że 70% biur turystycznych na Sri Lance zajmują się takimi usługami)	Sri Lanka-Moskwa samolotem legalnie, na podstawie załatwionej wizy rosyjskiej; w Moskwie odebrany przez 2 Pakistańczyków, dwa dni w zamkniętym mieszkaniu; Moskwa-Mińsk pociągiem, Mińsk-Litwa-Polska samochodem ciężarowym w kontenerze, którym został przewieziony w okolice Szczecina; jakiś czas w zamkniętym domu w lesie; przez granicę polsko-niemiecką na piechotę (szli 7 godzin)
59..	Sri Lanka	22	M	rodzice i rodzeństwo w Sri Lance; wuj w Szwajcarii, przyjaciel w Londynie; przed wojną dobrze im się powodziło, ojciec był biznesmanem	student wykształcenie wyższe nieskończone	IV 1998	polityczna, wojna domowa	4000 USD za podróż ze Sri Lanki do Polski; zapłacił ojciec i wuj ze Szwajcarii	przez agenta w Sri Lance, Tamila, którego, przez znajomych, znalazł ojciec respondenta	ze Sri Lanki małą łodzią, z siostrą, agentem i 6 innymi osobami płynęli w zamknięciu przez 1 dzień, potem przez 6-7 godzin szli przez dżunglę, nie wiadomo w jakim kraju, potem jechali autobusem z 10 innymi osobami, nie wiadomo jak odbyli dalszą podróż do Polski

Lp.	Środek transportu	Informacje o przezucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
54.	statek, minibus, pieszo	na trasie Izmir-Polska przewodnicy zmieniali się, traktowali migrantów "jak zwierzęta", było zimno, czasem brakowało jedzenia	kraj gdzie nie ma wojny, prawdopodobnie Holandia lub Wlk. Brytania	pod Warszawą w lesie, w momencie oczekiwania na przybycie kolejnego przewodnika	brak danych	gdyby wojna się skończyła – powrót do domu, jeśli dostanie status uchodźcy w Polsce - studia	Ośrodek dla Uchodźców w Dembaku	9.09.98	angielski	
55.	samochód osobowy, samolot, autobus, łódź, pociąg	przyjechał do Polski nie korzystając z usług organizacji przerzutowej	bezpieczny i wolny kraj, w którym można uzyskać status uchodźcy (w Rosji nie czuli się bezpiecznie, byli dyskryminowani)	nie dotyczy	nie dotyczy	zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	angielski	55 i 56 to mąż i żona, wszyscy troje podkreślali pomoc społeczności somalijskiej mieszkającej w Moskwie i to że wszyscy (migranci) wyjechaliby z Moskwy gdyby mogli
56.	samochód osobowy, samolot, autobus, łódź, pociąg; pieszo, samochód osobowy	na trasie Moskwa-Polska Litwini i Polacy, "mafia", mieli maski na twarzach	bezpieczny i wolny kraj, w którym można uzyskać status uchodźcy (w Rosji nie czuł się bezpiecznie, był dyskryminowany)	prawdopodobnie sama zgłosiła się do Departamentu ds. Migracji i Uchodźstwa, chcąc starać się o status uchodźcy	ma już w Polsce status uchodźcy	mieszkała już razem z dziećmi w samodzielnym mieszkaniu, ale przeprowadziła się do ośrodka dla uchodźców, po przybyciu jej męża, dzieci chodzą do polskiej szkoły	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	angielski	
57.	brak danych	dobrze traktowali respondenta, to jest biznes	bezpieczny i wolny kraj, w którym można uzyskać status uchodźcy	brak danych	brak danych	chce zostać w Polsce	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie, w trakcie procedury starania się o status uchodźcy	7.09.98	angielski	
58.	samolot, pociąg, samochód ciężarowy, pieszo	Pakistańczycy w Moskwie; od Mińska Rosjanie (ubrani w wojskowe uniformy); Polacy przy przekraczaniu granicy polsko-niemieckiej; jedzenie raz dziennie, zamknięcie przez większą część podróży	Niemcy - powszechne przekonanie, że jest to kraj, w którym można uzyskać status uchodźcy	przez niemiecką straż graniczną po przekroczeniu granicy polsko-niemieckiej	brak - prawdopodobnie zostały mu odebrane w Mińsku	status uchodźcy w Polsce, bracia z zagranicy przysyłają mu pieniądze	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	angielski	
59.	łódź, autobus, pieszo	przewodnicy zmieniali się co najmniej 4 razy (Tamil, Rosjanie); nie rozmawiano z nimi, nie informowano któreś jada, trudne warunki ale warto było	Polska, bo powiedziano mu, że tu można dostać azyl	brak danych	brak danych	otrzymać status uchodźcy w Polsce, uczyć się języka, pracować, może studiować	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	angielski	jest bratem 60

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
60.	Sri Lanka	20	K	rodzice i rodzeństwo w Sri Lance; wuj w Szwajcarii	studentka wykształcenie wyższe nieskończone	IV 1998	polityczna, wojna domowa	4000 USD za podróż ze Sri Lanki do Polski; zapłacił ojciec i wuj ze Szwajcarii	przez agenta w Sri Lance, Tamila, którego, przez znajomych, znalazł ojciec respondenta	ze Sri Lanki małą łodzią, z bratem, agentem i 6 innymi osobami płynęli w zamknięciu przez 1 dzień, potem przez 6-7 godzin pieszo przez dżunglę, nie wiadomo w jakim kraju, potem jechali autobusem z 10 innymi osobami, nie wiadomo jak odbyli dalszą podróż do Polski
61.	Sri Lanka	26	M	ojciec w Sri Lance, matka, 2 siostry i brat mieszkają w Indiach	uczeń wykształcenie średnie niepełne	1995	polityczna, wojna domowa	7000 USD za podróż ze Sri Lanki do Polski + dopłata około 3000 USD za podróż z Litwy do Polski; płatne przez rodzinę w kraju po dotarciu respondenta do Polski	agent w Colombo, którego znalazł ojciec respondenta	Sri Lanka-Ukraina samolotem, na lotnisku w Kijowie odebrany przez Lankijczyka, spędził w zamknięciu 20 dni, z 12-13 innymi Lankijczykami Ukraina-Litwa samochodem ciężarowym, w kontenerze, w grupie 59 migrantów (z Pakistanu, Bangladeszu), na Litwie aresztowała go policja, spędził miesiąc w więzieniu, po wyjściu dostał miesięczną wizę, skontaktował się telefonicznie z ojcem, który dopłacił agentowi ze Sri Lanki za dalszy przerzut do Polski Litwa-Polska samochodem ciężarowym, w kontenerze, w grupie 20 migrantów (z Iranu, Iraku)
62.	Sri Lanka	22	M	ojciec, 3 siostry i brat - mieszkają od roku w Indiach	student medycyny (przerwał studia wyjeżdżając); wykształcenie wyższe nieskończone	brak danych	polityczna	10000 USD za podróż ze Sri Lanki do jakiegoś kraju Europy Zachodniej	agent na Sri Lance, którego znalazł ojciec respondenta	Sri Lanka-Moskwa-Białoruś legalnie na podstawie paszportu i wiz (zorganizowane przez organizację przerzutową) Sri Lanka-Moskwa samolotem; Moskwa-Białoruś, w grupie 25-30 osób ze Sri Lanki, razem z agentem, który zapłacił na Białorusi kolejnym przerzucającym, białym (według respondenta z mafii) i odjechał Białoruś-Polska nielegalnie Białoruś-Litwa samochodem ciężarowym, około tygodnia w zamkniętym mieszkaniu; przewieziony do granicy polsko-litewskiej, którą przekroczył pieszo (6 godzin marszu przez las); po dniu oczekiwania w jakimś domu – samochodem ciężarowym, w kontenerze do centrum Warszawy
63.	Sudan	25-29	M	nie ma nikogo, prawie przez całe życie mieszkał w Nigerii	przed wyjazdem wykonywał doraźne prace, wykształcenie średnie	w Polsce od III 1998	niejasne	600 USD za podróż z Libii do Polski (zapłacił sam) + 500 USD za nieudany przerzut z Polski do Holandii - pieniądze od przerzuczonego wcześniej przyjaciela z Ghany	w Libii przyjaciel z Ghany poznany w organizacji terrorystycznej zaproponował mu wyjazd i wszystko zorganizował; w Polsce ten sam przyjaciel nawiązał kontakt (prawdopodobnie wypytując czarnoskórych migrantów spotkanych w Warszawie) z pośrednikiem z Pakistanu, który znał organizatorów	Nigeria-Libia pieszo i lokalnym transportem przez pustynię; w Libii przyłączył się do organizacji terrorystycznej, ale nie podobało mu się; Libia-Polska statkiem, nielegalnie, w ukryciu, razem z przyjacielem z Ghany (statek płynął do Ameryki Płn.); podczas postoju w Gdańsku za namową spotkanych nigeryjskich studentów decyzja o podróży do Warszawy i poszukaniu kogoś, kto pomoże przedostać się do Europy Zachodniej; przyjaciel z Ghany zrobił to pierwszy, przysłał pieniądze z Holandii i kontaktując się telefonicznie z pośrednikiem z Pakistanu namawiał respondenta do przyjazdu; respondent podczas próby przerzutu został zatrzymany w grupie 22 migrantów (głównie Lankijczycy przy granicy polsko-niemieckiej)

Lp.	Środek transportu	Informacje o przezucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
60.	łódź, autobus, pieszo	przewodnicy zmieniali się co najmniej 4 razy (Tamil, Rosjanie); nie rozmawiano z nimi, nie informowano którędy jada	Polska, bo powiedziano jej, że tu można dostać azyl	brak danych	brak danych	tak jak brat - chce otrzymać status uchodźcy w Polsce	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	angielski	jest siostrą 59
61.	samolot, samochody ciężarowe	przewodnikami byli Lankijczycy i jeden Europejczyk; jechał w dużym tłoku	Polska	brak danych	brak - prawdopodobnie odebrane po przybyciu na Białoruś	przebywa w Polsce od 1996 roku, odwołuje się od negatywnej decyzji o przyznanie statusu uchodźcy, wynajął prawnika, nie chce jechać na Zachód	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	angielski	
62.	samolot, samochód ciężarowy, pieszo	agent ze Sri Lanki, który wszystko organizował, towarzyszył migrantom całą drogę, którą można przebyć legalnie; od Białorusi – prawdopodobnie mafia rosyjska, mówili między sobą po rosyjsku, nie odzywali się, męczący odcinek drogi pokonywany pieszo	chciał jechać do Wielkiej Brytanii, zapłacił za podróż do Europy, bez konkretnego kraju docelowego	brak danych	brak - odebrane na Białorusi	jest po pierwszej negatywnej decyzji o przyznanie statusu uchodźcy, ale ma nadzieję, że go otrzyma, chce w Polsce studiować, ma polską narzeczoną, która jest w ciąży i potrzebne mu dokumenty, żeby wziąć ślub, chce być wolny, mieć dobre, spokojne życie	Noclegownia PKPS przy ul. Burakowskiej	23.10.98	angielski	
63.	pieszo, statek, prawdopodobnie samochód osobowy	na statku przynoszono mu jedzenie, w Polsce "mafia", pośrednikiem był Pakistańczyk	USA, Hiszpania lub Holandia	Polska, okolice Zielonej Góry, podczas próby przerzutu do Holandii	brak od początku podróży	nie jechać już na Zachód, ma polską narzeczoną, z którą chce się ożenić, mógłby zająć się handlem (proponycja nielegalnej pracy na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie)	Ośrodek dla Uchodźców w Smoszewie	7.09.98	angielski	

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
64.	Wietnam	20	M	rodzice, rodzeństwo w Wietnamie	przed wyjazdem pracował na budowie, wykształcenie średnie skończone	1998	ekonomiczna	200 USD za paszport i wizę rosyjską (pożyczone od rodziny i znajomych w kraju); resztę zapłacił szef restauracji, który go sprowadził – musi to odpracować przez 6 miesięcy	wiadomość o poszukiwaniu pracowników do restauracji w Warszawie przywieziona przez Wietnamczyka, który pracował w niej jakiś czas, dorobił się i sam otworzył bar w Wietnamie	Wietnam-Moskwa samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Moskwa-Warszawa pociągiem towarowym przez 3 dni, w ukryciu; w Warszawie poszukał automatu telefonicznego i poprosił kogoś, żeby zadzwonił pod numer napisany na kartce, potem taksówką na koszt szefa restauracji na podany przez telefon adres
65.	Wietnam	20	M	rodzice, 2 siostry w Wietnamie	przed wyjazdem pracował w barze, wykształcenie średnie skończone	1998	ekonomiczna	200 USD za paszport i wizę rosyjską (pożyczone od rodziny i znajomych w kraju); resztę zapłacił szef restauracji, który go sprowadził – musi to odpracować przez 6 miesięcy	wiadomość o poszukiwaniu pracowników do restauracji w Warszawie przywieziona przez Wietnamczyka, który pracował w niej jakiś czas, dorobił się i sam otworzył bar w Wietnamie	Wietnam-Moskwa samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Moskwa-Warszawa pociągiem towarowym przez 3 dni, w ukryciu; w Warszawie poszukał automatu telefonicznego i poprosił kogoś, żeby zadzwonił pod numer napisany na kartce, potem taksówką na koszt szefa restauracji na podany przez telefon adres
66.	Wietnam	37	M	kuzyn w Niemczech	brak danych	1998	ekonomiczna	1200 USD za podróż z Moskwy do Polski, gdzie jest dużo Wietnamczyków, którzy na pewno pomogą dostać się dalej na Zachód; pieniądze pożyczone od kuzyna, u którego miał później odpracować; płatne z góry	Rosjanin spotkany w Moskwie koło ambasady niemieckiej starając się o wizę (dostał karteczkę z adresem gdzie mógł się zgłosić w każdy wtorek między 19.00 a 21.00 gdyby chciał wyjechać); ten sam człowiek co w przypadku 67 i 68	Hanoi-Moskwa samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w Rosji pracował przez 5 miesięcy na budowie, potem w Moskwie mył autokary i pracował jako bagażowy na dworcu kolejowym; Moskwa-Polska samochodem ciężarowym w kontenerze, w konwoju co najmniej dwóch innych samochodów ciężarowych, został dowiezony wcześniej rano pod Warszawę, w okolicie Wołomina
67.	Wietnam	43	M	siostra w Berlinie - mąż biznesman	brak danych	1998	ekonomiczna	1000 USD (z czego 500 USD pożyczył od znajomego); za podróż z Moskwy do Polski, gdzie jest dużo Wietnamczyków, którzy na pewno pomogą dostać się dalej na Zachód; płatne z góry	Rosjanin spotkany w Moskwie koło ambasady niemieckiej starając się po raz drugi o wizę (dostał karteczkę z adresem gdzie mógł się zgłosić w każdy wtorek między 19.00 a 21.00 gdyby chciał wyjechać), ten sam człowiek co w przypadku 66 i 68	Hanoi-Moskwa samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; w Rosji pracował przez 9 miesięcy w hotelu jako windziarz i w kuchni; Moskwa-Polska samochodem ciężarowym w kontenerze w konwoju co najmniej dwóch innych samochodów ciężarowych, został dowiezony wcześniej rano pod Warszawę, w okolicie Wołomina
68.	Wietnam	36	M	brak danych	blacharz, prawdopodobnie wykształcenie zasadnicze zawodowe	1998	ekonomiczna	1200 USD - za podróż z Moskwy do Polski, gdzie jest dużo Wietnamczyków, którzy na pewno pomogą dostać się dalej na Zachód; pieniądze od przyszłego pracodawcy z Hamburga, które musiałyby odpracować płatne z góry	Rosjanin spotkany na dworcu kolejowym w Moskwie (dostał karteczkę z adresem gdzie mógł się zgłosić w każdy wtorek między 19.00 a 21.00 gdyby chciał wyjechać), ten sam człowiek co w przypadku 66 i 67	Wietnam-Moskwa samolotem, legalnie na podstawie załatwionych dokumentów; w Moskwie pracował przez 5 miesięcy jako blacharz; Moskwa-Polska samochodem ciężarowym w kontenerze w konwoju co najmniej dwóch innych samochodów ciężarowych został dowiezony wcześniej rano pod Warszawę, w okolicie Wołomina

Lp.	Środek transportu	Informacje o przezucających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
64.	samolot, pociąg towarowy	trudne warunki, bez jedzenia, w pociągu ktoś przynosił wodę	Polska - do pracy w wietnamskiej restauracji	nadal przebywa nielegalnie	brak – odebrane w Moskwie	jeszcze nie wie, na razie zarobić pieniądze i pomóc siostrze, która wybiera się na studia	Warszawa/ zaplecze restauracji	10.09.98	wietnamski	przyjechał razem z 65.
65.	samolot, pociąg towarowy	trudne warunki, bez jedzenia, w pociągu ktoś przynosił wodę	Polska – do pracy w wietnamskiej restauracji	nadal przebywa nielegalnie	brak – odebrane w Moskwie	jeszcze nie wie, na razie zarobić pieniądze, może ożeni się w Polsce i zostanie	Warszawa/ zaplecze restauracji	10.09.98	wietnamski	przyjechał razem z 64
66.	samolot, samochód ciężarowy	jechał sam zamknięty przez około tydzień w kontenerze z przerwami na postój, kiedy dostawał jedzenie i picie	Niemcy - do kuzyna do pracy, pracował tak długo w Moskwie, bo chciał najpierw trochę zarobić i pomóc rodzinie w Wietnamie	Wołomin pod Warszawą - nie zdążył się z nikim skontaktować	brak - paszport zabrany w Moskwie przed rozpoczęciem podróży do Polski	gdyby został deportowany to będzie się starał wyjechać jeszcze raz	areszt deportacyjny policji w Warszawie	20.10.98	wietnamski	od Moskwy podróżował razem z 67 i 68, każdy w innym kontenerze
67.	samolot, samochód ciężarowy	jechał sam zamknięty przez około tydzień w kontenerze z przerwami na postój, kiedy dostawał jedzenie i picie	Niemcy – do siostry do Berlina, u której męża miał pracować	Wołomin pod Warszawą - nie zdążył się z nikim skontaktować	brak - paszport zabrany w Moskwie przed rozpoczęciem podróży do Polski	pojechać do siostry do Berlina	areszt deportacyjny policji w Warszawie	20.10.98	wietnamski	od Moskwy podróżował razem z 66 i 68, każdy w innym kontenerze
68.	samolot, samochód ciężarowy	jechał sam zamknięty przez około tydzień w kontenerze z przerwami na postój, kiedy dostawał jedzenie i picie	Niemcy - do znajomego w Hamburgu, który miał mu załatwić pracę w zawodzie; pracował tak długo w Moskwie, bo chciał najpierw trochę zarobić i pomóc rodzinie w Wietnamie	Wołomin pod Warszawą - nie zdążył się z nikim skontaktować	brak - paszport zabrany w Moskwie przed rozpoczęciem podróży do Polski	nie wracać do kraju pochodzenia, uważa, że powinien dostać pozwolenie na wjazd do Niemiec, bo przecież wiadomo gdzie będzie mieszkać i pracować (nie jest złodziejem ani bandytą)	areszt deportacyjny policji w Warszawie	20.10.98	wietnamski	od Moskwy podróżował razem z 66 i 67, każdy w innym kontenerze

Lp.	Obywatelstwo	Wiek	Płeć	Rodzina i znajomi w kraju i za granicą	Wykształcenie i zawód	Data wyjazdu	Przyczyna wyjazdu	Koszty podróży i źródło finansowania	Kontakt z organizacją przerzutową	Trasa podróży
69.	Wietnam	21	M	rodzice w Wietnamie	przed wyjazdem pracował jako robotnik w porcie	1998	ekonomiczna	1800 USD za podróż z Kijowa do Polski, bilet lotniczy do Kijowa i wizę ukraińską opłacił przyszły pracodawca – pieniądze pożyczone	znajomy – ktoś powszechnie znany w miejscu zamieszkania cudzoziemca	Wietnam-Moskwa legalnie samolotem, po przylocie zgłasza się pod wskazany adres i następnego dnia zaczyna podróż samochodem do Warszawy (ciężarówka z migrantami z Mongolii i dobę w schowku bagażowym w autokarze wycieczkowym, po przyjeździe do Warszawy zajęli się nim Wietnamczycy, którzy już tu mieszkali
70.	Wietnam	28	M	siostra z rodziną w Wietnamie	przed wyjazdem wykonywał dorywcze prace na budowach	1998	ekonomiczna	1800 USD za podróż Moskwy do Polski (pieniądze pożyczone); bilet lotniczy, paszport i wizę rosyjską załatwia i opłaca przyszły pracodawca	znajomy – ktoś powszechnie znany w miejscu zamieszkania cudzoziemca kto załatwia pracę za granicą	Wietnam-Moskwa samolotem, legalnie na podstawie załatwionych dokumentów; po przylocie zgłasza się pod wskazany adres; Moskwa-Warszawa pociągiem towarowym; w Warszawie mieli mu pomóc zamieszkali tu Wietnamczycy
71.	Wietnam	31	M	rodzice w Wietnamie, naręczona i znajomi w Marsylii (Francja)	przed wyjazdem pracował w swojej wsi przy naprawianiu maszyn	1998	ekonomiczna	2000 USD za podróż z Kijowa do Polski (pieniądze pożyczone); bilet lotniczy, paszport i wizę ukraińską załatwił i opłacił przyszły pracodawca	znajomy – ktoś powszechnie znany w miejscu zamieszkania cudzoziemca, kto załatwia pracę za granicą	Wietnam-Kijów samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; Kijów-Warszawa samochodem ciężarowym między workami i paczkami; po przyjeździe do Warszawy mieli mu pomóc zamieszkali tu Wietnamczycy, ale nie mógł się z nimi skontaktować
72.	Wietnam	20	M	rodzice w Wietnamie	prawdopodobnie wykształcenie średnie skończone	1998	ekonomiczna – zarobić pieniądze i otworzyć interes w Wietnamie albo zdać na studia, na które wcześniej jego rodzice nie mieli pieniędzy	1400 USD za podróż z Moskwy do Polski (pieniądze pożyczone); bilet lotniczy do Moskwy, paszport i wizę rosyjską załatwia i opłaca przyszły pracodawca	znajomy – ktoś powszechnie znany w miejscu zamieszkania cudzoziemca – respondent nie musiał nic załatwiać po prostu przychodzi na lotnisko i leci do Moskwy	Wietnam-Moskwa samolotem, legalnie, na podstawie załatwionych dokumentów; po przylocie zgłasza się pod wskazany adres i następnego dnia zaczyna podróż samochodem ciężarowym do Warszawy; po przyjeździe do Warszawy mieli mu pomóc zamieszkali tu Wietnamczycy

Lp.	Środek transportu	Informacje o przerywających i warunkach podróży	Kraj docelowy	Miejsce zatrzymania	Posiadane dokumenty	Plany na przyszłość	Miejsce wywiadu	Data	Język	Uwagi
69.	samolot, samochód ciężarowy, schowek bagażowy w autokarze wycieczkowym	trudne warunki podróży	Niemcy - do pracy u Wietnamczyków	pod koniec VIII 1998 w Warszawie – w trakcie oczekiwania na wyrobienie dokumentów na dalszą podróż do Niemiec (miał być w Hamburgu na początku IX 1998	brak -odebrane w Moskwie, przed rozpoczęciem podróży do Polski	przyjechał do pracy, jak zostanie deportowany to będzie wiedział jak wyjechać po raz drugi, nie wiedział, że może się starać o status uchodźcy	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	wietnamski	
70.	samolot, pociąg towarowy	przynoszono mu jedzenie i picie podczas podróży pociągiem	Niemcy - do pracy u Wietnamczyków	pod koniec VIII 1998 w Warszawie – w trakcie oczekiwania na wyrobienie dokumentów na dalszą podróż do Niemiec	brak -odebrane w Moskwie, przed rozpoczęciem podróży do Polski	chciał zarobić i wrócić do domu, nie wiedział, że może się starać o status uchodźcy	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	wietnamski	
71.	samolot, samochód ciężarowy	trudna podróż, w samochodzie ciężarowym leżał cały czas na brzuchu pomiędzy workami i paczkami	Francja - do pracy u Wietnamczyków	pod koniec VIII 1998 w Warszawie	brak - odebrane w Kijowie, przed rozpoczęciem podróży do Polski	chciał pojechać do Francji na stałe do narzeczonej, nie wiedział, że może się starać o status uchodźcy	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	wietnamski	
72.	samolot, samochód ciężarowy	„nie było złe, miałem jedzenie i picie”	Polska - do pracy u Wietnamczyków	pod koniec VI 1998 w Warszawie – wyszedł z pracy nie posiadając jeszcze dokumentów	brak - odebrane w Moskwie, przed rozpoczęciem podróży do Polski	chciał zarobić i wrócić do Wietnamu, nie wiedział, że może się starać o status uchodźcy	Ośrodek Strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli	11.09.98	wietnamski	

Źródło: ISS UW

Tabela A2. Migranci według płci. Badanie ISS nad przerwaniem migrantów, Polska 1998

Płeć	Liczba migrantów	%
Kobieta	9	12,5
Mężczyzna	63	87,5
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A3. Migranci według sytuacji materialnej na skali 1-10. Badanie ISS nad przerwaniem migrantów, Polska 1998

Sytuacja materialna	Liczba migrantów	%
b. zła 1-1.5	11	15,9
zła 2-3.5	13	18,8
średnia 4-5.5	14	20,4
dobra 6-7.5	24	30,4
b. dobra 8-10	10	14,5
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A4. Migranci według wykształcenia. Badanie ISS nad przerwaniem migrantów, Polska 1998

Wykształcenie	Liczba migrantów	%
podstawowe	1	1,4
zasadnicze zawodowe	5	6,9
średnie niepełne	12	16,7
średnie skończone	15	20,8
wyższe nieskończone	12	16,7
wyższe skończone	6	8,3
brak danych	21	29,2
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A5. Migranci według osób towarzyszących w podróży. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Osoba towarzysząca	Liczba migrantów	%
sam	57	79,1
z rodziną/mążonek + dzieci	8	11,1
sam z dziećmi	3	4,2
z ojcem	1	1,4
z rodzeństwem	3	4,2
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A6. Migranci według czasu trwania podróży. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Czas trwania podróży	Liczba migrantów	%
poniżej 2 tygodni	8	11,1
2-3 tygodnie	9	12,5
3 tygodnie-1 miesiąc	3	4,2
1-11 miesięcy	31	43,1
rok i dłużej	10	13,9
brak danych	11	15,2
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A7. Migranci według wieku. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Wiek	Liczba migrantów	%
Poniżej 17	1	1,4
18-19	3	4,2
20-24	31	43,1
25-29	14	19,5
30-34	11	15,2
35 i więcej	8	11,1
brak danych	4	5,5
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

Tabela A8. Migranci według opłaty za przerzut. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Cena w USD	Liczba migrantów	%
poniżej 900	8	11,1
1000-1999	9	12,5
2000-2999	5	6,9
3000-3999	5	6,9
4000-4999	6	8,3
5000-5999	5	6,9
6000-6999	2	2,7
7000-10999	2	2,7
14000-15999	7	9,7
nie dotyczy	2	2,7
brak danych	6	8,3
200 + odpracować ¹	2	2,7
1200-2000 + odpracować ²	6	8,3
10000 + płatne po dotarciu do kraju docelowego ³	1	1,4
13000-20000 + płatne po dotarciu do kraju docelowego ⁴	6	8,3
Ogółem	72	100

¹ migranci z Wietnamu, cena za dokumenty związane z podróżą z Wietnamu do Rosji, pozostałą sumę opłaca pracodawca, u którego po dotarciu do kraju przeznaczenia mieli odpracować

² migranci z Wietnamu, cena za podróż z Rosji/Ukrainy do Polski, pozostałą sumę opłaca pracodawca, u którego po dotarciu do kraju przeznaczenia mieli odpracować

³ migrant ze Sri Lanki, po dotarciu do kraju docelowego płaci rodzina w kraju

⁴ migranci z Chin, po dotarciu do kraju docelowego płacą sami albo rodzina w kraju

Źródło: ISS UW

Tabela A9. Migranci według osoby płacącej za przerzut. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Kto płacił	Liczba migrantów	%
sam	14	19,4
sam + znajomi w kraju	1	1,4
sam + znajomi za granicą	4	5,5
rodzina w kraju	18	25,0
rodzina za granicą	1	1,4
rodzina w kraju + rodzina za granicą	4	5,5
rodzina w kraju + znajomi w kraju	1	1,4
znajomi w kraju	1	1,4
znajomi za granicą	2	2,7
pracodawca za granicą	2	2,7
rodzina w kraju + znajomi w kraju + pracodawca za granicą	2	2,7
znajomi w kraju + pracodawca za granicą	4	5,5
sam albo rodzina w kraju*	6	8,3
brak danych	10	13,8
nie dotyczy	2	2,7
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW

*płatne po dotarciu migranta do kraju docelowego, dotyczy migrantów z Chin

Tabela A10. Migranci według środka transportu. Badanie ISS nad przerzutem migrantów, Polska 1998

Środek transportu	Liczba migrantów	%
Autobus	1	1,45
Statek	1	1,45
Statek, autobus, pociąg	1	1,45
Statek, pociąg	2	2,9
Samolot	1	1,45
Samochód osobowy	3	1,45
Samochód osobowy, statek	1	1,45
Samochód osobowy, autobus	1	1,45
Samochód osobowy, pociąg	12	15,9
Samochód ciężarowy	6	8,7
Samochód ciężarowy, autobus, pieszo	4	5,8
Samochód ciężarowy, autobus, pociąg	2	2,9
Samolot, samochód osobowy	4	5,8
Samolot, samochód ciężarowy	3	4,3
Samolot, pociąg	1	1,45
Samolot, samochód osobowy, ciężarowy	10	14,6
Samolot, samochód ciężarowy, pociąg	6	8,7
Samolot, samochód osobowy, ciężarowy, pociąg	1	1,45
Samochód osobowy, ciężarowy	2	2,9
Samochód osobowy, statek	2	2,9
Samochód osobowy, autobus, pociąg	2	2,9
Samochód osobowy, ciężarowy, pociąg	1	1,45
Samochód osobowy, ciężarowy, pociąg, autobus, pieszo	3	4,3
Ogółem	72	100

Źródło: ISS UW